

Notæ in Praxin

BARBETTIANAM.

IN Præfatione Author dicit, *se supra centum consuluisse Authores, & nihil exscripsisse.* Quod equidem laudandum esset, si illi Authores in arte Medica non fuerint celebres & in praxi felices.

Verùm cum ex centū forsā unus fuit, qui accuratissimo prædictus iudicio morborum causas eorundemque curationem methodicam proposuerit, mirandum quod Author ita ambitiose omnia profuis inventis vendere voluerit, cum tamen pluribus in locis eadem verba ex Authoribus aliis sine Authoris propriâ allegatione reperiantur. Id quod vel in primi morbi (epilepsiæ) definitione patet, quæ verbotenus ex Riverio exscripta est.

Proprio ubique usus sensu & iudicio. Nihil sane admittendum, quod non clarè & distinctè percipiamus, præsertim in Medicina, ubi à Crisi & Medici iudicio tota hominis salus dependet: omnia itaque quæ legimus apud Authores, quæque ab illis nobis sæpissimè summo cum studio recommendantur, illa inquam non ob nudam aliquam autoritatem sine iudicio & examine prius instituto statim ægris sunt exhibenda, quia nusquam tuta fides, & periculosum tam facilè cuiuslibet credere, quia sic facilè etiam decipiemur.

Verùm in causarum morbificarum medendi methodo, & medicamentorum in-

ventione, semper proprio uti sensu & iudicio non minus periculosum est quam ambitiosum, quia sanè oculi plus vident quàm oculus.

Doctioribus se scripsisse dicit, quod equidem verum qui enim non fidelem habuerit Præceptorem in Praxi hujus explicatione, incidit facillimè in Scyllam evitaturus Charybdim, neque Tyronibus hæc scripta sunt, quia impossibile erit claram & sufficientem morborum cognitionem hoc ex fonte haurire, quia brevitati studuit Author, & præcipua saltem notavit, ut eorum perlectione recordari possimus eorum, quæ de hoc affectu apud alios legimus Authores, quæque non minus necessaria sunt Medico, quàm illa generalia & præcipua ab Authore tradita. Brevitas quidem laudanda, sed dum brevis esse laborat, obscurus fit.

Huic mala mederi voluit Deckerus doctissimus & felicissimus Medicus, qui notas elegantes edidit in praxin Barbetta; Verùm nec omnia notatu digna tradidit, neque obscura semper & lucindigenria pro voto & desiderio Tyronum explicavit, sæpius etiam formulas communicavit, in quibus opium & acida videntur excedere, ita ut operæ pretium sit, & hujus notis novas superaddere.

Pituitam vocavi lympham crassam
&c. Lympha duplex est, tenuis & fluida,

N n

&

& viscida sive crassa, hæc generatur quando fluida vel à restagnatione longiori, vel ab ambiente frigore, vel à cibis frigidis viscidis & glutinosis incrassata & coagulatur. Provocat ad exanem, & excipit

lympham in ventriculo & intestinis, quia ita immixta & aliis humoribus, sic in ventriculo adjunctum habet Spiritum acidum, in intestinis bilem & succum pancreaticum, & pura ibidem inveniri nequit.

LIBRI PRIMI

DE

Capitis Affectionibus.

CAP. I.

De Epilepsia.

A Morbi vehementia vocatur etiam morbus Hercules, ab ejus magnitudine morbus sacer; Sacer enim significat etiam magnum. Aut sacra fames, i. e. magna.

Nonnulli Theologi in ea sunt opinione, omnes Dæmoniacos, quorum mentio fit in Sacra Scriptura, fuisse Epilepticos, & morbi hujus curationem dici Spiritus malefici ejectionem & Exorcismum. Sæpius enim tot monstrosa adfunt hoc in morbo symptomata, ut pro obsessis habeantur, sic vidimus Epilepticam cælibem adhuc corpore obeso præditam, succique lascivialis & libidinosi plenam, quæ tantas præstita est convulsiones abdominis & collicutionem, cum omnimoda avert. Sæpius, ut à primis Medicis pro obsessis habita fuerit. In ipso enim paroxysmo inter esulatus & clamores peregrina quadam vocabula protulit, quæ tamè paulò post adhibitis convenientibus remediis aliquândiu convulsi.

Omnia enim hæc à causis naturalibus fuisse orta semper hæcenus credidi, & me magis mea in opinione confirmavit Ro-

dericus à Castro in suo de affectibus mulierum erudito tractatu c. 2. l. 2. de Epilepsia ex utero.

Videtur itaq; hoc in affectu divini quid latere, quod nec dici nec scribi possit, præprimis illis, qui in quatuor humoribus vulgaribus circa morborum explicationem quiescunt. Et nemo negabit Dæmonem monstruosum istiusmodi ex Dei permisu nisi morbis adtorquendos homines, talique sub larva plurimis imponere malignum illum Spiritum, humani generis hostem æternum.

Definitio.) Medici contenti sunt explicatione, & clara ac perspicua descriptione, sive illa Legibus Logicorum conformis sit sive non, modo sit ita clara, ut affectus natura inde clare & distincte percipi possit.

Convulsio.) Proprie loquendo non est convulsio, quæ est membri alicujus contractio, permanens & dolorosa, ut in Tetano &c. Explicata vero per motum convulsivum potest stare loco generis.

Plerarumque.) Nonnunquam totum corpus cum omnimoda sensuum exteriorum

norum & interiorum & ablatione convellitur, sæpius etiam & quidem frequentius pleræque partes convulsivæ moventur, brachium, pedes, digiti, caput: vidi in quibus sola facies & pouissimū oculi cum frontis mulculis convellebantur.

Plerumque læsione.) Rectius definitur per functionum animalium læsionem ad tempus, sive detentionem, quam per abolitionem, ubi enim tales functiones planè abolitæ sunt, vix vita superstes erit. Neque semper omnium adest sensuum læsio, sed aliquorum, sæpius mens remanet, & sensus constant, partibus interim sub capite mirum in modum convulsis: sæpius tactus & visus lædantur, salvo manente auditu, ut ægri audiant quæ dicantur, nihil tamen sentiant, videant neque loqui possint, quod aliquoties in Epilepsia scorbutica sive hypochondriaca observavi: vide Exemplum de moniali à Riverio allegatum in sua praxi.

Cæteram hic producit subjectum morbi sive pars affecta affirmativum & negativum. Affirmativum est cerebrum & consequenter nervi. Negativum membranæ sive cerebri meninges, quæ intelliguntur per cerebri membranas.

Sed gravissima hic movetur controversia, si cerebrū est pars affecta & subjectū; an tota ejus substantia, an secundū aliquas partes afficiatur? Siquidem in cerebro latere causam videmus à subitanea illa *œvasione* & functionum animalium læsione. Authores in diversas abeunt sententias, dum aliqui ventriculos cerebri, aliqui totum medullam, aliqui vero membranas cerebri in vestientes accusant.

Priori sententiæ addictus fuit Galenus, quem alii secuti sunt Sennertus & Riverius eam sententiā etiam exculant, & ad

adversariorum argumenta respondent, quæ responsiones nequaquā satisfaciunt multorum expectationi: Nam si obstructio horum ventriculorum esset causa Epilepsia, quare illi, quorum in ventriculis cerebri post mortē fuit inventa tanta humoris copia, non fuere Epileptici. Quare inde nō soporosus quidam potius excitaretur affectus quā Epilepsia, quare nō desineret statim post patoxytum in paralyfin. Respondet quidē Riverius, admittendo imperfectam ventriculorum cerebri obstructionem, & accusando facultatem expultricem, vel ob humorum copiam non insurgentem in apoplexia, in epilepsia verò irritatam insurgere &c. Sed hæc quæ de facultate expultrice dicuntur, sunt scopæ dissolutæ.

Accedit hoc, quod cerebrum tanquam pars mollis & laxa non ita possit constringi & convelli, ut materia quædam peccans tali insigni conatu excutiat, id enim cerebri mollities nunquam admittit, quæ ratio etiam secundam opinionē perstringit. Non enim sequitur, causa Epilepsia morbifica hæret in cerebro: Ergo cerebrū est subjectum primarium, quia nonnulla sunt in cerebro, quæ non pertinent ad cerebri essentialē constitutionem, v. g. Spiritus animales, Neq; et à sequitur, partes nervosæ ita convelluntur, Ergo etiā ipsum cerebrum; quia longe alia est constitutio partium nervosarum, quam ipsius cerebri.

Tertia opinio primo intuitu videtur probabilior, dicunt enim, meninges à maligna quadam aura constringi, sicq; ipsum comprimere cerebrum, unde pori clauduntur, ut cessent omnes actiones animales, & quia caudices nervorum exortantur ex appendice meningum, totum sic genus nervosum convelli.

Nn 2 Verum

Vcrum obstant nonnulla quæ hanc opinionem evertunt 1. *meninges* & quidem *dura mater firmiter adhaeret cranio*. Pia etiam mater membranarum connexa ita contrahi nequit, ut talis cerebri compressio oriatur, ita ut utraque membrana magnam sui partem sit immobilis.

2. Multi in cephalalgia conqueruntur de tali membranarum contractione & cerebri compressione, als wann ihnen das Hirn zusammen gezogen wäre / neque tamen sunt epileptici.

3. Meninges sæpius multa ferunt in vulneribus capitis, cranii fractura, meningis ipsius læsione, neque tamen talis motus convulsivus inducitur, quis ergo diceret à sanguine vel vaporibus facilius contrahi meninges, quam à læsione à ferro, sanie &c.

Et in levi sive imperfecta epilepsia, in qua ratio manet integra, non conqueruntur ægri de tali contractione spasmodica, sed potius de cerebri quadam inflatione & spirituum tumultuosa explosione.

Videtur itaque probabilius, cerebrum esse quidem morbi sedem, sed non affici primario, verum spiritus animales potius qui sunt naturæ salinæ, à particulis nitro-sulphureis ita affici, ut vel ob repletionem vel ob inanitionem inordinatè & cum impetu explodantur. Siquidem quod est motus regularis instrumentum præcipuum, illud etiam à motu irregulari præcipuè afficitur. Atqui Spiritus animales. Ergò. Quam opinionem prolixius defendit Clar. Willis in sua cerebri pathologia.

Idiopathica) Hæc differentia desumitur à Subiecto, cerebro nempe; partes æmittentes humores vitiosos sunt ventri-

culus, lien, uterus, sæpius etiam partes externæ, manus & pedes, in quibus primò formicatio quædam præsentitur, post ex hac parte versus caput sensim percrepere & serpere videtur, sæpius etiam instar auræ frigidæ versus caput ascendentis imminentem paroxysmum prædicat.

Causa tamen Epilepsiæ non latet in his partibus, sed potius in cerebro, quia spiritus animales nullibi exploduntur in partes nisi in cerebro; Hæcque prænomina symptomata præliminaria signi rationem saltem habent, vel sunt causæ evidentes, quia vitiosa alicujus visceris dathesis excitans aliquam ibidem perturbationem, facile ob fermenti transmissionem vel spasmum usque in cerebrum continuationem, in cerebro jam prædisposito accessione epilepticam excitat.

Vel spirituum in cerebro explodi incipientium tantum signa existunt, dum enim Spiritus quidam in privatis hospitantes partibus & locis, destitutò continuò aliorum spirituum influxu, inordinatum cient motum, sicque in Extremitatibus nervorum & in illis partibus quibus nervi illi inferuntur spasmos quosdam excitant, qui ulterius serpentes cerebro communicantur, Spiritus jamdum ad explosionem paratos concitant, ut ita exordinatè excurrant, sicque instar fomitis ignaræ sese habent, id quod sapiissime fit ex utero, nec malum tamen hæret in utero sed in cerebro, quod probat Carolus Piso & Willisus.

Fortis vel levis) quatenus fit vel cum aëre ignis vel sine, quatenus in terram prosternuntur, sensus omnes læduntur, omnes partes convelluntur vel non,

Acro-

Acredine acido-austera. Particulæ hujus lymphæ non sunt solum teretes & aculeatæ, verùm etiam hamulis præditæ, quibus penetrant, sese fibris nervorum ita insinuant, ut iis infixæ adhæreant pertinaciter. Verùm si talis nervorum constrictio adesset, nonne potius paralyfis oriretur & spirituum animalium totalis influxus impediretur, quod in Epilepsia dici nequit.

Patet ex effectis & curatione. Acidum effectus sunt ductus acidi, vitalis effervescentia in corde defectus, anxietates circa præcordia, ventris tormina, motus convulsivi, dolores lacerativi, lancinantes & sine ardore rodentes.

Austera glutinositatem rebus conciliant, dolores convulsivos & suffocationem hypochondriorum excitant. Quæ omnia an in Epilepticis vel saltem aliqua reperiantur, quilibet judicet.

Austera corrigunt tinctura castorei; Salia volatilia, oleosa v. c. C. C. cranii humani, succini, Spiritus salis armoniaci volatilis salus.

Acidum curatur alterantibus. Salia volatilia, Sal volatile armoniaci, salia fixa & quæ infringunt acrimoniam v. g. limat. Ovis, margarita, ocul. S. creta, corallia, rasur. ebor. ungu. alcis, fœcul. pœon. Spiritus volatiles armoniaci. Oleosa v. g. olea aromatica stillatitia, Emulsiones, opiata, diuretica, sudorifera vomitoria & purgantia acidum educunt, temperato prius humore acido, quia nulla purgantia humores acidos blandè educunt. Omnia hæc in curationem Epilepsie adhibentur, concluditur ergo Causam esse lympham acido austera.

Vapores non admittit) Extra sanguineam massam non placet hoc, si enim vapores moschi & ambræ excitant passionem hystericam, quidni etiam vapores tales maligni excitabunt convulsiones.

Signa si à lumbricis) sunt fœtor anhelitus, narium pruritus, dolor ventris, atque conveniens, stridor dentium in somno, urina turbida.

Causa nonnullorum symptomatum hinc etiam considerandæ veniunt, cur non tam cadant, quod fit in Appoplecticis, quam vi potius prosternuntur? Ratio videtur, quod omnis notitia & cognitio Epilepticis statim adimat, & quod nervi capti vicini validè contrahantur, unde tota corporis moles subito prosternitur. In appoplexia fit casus, quemadmodum fulcimenta ædium remota faciunt ædium collapsum in Epilepsia verò, quemadmodum ædes à pulvere pyrio distrumpuntur & de loco moventur.

Spuma oris) Habetur saliva spumosa à multis pro signo patognomonico, quamvis in aliis affectibus pneumonicis & hystericis sæpius appareat: Causam putarunt esse cerebri constrictionem, ita ut exprimat spuma in palati cavitatem, verùm cum antea dictum fuerit, neque cerebri ita convelli posse, neque etiam viæ appareant, statim cum Willisio fieri & generari spumam ab aëre concuiente ita salivam, ut videmus albumen ovi agitatam verti in spumam; cum enim nervi thoracis diaphragmatis & pulmonum motui dicati convellantur, præcordia valde constringuntur, & pulmones sursum ad laryngem usque elevantur, ita ut nec respiratio nec pulsus percipiuntur, sanguis verò in corde restagnans illud

Nu 3

valde

valde comprimit, hinc crebra & frequenti respiratione aër continuò transit salivam, eamque vertit in spumam & foras protrudit.

Eadem est causa, quare sæpè Epileptici pettus sive thoracem percutiant manu, ob sanguinis nempe restagnationem cor comprimantis & suffocationem comminantis, ita ut in suo cerebro raro naturæ instinctu ægri thoracem percutiant, quo illo motu & agitatione sanguis ventiletur, & cor ab oppressione vindicetur. Videtur eodem hoc fieri modo, quo dormientes titillati, aut pulicum morfu vellicati locum affectum inscii confricant & scalpunt.

Curatio est difficilima, quia non solum ibi hæret causa morbifica, ad quod medicamenta purgantia & alia non tam tendunt, verum etiã à singulis paroxysmis cerebrum quod est fons & scaturigo spirituum animalium, plurimum debilitatur, ejusque pori laxantur, sicque cuilibet materiæ heterogenæ post patet accessus.

Ante pubertatem. Tumor enim duplex accidit homini alteratio, dum spiritus animales ad testes & partes genitales infuunt copiosius, sicque simul si quæ adfunt particula nitro sulphuræ explosivæ quasi revelluntur à cerebro & alio mittuntur, si sanguis forsitan quoddam exoticum & malignum contineret fermentum cerebro communicandum, tum illud facile per arterias spasmodicas in testes deponeret: è contra accipit sanguis in testibus seminalem quãdam Tincturam, eamque refluxo suo cursu toti communicat, hinc corporis & animi doctes hunc tunc vegetiores, pili erumpunt,

ita ut videamus sanguinem & succum nutritivum novâ quãdã *Zaprosi* impragnari; & Hippocrates rectè statuit, si fermentum illud morbificum à fermento seminali non superetur, tum nullam superesse reconvalescentiæ spem. Epilepsia sæpius ægotantè in ipso tollit paroxysmo, quatenus vel in apoplexiam degenerat, seu propter violentam illam concussionem tota illius œconomia evertitur: Et refert Riverius, nonnunquam particulas quasdam processuum mamillarum per nares explosas fuisse.

Vi motus eventus est duplex, terminatur vel ad mortem vel in alium transit morbum, melancholiam continuam, paralytin aut maniam, propter toni cerebri ejusque conformationis depravationem; hinc admissis aliis particulis exoticis spiritus animales figuntur, vis elastica deficit, nec amplius exploduntur.

Indicationes] Methodus medendi hic sæpissimè non observatur, sed ad Empirica confugiunt, plurimi etiã ex practicis, forte quia causam & affectus hujus generum non bene cognoverunt, quæ res dubio procul feliciter succederet, si simul alia obstacula removerentur medicamentis convenientibus; Sunt ergò indicationes vel curatoria quæ paroxysmum respiciunt, vel preservatoria, quæ causam morbificam.

Friktiones] Duplex in paroxysmo fit intentio spiritus efferos & volatiles inordinato motu quodammodo figere 2. Explosiones factas in genere nervoso suppressere & spiritus avocare.

Fit hoc perfrictiones, quia sic spiritus efferi demulcentur, revocantur & in ordinem rediguntur & ad consueta munia illa titillatione admonentur.

Punctio-

Punctiones] Non sint violentæ, neque vellicationes neque cucurbitulæ, neque partium extensiones approbantur, si pecceram instituantur, quia tam abest ut spiritus efferi tali irritatione demulceantur, ut potius inordinatius influant, & duplex etiam tali cura natura infertur molestia, una à morbo altera à remedio.

Clysmata] Διὰ τὴν ὄσιν diutius duret.

Allinationes temporum, narium] Balsamorum ruta, vitæ, succini, castorei, acetorum, bezoarico, aqua birundinum cum castoreo circa cranii suturas.

Naribus offerantur, quæ spiritus animales suâ graveolentiâ repellant intus quam extra adhibita, spiritus salis armoniaci C. cerv. fuliginis, unguis. alcis Virrioli philosoph. castor, ruta, asa, foetida.

Prætervatoriæ indicationes extra paroxysmum possunt referri ad hæc duos, sanguinis sive liquoris vitalis, & nervosi succi, i. e. liquoris animalis vitia corrigere per morbificæ fomitis evacuationem,

2. Crebri vitiosam diathesin tollere, prius fit vomitoriis, purgantibus V. S. &c. posterior per appropriata.

Quæritur in quonam consistat virtus specificorum? R. In vi adstringente, quæ audit vegetabilia, v. gr. ruta, betonica, majorana, th. convall. unde dilatati pori iterum reducuntur ad pristinam & debitam figuram, & nocivus particulare heterogena e illapsus impeditur.

In animalibus vero & mineralibus consistit in expiratione quadâ armoniâ sive vinosâ, omnia enim illa specifica cranium humanum, &c. exhalant ἀναδύματα armoniacam sive dissipatâ, unde spiritus animales deperantur, & particulae explosivæ figuntur vel dissepantur.

Fontanella] Videntur convenire, quia latex serotus per tale emissarium educitur, & aliqui in paroxysmo igni incidentes, quamdiu ulcera illa manarunt & incurata mansere, tamdiu paroxysmo non fuere correpti; notante Willisio Observ. 2. Cauteris curavit Carolus Pilo, Setaceo Hildanus, Vesicatoria etiam conveniunt.

Menstrua nihilominus iusto tempora & modo fluerebant. Quare ergo laboravit epilepsia; R. Ut fermenta naturalia circa pubertatis annum se exeretunt, sic etiam præternaturalia vel hæreditaria, vel ascititia longo tempore latentia commoventur & vim suam exerunt, nihilominus menses interim ordinatè fluunt, quia causa non in utero hæret, sed ἐν τῷ ἐννεφάτω.

Radix Pœoniae Maris; Luna decrecente collecta intus & extus: Willis ad ℥j. cum aq. cerafor. nigrorum exhibuit, & Epilepticam felicissimè curavit.

Rad. Valeriana; sylvestris ad ℥j. vel ℞. cum vino vel lacte datur.

Vomitória danda triduo & quadruduo ante plenilunium, ante quævis novi- & plenilunia Crocus metallorum, in infusione Grius vitæ, Tart. Emetic. Mynsichti ad gr. iij. Sal. Vit. ad ℥j. ad ℞.

V. S. venis hæmorrhoidalibus sanguisugæ applicatæ præferuntur, in pollice pedis V. S. laudatur.

Semper admiscenda specificâ vomitoriis.) Sic vomitoria dari possunt cum conserva flor. pœoniæ in figura boli. Pulveribus & pilulis additur castoreum, cran. human. ol. succini, sal armoniacum specificum cephalicum D. Michael. cinnabatis animum tite præparat.

Wil.

Willis, ꝑ. fol. visc. querc. ꝑij. rad. pœon. incif. ꝑ. castor. ꝑ. ponantur in vase clauso cum aq. beton. vino albo. à ꝑ. sal. visc. quercia. vel communis ꝑij. dirigantur in vase clauso calore arenæ per 2. dies; capiat ꝑij.

Sin verò cathartica & specifica incal-
tum fuerint exhibita, ad remedia magna
accedendum: diaphoretica, salivantia,
thermas & acidulas; decoct. lign. ꝑ. r.
acidulæ artificiales ꝑ. io & ꝑ. te impræ-
gnatæ; *Massoria dicit causam, quod
rarò curetur epilepsia, quod Medici sem-
per in levioribus hæreant.*

Olea.) Ol amygd. dulc. quia acidum
Epilepticum compescit; ol. fulig. ad
gtt. vj.

*Heroclinium lurandi, quod Paracel-
sus pro specifico iudicat, ex uterino fertur
fœminam Epilepticam sanam factam usu
carnis lupi in pulverem redact. Vid. reso-
lut. medic.*

Sive bilis sive pituita: addendus hu-
mor melancholicus, melancholici enim
sæpius fiunt Epileptici, ob humoris natu-
ram acidam & nervis inimicam, & hu-
mor melancholicus facillimè induit na-
turam Vitrioli vel ꝑ. rii.

*Coturnicis Laborant ipsi Epilepsia, &
sæpius in mensam vocati nocent; aliqui
de hoc dubitant, & putant inclusos cor-
ripi epilepsia, secus vero si libero fru-
antur aère, vescuntur helleboro sese hoc re-
medio præservant; putamus tamen illos
in se continere characterisimum quendam
Epilepticum, & aliquid commune cum
busonibus obtinere, ipsorum ova habentur
pro morbi hujus antidoto, quemad-
modum hepar canis rabidi tollit vene-
nam rabieis inducens.*

Fel catuli nigri) quia acidam corrigitur
ab amaro; *pinguedo cati sylvestris umbi-
lico illita.*

Pulvis cordis humani violenta morte
interempti; Elixir pœon. Mynsicht. tin-
ctur. flor. pœon. *ror. solis die* sterco pa-
vonis figendo Spiritus & acrimoniam
temperando.

*Infantes morbo huic sunt maximè ob-
noxii, ob cruditatem ventriculi, lactis
coagulationem, voracitatem, dolores,
vigilias, vermes, dispositionem semi-
nalem & nervosi generis imbecillitatem,
observatum fuit, puliculas è lacte vaccæ
recrementis cerevisiæ coctæ (vulgo Tre-
ber) nutritæ paratas excitasse Epilepsiam,
quia particulæ illæ acidæ postmodum in
ventriculo promptissimam excitantur la-
ctis coagulationem.*

Fit verò hoc circa duo potissimum
tempora, primo à partu mente, & tem-
pore dentitionis. Post nativitatem cere-
brum nondum est satis firmum, nervi et-
iam sunt laxiores propter humiditatem abun-
dantiam, hinc si à liquore illo, quo par-
tes irrigantur, nimium inficiantur Spiritus
animales, irritantur & inordinate
moventur, quo confert totius massæ san-
guinæ & nervosi liquoris contracta in
utero ob aëris defectum & debiram ven-
tilationem, pravam dispositionem, ob
hunc ventilationis defectum sæpius in in-
fantibus recens natis erumpunt sangui-
nis effervescentiæ latæ, rubicundæ &
morbillorum instar.

In dentitione) propagines nervorum
circa radices dentium à sanguine resta-
gnante acriori corrugantur, & spasmodi-
co convelluntur motu, unde dolor
vehemens. A tumore etiam gingivarum
sanguis

languinis circulatio impeditur unde arteriæ comprimuntur, quod ibidem fieri potest à nervorum corrugatione, sic que febriles oriuntur effervescentiæ.

Florentini infantibus suis occipit mature inurant, sicq; illos ab epilepsia præservant.

Formulæ medicament, *purgantium* pag. 11.

Dosis ℥iij. ʒ. cum pp. additum spirituum salis facilius fermentet, Ergo sine spiritu illud exhibere. Hinc potest etiam addi Electuar. de tamarindi vel f. h. ℥j. Electuar. è succ. ros. ʒvj. pulv. jalap. ℥j. Misc. f. Electuar. vel etiam inde fieri possunt pilulæ.

Præparantium p. 12.

℞. *Liquor.* Tartari & c. Liquor Tartari est liquor splenicus ex Tartaro & nitro apud Schröder. lib. de Tartaro vim habet præcipitandi lympham, convenit in affectib. cephalicis splenicis & nephrit, ad gtt. x. vel xx. bis vel ter de die.

℞. *Sal succini volatile* & c. Aquæ prophylacticæ descriptionem habet Author de febribus malignis.

Observatio I. propter humiditatem cerebri pori fuere laxiores, fibræque à se invicem disjunctæ.

Ratio quare sapo conveniat, quærenda est in sale quod constat lixiviali. (Observationes Decker.) Quod charyophyl. juverint causa consistit in explosione Spirituum animalium. II. quod dissipent particulas nitro sulphureas, habent enim sal volatile oleosum in se.

In Formula prima. Tinctura castorei non debet excedere gtt. x. quia est in grati saporis, in sexu feminino debet addi laud. opiat, incomplet. gr. ij. vel iij. pos-

sunt sufficere, tempore vespertino opiat debent exhiberi.

Vinum) Viscus quercinus & semen pæoniæ sunt specifica, constant ex cephalicis & cordialibus, quia valde cor debilitatur in ista convulsione.

Cinnabaris) debet esse ritè præparata, aliàs exercet vim Emeticam & antimonialem.

Specifica anti novi & plenilunium sunt usurpanda, quia rum insignes animadvertuntur fermentationes.

Formula ultima in infantibus lactantibus suspecta est propter Spirit. salis ammoniaci, qui coagulat lac in ventriculo.

Syrup. diacod. refertur inter anodyna, & paratur ex papavere, sedat impetum spirit. animalium.

Aq. feniculi) quia adsunt flatus & tormina.

Manna vel per se soluta in lacte materno; vel pulment paratur ex ʒ. amygdal. & sacchar. Penidii. *Vel ℞. pro infante 3. Mensium,* manna electa ℥iij. cum ʒ. amygdal. rec. & Sacchar. penid. f. pulm. pro ʒ. dosi ℥β. Syr. fl. persic. pt. add. si suspicio sit delumbicis, Syrup. solut. simpl. ℥β.

Infantes obnoxii sunt motibus epilepticis (1) ob nimiam voracitatem, unde flatus & cruditates colliguntur, succus pancreaticus nimium acescit, unde excitantur termina. (2) quando acidum in illis augetur & humores induunt naturam vitriolatam, (3) Veletiam sit primo mense à partu, quia tum cerebrum scateret istiusmodi humoribus collectis in utero materno, ob prohibitam transpirationem & sanguinis ventilationem, hinc liquor generatur, qui facile ingreditur cerebrum.

00

cebrum.

rebrum. (4.) tempore dentitionis sive etiam fit propter consensum, quando exiguae propagines nervorum à sanguine restagnante vellicantur, quæ vellicatio communicatur cerebro. Vel intumescunt gingivæ, propter illum tumorem comprimuntur arteriæ, unde prohibetur sanguinis circulatio & restagnat, &c.

Formula in paroxysmo.

Rad. hellebor. nigr. ppt. ℥ij. cardamom. ℥j.

Cort. citr. arant. aa. Div. incisa & conculsa adspargantur aq. epileptica Langii; dentur ad nodulum ex lindone albo S. Säcklein zu einer Maasß Wein.

Prospectico ℥. Tinctur. Luna ℥ß. Tinct. succin. ℥j. m. S. Köstliche Haupt.

stärkende Tinctur, 15. Tropfen auff einmal.

In infantibus sic pulmentum ex manna, ℞. Emplastr. Epilept. Cratonis ℥ij. ducatur super alutam, & obducatur lindone rubro. Fiat Emplastr. rotundum, S. Plaster vorn auff's Haupt zu legen.

℞. Specific. cephalic. gr. v. ungu. alcis præpar. rasur. cran. human. aa. ℥ß. m. f. pulv. dividatur in tres partes æquales S. besonder Pulver auff 2. mal. Pro infante tertium mensium; vel ℞. specif. cephal. gr. iv. S. besonder Pulver vor einmal/datur cum aq. cerafor. nigror.

Clyster pro infante unius mensis. ℞. Flor. beton. sambuc. aa. p. j. Coq. cum juculo carnis; Colatur. ℞. ℥ij. adde urinae pueri ℥ij. vitell. ovi M. t. Enema.

C A P. II.

De Apoplexia.

Cerebrum] Et quidem corpus callosum, quia imaginatio & sensus communis afficiuntur, dum totalem patiuntur Eclipsin & obtenebrationem. Subjectum itaq; proximum immediatum sunt spiritus animales cerebri, regionem istam, ubi principes animæ cognoscentis facultates resident, nempe corpus callosum incolentes.

Mediatum verò statuimus medullium cerebri, quia in hoc omnium sensibilibus perceptiones terminantur, ipso itaque incurrente paroxysmo cessant functiones cujusque spontaneæ, ut & cognoscentis actus omnes: quia spiritus animales in Emporio suo corpore callo-

so supprimuntur, unde non solum motus expansionis verum & ipsorum affluxus in appendicem nervorum prorsus deficit, hinc illa Eclipsis totam regionem animalem, quæ hujus ditionis est, obscurat & obtenebrat.

Pulsus verò & respiratio, nec non ventriculi & intestinorum actiones remanent, si non perfecte tamen imperfectæ & languidæ, quia ipsorum actus omnino à cerebello procedunt, quod aut parum aut planè non læditur.

Cum verò explicatu difficillimum sit, quomodo spiritus animales statim in ipso emanationis fonte ita possint subito supprimi & extinguì, ut cessent omnes mo-

tus

tus & sensus: *Authores* in diversas ab ère sententias. Alii enim in corde causam quaesiverunt, alii in cerebro, ejusque accusant malam conformationem, (intempetiem) obstructionem, eamque putant aliqui fieri in ventriculis majoribus, alii in poris cerebri minoribus ita ut vel sanguis pro spirituum fomite non possit ad illas partes influere, vel spiritus animales inde effluere. *Wepfferus sedulus* in apoplexiæ vera causa inquirenda veram invenit causam in sectis apoplecticorum cadaveribus, h. e. ipsius cerebri & cerebelli substantiæ quoad minutissimos poros obstructio, ita ut nec spiritus vitales è sanguine influere, nec animales effluere possint.

Hocque fieri putat, quando arteriæ carotides obstruantur à sanguine ibidem in grumas abeunte, vel comprimantur à glandulis lymphæ copiosa refertis, vel in cerebri substantia vasa minora obstruantur ab humore crasso & viscido, vel sanguinis influxus inhibeatur rupto aliquo vase in cerebro.

Effluxum verò spirituum animalium inhiberi ob principii nervorum à colluvieterosa factam obstructionem, vel ob subitam ejus compressionem à turgescentibus venis & arteriis meningum & ipsius cerebri, vel sanguine intravasato in ventriculis latente, vel ob diathesin phlegmodeam.

Villifius putat totalem sanguinis è cerebro exclusionem fieri nunquam posse ob carotidum arteriarum internarum obstructionem, quia arteriæ carotides & verticales ita osculis innumeris sibi conjungantur, ut liquore injecto arteriæ carotidi paulò post videantur tinctæ

universæ ramificationes & arteriarum caro idum & cervicalium: hinc *quamvis unus forsitan fuerit obstructus ramus, sanguinem tamen facillimè per aliam cerebri substantiam influere posse*: invenit etiam ipse *Author* osseam arteriam carotidem post mortem, neque tamen æger unquam morbo attonito fuerat correptus.

Totalem verò sanguinis exclusionem *av. & notav.* inferte posse prolixè demonstrat, sed tunc non esse apoplexiam, sed hystericam passionem vel animi deliquium, quatenus sanguis nimium irruit versus cor ob aliquam consternationem, vel spiritus animales ob denegatum influxum non influunt, quod sæpissimè fit ob nervos cardiacos spasmò affectos, tumq; sine omni motu & pulsu jacent ægri, sed eum pulsus hoc in morbo sit fortis, alia erit causa; una est accidentalis à causa forti & subitanea oriente; altera est habitualis à cerebri vitiosa dispositione, & hæreditaria, potest enim apoplexia dividi; quarum una oritur à medullæ obstructione, altera verò à cerebello, vel ab utroque. *Cerebrum* huic morbo magis obnoxium denotant præviæ scotomiæ, *Cerebellum* verò malè dispositum arguunt, creber incubus; pulsus intermittens, syncope & lipothymia.

Fit vero apoplexia sæpissimè sine causa nulla procatartica, hinc nulla etiã prophylactica curatio institui potest, & curatori a plerumque inefficax est. Est magna aliqua continui solutio, unde cerebri meatus opprimuntur & obstruuntur à sanguine extravasato, abscessu in meningibus & postmodum rupto; ab humoris terosi inundatione, à nimio *Sp. V. potu*; vel inter usum

acidularum magna dosi assumptarum somno post prandium, urina suppressâ, hæmorrhagia narium intempestivè sedatâ; in febribus malignis etiam sæpissimè serosa illa excrementa versus cerebrum delata à *Φωτίαν* lechalem excitant: *Vel sit a spirituum animalium subitanea extinctione, quæ fieri potest per narcotica & immoderatum spiritus vini usum, qui efflatu suo spiritus animales perimunt.* Sæpius tamen præcedit cerebri diathesis & causæ procatarctiæ, hinc videmus nonnullos aliquoties insultibus istiusmodi apoplecticis tentari. Præsupponimus ibi materiam quandam colligi in cerebri ambitu, postmodum verò pergere versus corpus callosum, ibidemque partim poros obstruendo, partim narcotici inducendo spiritus animales opprimere, hinc à sola obstructione fieret tum non ita subito sed successivè paroxysmus invaderet; Quod si materia illa per poros iterum excludet, vel versus ventriculos cerebri transferatur, vel in corpus striatum ibidemque hemiplegiam excitans paroxysmus illic desinit, & redit quamprimum nova iterum materia in cerebri ambitu fuerit collecta.

Materia illa morbifica videtur habere naturam vitriolatam quæ sal. figere potens est, estque contraria vi explosivæ & spasmodicæ, quæ erat nitro-sulphurea, ita ut ab hac vis elastica spirituum animalium plane tollatur, videmus enim particulas Vitrioli, si cum fulminante terantur, tollere omnem vim fulminantem, sic putamus etiam, auram talem glaciale congelare omnes particulas activas spirituum animalium.

Prognosis.] Apoplexiæ semper est du-

bia. Nullam tamen admittit curationem, si respiratio etiam & pulsus desinant, & sudores colliquativi superveniunt.

Non tamen statim cistæ ferali mandandi, quia aliquoties factum est, ut materia discussa in cerebro spiritus animales iterum emanarint è cerebro, sicque redierit cordis motus, ut horologio restituitur motus appensis ponderibus. Qui semel paroxysmo apoplectico tentatus, postea fiat vertiginosus, cum novis accessionibus obnoxius fieri iudicatur, quatenus materia morbifica in ambitu cerebri collecta ibidemque sparsim fluitans subinde per portiones tantum exiguas in medullam descendit, & tandem acuta Vitriolica vel narcoticavi siderationem accersit.

In paroxysmo] Motus sanguinis mutandus & juvandus, hinc expediet si in sella æger contineatur: spiritus animales excitantur *Spiritu Corn. Cerv. spir. fuliginis, Salis armoniaci salsi, cauterio actuali vertici applicato, vesicatoriis hinc inde appositis; cucurbitulis etiam, vomitoriis & clysteribus acerbis non neglectis.*

Extra paroxysmum VERE & AUTUMNO purgandum emeticis, catharticis, pilulis de succino Cratonis; Fontanelle duæ ponendæ, una in brachio, altera in pede lateris oppositi; pro confortatione Electuaria, aquæ destillatæ, (NB. in vino prius maceretur stercor. pavonum) rotulæ; Spiritus salis armoniaci succinatius, coralliatius, castoreo aut cranio humero imprægnatus.

Potus Coffee. & herba thee, succulata; Elixir. vite Matth. Tinct. coralliorum.

In diætâ cœna sit panca vel nulla, somnus meridianus &c. *Compositio* nis

nocturnis fugiantur; *Materia morbifica* sapinis aque tenuis ac subtilis est ac ipsi spiritus animales qui afficiuntur, adeoque omnem fugit sensum, quod probat Hi-

storia Theologi apud Willisium, in quo ne vestigia quidem vel sanguinis extravasati, vel colluviei serosa apparebant capite aperto.

CAP. III.

De paralyti, caro, comate vigili & somnolento, catalepsi, incubo, lethargo, &c. Opisthotono, Emprosthotono, Tetano.

Coma lethargus & carus differunt, (1) quoad gradus somnolentia, (2) quoad memoriam & oblivionem (3) quoad dissipationem febrilem.

Omnium horum affectuum causa est (1) Humor aquosus pituitosus, lymphae copiosa sive colluvies serola, quæ si occupet saltem corticem cerebri & superficiem oritur *Coma*, si non superficiem solum sed & profundius penetret ad ipsam substantiam & medullam oritur *Lethargus*; si verò profundius ingreditur ad ipsum corpus callosum, excitatur *Carus*; ubi vero ipsum corpus callosum, occupaverit oritur *Apoplexia*, quatenus obstruit poros, & transitus denegatur spiritibus animalibus.

Causa 2. à sanguine copioso non extravasato sive restagnante in vasis, quod fit in plethoricis, quia vasa valde distenduntur, ita ut partes subjacentes comprimantur & tum curantur per venesectionem.

Causa 3. à sanguine extravasato, ubi non est plethora, quando ob nimiam copiam & distensionem vasa rumpuntur vel à casu, ictu, percussione, quæ excitant rupturam ut sanguis irruat in cerebrum, unde omnes viæ clauduntur Spirit. animalibus.

Causa 4. tumor in cerebro, qui per si-

gna non innotescit, nisi post mortem; quale exemplum habet Platherus.

Causa 5. à vaporibus excitatur, qui ascendunt sive ex humore putrido, vel à vino intemperanter & nimia copia hausto, vel à Spir. Vin. sic dediti crapula sæpe comprehenduntur tali affectu seporoso propter continuum influxum vaporum exhalantium ex ventriculo, intestinis & vasis mesaraicis.

Causa 6. à medicamentis narcoticis vim figendi habentibus anim. qui ita incrassantur & coagulantur, fiuntque inepti ad præstandos sensus, sicque impeditur restauratio Vel etiam tales particula sulphureo vitriolata possunt generari in ipsa corpore sicut & alii humores generantur, licet in medicamentis non fuerint assumpta, quæ coagulant & incrassant spiritus.

Q. Quæ vena secunda? v. Jugularis præ brachiali, quia sic sanguis intra sinus capitis plurimum coacturatus & restagnans ad æqualem circulationem facilius reducitur.

Vomitoria Sunt exhibenda si à crapula vel assumptis narcoticis effectus fuit excitatus soporosus si verò super venerit alii morbo, sanguis fit valde cacœchymicus, tum nocent, quia humores exagitant & in partem affectam magis adigunt.

Errhina fernutatoria & apophlegmatismi in principio morbi ob metum novae fluxionis vetantur.

Vesicatoria syncipiti adhibita multum praestant.

In Authore.

Præcessit hic febris, E. si est de essentia Lethargi, castoreum semper debet admisceri.

In mixtura potest pro lubitu substitui ∇ cephalica magna Aubaltin. $\zeta\beta$. Tinct. succini. Errhina possunt confici ex nicotiana; flor. lil. convall. majoran. sem. ruta.

Illa materia non fuit evacuata è cerebro, sed ex glandulis palati & salivalibus.

De Incubo.

Non solum afficiuntur spiritus in

ipso meditullio sed & in cerebello contenti.

Plerumque sunt crapule dediti, & habent sanguinem melancholicum.

Conveniunt purgantia cephalica, post confortantia Conserv. beton. fl. paralyf. major. spir. dianth. pulv. Marchionis, succinum, spir. lil. convall. syr up. de betonic.

$\mathcal{R}$. Sulph. antim. gr. v. Crem. Tartar. gr. vj. m. f. pulv. S. Brechpulver.

$\mathcal{R}$. Diagrid. sulph. $\mathcal{B}$. castor. gr. v. olei succini gr. j. m. f. pulv.

Hoc purgans in aliis affectibus non potest usurpari, quia excedit dosin.

Hermodactyli optimè omnibus purgantibus precipue in affectibus nervorum adhiberi possunt.

$\mathcal{R}$. Turbith mineral. & pro hoc est hi no minerali aliud ex vegetabilibus constans substitui potest.

CAP. IV.

De Lethargo.

Affectuum priorum subjectum quæ-
sivimus in cerebri meditullio & cerebello, jam de illis agimus, quorum subjectum latet in cortice cerebri, *cujus partis & loci affectiones sunt somnus vigilia & memoria.* Explicandum itaq; quomodo fiat somnus naturalis & præternaturalis & memoria. Naturalis somnus fit quando spiritus animales retrocedunt versus anteriorem cerebri partem, & succus nervus pro nutritione & generatione spirituum animalium poros ingreditur, id quod ex lege naturæ simul fit.

Præternaturalis fit] Quando saccus il-

le nervus inquinatus, serosus & vitiosus animales à cortice cerebri repellit versus anteriorem cerebri partem: Eadem hæc spirituum animalium exclusio ab exterioribus cerebri meatibus humore quodam plenis est causa oblivionis.

Lethargus sive cum febre vel solum denotat affectum soporolum oritur ab illuvie serosa cerebri antra & exterioribus irrudente, ejusq; poros & meatus corticales subeunte, id quod docuit Anatomia, quanda etiã plicarum cerebri interstitia lymphâ fuere repleta, unde sæpius hydrops cerebri.

Sæpius etiam à malignitate, quando virulenta

rulenta quædam & infesta materia è sanguine in cerebrũ inſillat in febris malignis, in febris malè judicatis [coratis] vel fit à latice inertis & vapidis, loco succi nervosi & spirituoſi influente in cachexia ſcorbutica & ictero.

Cauſe procatarticae ſunt Sanguis vitioſus, & cerebri diſpoſitio talis facilè materiam morbiſicam ſuſcipiens. In narcoſi ſpirituum etiam conſiſtit, ubi quæritur, an particulæ tales narcoticae in corpore noſtro generari poſſint? Affirm. quia in affectibus ſpasmoticis videmus generari particulas nitro ſulphureas, quare non etiam particulæ ſulphur. vitriol. aut narcoticae,

Aut *edictorie ſumma conſiſtit in hoc*. Accidit ſomnolentia illa, quia ſpiritus animales exterioris cerebri incolæ à motu & emanatione ceſſant, quod fit proprio vitio, quatenus verò à labore, morbo &c. abſumpti, vel narcoſi affecti: ut congelentur, vel vitio cerebri, quod in exteriori parte eſt obſtructum, ut ſpiritus animales debito pro expãſione ſpatio defraudentur.

Quare lædatur Reſpiratione & pulſus?
R. quia durante paroxyſmo ea dem cauſa morbiſica ex parte etiam cerebellum afficit, ibidemq; ſpiritus præcordiorũ motibus interuenientes lædit, qui perturbati nõ quidè omninò ceſſant, muoſ tamen difficulter ac interruptè peragunt, ut diaphragma & thoracis muſculi tyſtolas ſuas laborioſè, & nunq̃ longiori conatu, interdum nixibus repetitis obeant.

Unde febris in Lethargo? Illa ſeu præcedit ſeu ſequitur, non ab humore putrido, quo putant oriri inflammationem frigidam, quæ idem ſonat quod ignis glacialis: Sed à prohibito æquali fluxu ſanguinis & æquali reſſuxu, qui impeditur pro-

pter læſam reſpirationem & pulſum, non ſolum enim ſanguinis temperies in particulis ritè commiſtis & ſubactis, verum etiam in organica circulatione conſiſtit.

Quæ vena ſecanda? R. Jugularis præbrachiali, quia ſic ſanguis intra linus capitis plurimum coacet vatus & forſan reſtagnans in circulationem æquabilem facilius reducitur.

An Vomitoria ſint exhibenda? R. Si à Crapula vel narcoticis aſſumptis exorſus fuerit affectus, conveniunt *Sal. Vitrioli, aq. benediſt. & rina vita* ritè præparatus cum *aq. ceraſor. nigror.*

Si vero febris aut alii morbo ſuperuenerit, vel ob vitioſam ſanguinis diatheſin ortus nocent ab initio exhibita, quia humores exagitât illosq; ſubigere nequeunt & in partem affectam magis adigunt.

Errhina, ſternutatoria apophlegmatifimi morbo incunte ob metum novæ fluxionis vitantur. *Veſicatoria* ſincipiti adhibita multam præſtant.

De Vertigine.

In vertigine manipuli ſaltem ſpirituum animalium afficiuntur, ipſorumq; motus partim pervertitur, partim ſupprimitur.

In prioribus morbis illa pars cerebri tantum fuit affecta, in qua anima ſenſitiva locum habet, nunc verò illa pars interior, ſive ſuperficies calloſi corporis, ubi *phantafia & ſenſus communis reſident*, afficitur in vertigine. In vertigine facultas viſiva & locomotiva læditur. Objecta enim viſibilia circumrotari videntur, & laborantes læpius etiã corruunt, nonnunquam à tenebris obfulcantur. Hoc in affectu ſenſus communis & imaginatio læduntur ſimul, iudicium verò rationale conſtat.

Quomo-

Quomodo fiat? Consideranda sunt res nonnaturales, quæ illam excitant, Circumgyratio, Despectus ab alto, Pontium transitus, Navigatio, Ebrietas.

Paralysis.

Definitur quod sit partium nervosarum à debita tensione resolutio seu relaxatio.

Causa est quod Spiritus animales partes illas non satis irradiant, vel viarum obstructio, vel spirituum animalium impotentia & defectus, quando à flatu quodam maligno vel narcotico sunt tacti.

Observatio ad affectus soporosos.

Ad Observ. (1) Comate Corovæ: male conjungit Author hos affectus.

Oblivio est verum signum Lethargi, neque enim semper adest febris.

Ad Observ. (2) addit Auth. plures morbos & symptomata quæ non possunt inesse subjecto, nec morbo.

Vertigo est symptoma hominis vigilantis, si fuit hysterica quomodo potuit esse vertiginoso, neq; fuit paralytica, quia fuit hysterica sive abfuit potius convulsio.

Si pilulæ constant ex resinosis, resolventur in spiritu vini vel anisi.

Acida sunt nervoso generi inimica; Affectus hystericus non fert dulcia quæ facillè bilefcunt, unde effervescentia oritur major.

Nephritis, paralysis non possunt curari intra 7. dies ad observ. Deckeri, non semper adest totalis privatio, sed quandoque aliqua saltem impotentia.

In paralysis debent præcedere præparantia & resolventia; unguentis præferuntur Spiritus quia illa magis obstruunt poros. Aq. Anhalt. Spir. lumbr. terrest. præparantia; Salv. Rosin. Major. Nervina.

Pilule fetide laudantur in affectibus hysterics & nervinis, quia è profundo eliciunt materiam morbificam Dij.

Loco succini conveniet: spirit. urtic. minor. qui egregie prodest.

Hermodylyli referuntur inter hydragoga, quia serum evacuant, profunt affectibus nervinis,

In pilulis conven. extractum in substantia vel in vino medicato, vel pulvere.

C A P. V.

De Catarrhis &c.

Definitio in omnes corporis partes; totum enim corpus est transpirabile, ad sunt etiam vasa quæ humores ad omnes partes corporis vehere possunt; alii definiunt, quod sit humoris excrementi quæ capite ad subjectas partes præternaturalis effluxus.

Humor præternaturalium,

Cerebrum) Veteres dixerunt esse te-

atum domui fumosæ impositum, excipiens vapores è partib⁹ inferioribus continuo ascendentes; quod sano sensu explicandum, neq; cerebrum semper in culpa, verum etiã partes sanguificationi destinata; quavis vitia primæ vel secundæ coctionis sæpe præter culpã excusantur, cū partium intemperies, in quo humores generantur, sufficiat, certum enim est in Medicina axioma:

axioma: *Ubi alimentum ibi excrementum* &c. Cerebrum etiam generat catarrhos, quia aëri præ aliis partibus exponitur: hinc aër calidus, colliquat & fundit, frigidus vero constringendo exprimit; plurimum vero contribuit inæqualitas aëris, ejuoque subitaneæ mutationes, vel etiam aëri autumnalis ejusque primum frigus, quia poti per totam ætatem fuere aperti.

Literati etiam iis sunt obnoxii ob continuas meditationes & spirituum animalium consumptionem.

Aulici etiam, quia nudato capite semper incedunt, & illi qui conclave ingressi statim dum adhuc sudant, capillos fictitios rejiciunt: *E. ob prohibitam feri transpirationem.*

Qui pedibus nudis incedunt, ob magnos nervos quos à spinali medulla habent pedes & impeditam transpirationem, & hæc est ratio quare pediluvia conferant quid in catarrhis.

Addo membranas &c. Distinguendum inter partes mandantes & recipientes: recipientes utique sunt partes membranarum & nervorum, quod ex tumore, dolore & loco affecto patet, harum partium fibræ vellicantur; periositia & membranae ossium capita investientes in arthritide afficiuntur.

Addi debent diuretici & sudorifera, confortantia etiam cerebrum, morsuli incrassantes & confortantes.

In Catarrho suffocativo nocent unguenta, sapius etiam in febris nocent.

Purgantia sint aloëtica; de succino Cratonis.

Arthritis, hujus enim causa merito quaritur in cerebro, quod probant Carolus Piso & Fernelius.

Non sanguis peccat, quia corpora exanguia ferè semper occupat, quamvis enim tumor superveniat, ille tamen non est morbus, sed symptoma, & ob impeditum sanguinis circuitum fit, si enim ex sanguine ob plenitudinem seu serosam intemperiem extravasato fieret, duceretur ad suppurationem aliquando.

Neque succus aëcis seu acidus nervus accusari solum potest, quia in 6. partibus excitaret tales vellicationes, neque solum internodia ossium infestaret: neque humor quidam à sanguine effervescente deciduus, & ab articulis susceptus causa materialis esse potest, tunc non semper deberet præcedere febris, & arthritici quam maxime deberent esse proclives ad febriles effervescentias, quod rarissime fit: læpius etiam insultus arthritici fiunt subito & in principio valde atrocis sunt, sine immani sanguinis effervescencia & ebullitione, quod fieri non possit si tenuis materia morbifica in parte affecta deponeretur, tum enim essent paroxysmi longiores & durabiles, neque tam facile sedem suam ita mutare possent.

Materia morbifica non est merè excrementitia, siue portio succi nutritii versus salem fixum degenerat; alius humor ille excrementitius continuo parti affecta molestiam & tumorem excitaret; Convincitur hoc etiam curatione per amputationem & curtationem factâ.

Itaque apparet humorem quendam singularem insultus arthritici causam esse non posse, sed potius duos succos fermentativos non facillè missibiles coite, effervescere, & lucâ hæc fibratum vellicationes dolorificas excitare; Et quemadmodum videmus quod sales in diver-

Pp

si mo-

si modo statu positi, alii nempe fixi sive alkalifati, alii fluorem adepti sive acetosi invicem commissi ebulliant & effervescent, eorundem humiditate in coagulatum album & duriusculum facessente, sic ab eorundem succorum diversa salina indolis coagulatione, nonnunquam materia Tophacea calculosa in locis affectis congeritur.

Succus nutritius è sanguine per arterias ad omnes partes delatus constat è panxillo spiritui, aqua terræ & sulphure copiosis, & modico salis aliquatenus volatilifati.

Nervus liquor volatilis est, quod si degeneret in fluorem sive acetositatem, ejusque particulæ, subortâ subinde fluxione, uberi copiâ, in articulos descendant, ibidem cum minera salina effervescunt & paroxysmum arthriticum excitant.

Omnes purgationes aloëtica in affectibus catarrhosis laudantur, uti pilula Cratonis vel Francofurtenses &c.

Externè non sine utilitate usurpantur thus, mastiche, &c. Externè medicamenta semper tuto juxta vulgum applicari non possunt, quia magis excitant ferum, uti in catarrho suffocativo in quo non valet axungia peâoralis vid. Craton.

Albumen ovi si cum lacte auribus applicatur valet, sic etiam olea destillat. ut succini &c. Aquæ, Spiritus si Catarrhus est à lymphâ crassa laudantur, omnia verò opiata exulent.

℞. Flor. Cinei &c. per istos flores juxta Deck. nihil aliud intelligitur, ac est, quam stannum depuratum.

℞. Aq. Euphras. hæc formula optimè convenit, sed sal est omittendum, ac crocus metallorum l. aliud substituendum.

℞. Mimi t̄b̄. & hoc emplastrum valde laudatur & est in communi usu, nam habet vim anodynam & mitigandi acrimoniam.

Purgantia & sudorifera habent vim curandi arthritidem.

℞. Aq. prophylact. nostr. hæc formula habet vim lympham acrem incrassandi, & ter de die cochleatim assumi potest.

Erichina & sternutatoria licet quidem non sine magno successu in quovis catarrho assumantur, attamen in ophthalmia maxime nocent Sequitur Erichinum.

℞. Succu betæ rubræ recenter expressa ʒ̄b̄.

Aq. major. ʒ̄j. Sem. nigell. ʒ̄j. Misc.

S. In die Raas̄ juzi hen.

Formula humores intercipiens est sequens.

℞. Diacod. solidi in rotulis August. ʒ̄j. vel iij.

S. Ruchleinammer im Mund zuhalten.

Formula sequens humores attenuat.

℞. Aq. loch. san. & expert. scabios. ver. asthmatica ʒ̄j. Oxym. squillit. ʒ̄j. Syrup. de scabios. ʒ̄vj. S. Lust. Wasser.

Pro Confortatione.

℞. Succin. ppt. ʒ̄vj. Ambr. ʒ̄j. Sacchar in aq. epilept. Langui solut. q. l. f. rotula.

S. Hauptlärckend Ugsstein. Rüdlein. Sequens formula in quovis catarrho tuto & magno cum successu potest propinari.

℞. Chin elect. ʒ̄b̄. Lign. lentisc. ʒ̄ij. visc. quercin ʒ̄ij. sem. anisi ʒ̄j. Coque in 4 lb̄. aquæ fontanæ. S. Ordinar Franck.

LIBER

L I E E R I I.
DE
Affectibus Colli.

C A P. I.

De Angina.

Angina) quasi intus angens, præcludit enim cibi, potus & æris introitum; ab *ἀγγυ* suffoco, stranguilo; Cynanche, quod canibus, Synanche, quod *subus* familiares sint morbi.

Definitio; hæc descriptio est admodum generalis, quia non omnis faucium inflammatio est angina, ut in *varius morbis febris ungaricæ*. E. non est reciproca definitio.

Faucium inflammatio ab Hippocrate distinguitur ab angina 6. Epidem. lect. 7. t. 1. quibusdam vero faucium inflammationes aderant, aliis angina.

Hæc jam potest substitui definitio, quod sit cum febre continua, dolore, ardore deglutendi difficultate & suffocationis metu.

Differentia desumitur à musculis affectis, qui varii sunt, vel œsophagi, laryngis, vel asperæ arteriæ. Oesophagi externi inflammati efficiunt Paracynanchen; Interni vero Synanchen; hæc species familiaris est subus, quæ *ut plurimum moriuntur*. Asperæ arteriæ inter-

næ sive laryngis musculi affecti generant Cynanchen, quæ species familiaris est canibus. Externi vero seu asperæ arteriæ capitis musculi inflammati Paracynanchen constituunt.

Fauces i. e. Pars ex gula & gutture constituta.

Partes affecta sunt variæ communes nempe quæ palatum constituunt Respiratio & deglutitio præprimis læduntur ab ipso morbo, etiam alia symptomata accidunt.

Nota; partes hæc omnes non semper omnes læduntur, sed pro diversitate symptomatum.

Si Hippocratem consulamus, is tres tantum admittit differentias desumptas à morbi gravitate & vehementia; Prima est paracynanche, quando tantus adest in faucibus & collo tumor, ut proprii Laryngis musculi constringantur cum orthopnæa, otis rictu, linguæ exertione, oculorum prominentia, faciei rubore, aponia & potus in nates regurgitatione,

Pp 1

Altera

Altera est in qua rubor & inflammatio se magis foris & extrinsecè extendunt, vocatur paracynanche.

Tertia, in qua solum rubor & tumor in colli & nei vicis musculis conspicitur extrinsecè cum minoribus symptomatibus.

Est vel vera vel notha: & hæc vel ratione causæ vel ratione effectus, ut plurimum angina fit per viam fluxionis, rariissimè per viam congestionis.

Est vel maligna vel benigna; In illa omnia symptomata sunt graviora & contagiosa, in hæc verò non ita.

Hæc notata adhuc est differentia & ab Autore omissa.

Causa, mediata esse ac frigidus, ictus, potus frigidus.

Ebrietas est quævis repletio; sanguis biliosus, vel lymphæ acriori imprægnatus per arteriæ jugularis ramos influit.

Pituitosus humor illegitimus & nothum potius excitat; sapissimè, quod notandum, fit à mensium seu hamorrhoidum suppressione.

Quibus ex angina in pulmonem fit mali conversio, intra septem dies moriuntur, si vero hos effugerint, suppurati sunt. l. 5. aph. x.

Angina correpto tumore in collo fieri bonum, morbus enim foras vertitur. l. 7. aph. 49.

Anginâ detento, tumor & rubor in pectore superveniens bonum, morbus enim foras vertitur. l. 6. aph. 37.

Si febre detento collum repenti pervertatur, ut vix deglutire queat, nullo in faucibus existente tumore, mortiferum: l. 8. aph. 35.

Indicationes desumuntur à morbo, causa morbifica & viribus.

In principio quies commendatur etiam ipsius lingue, hinc gargarizatio valida etiam non approbatur.

Humor vel influxit, qui resolvendus, vel concoquendus si aliter fieri nequit & suppurandus & mutandus, vel adhuc influit, qui repellendus, revellendus & derivandus, vires vero roborandæ.]

Periculosissima quæ nulla in faucibus præbet signa, [tumorem seu inflammationem,] præter dolorem & orthopnœam.

Quæ fit ob laxationem vertebræ etiam pro incurabili habetur.

Inter revellentia primum obtinet locum V. S. quæ parcius in hyeme quam ætate ad ministranda, & quidem partitis vicibus. Si à mensium vel hamorrhoidum suppressione secetur vena in pede, post sub lingua aperiatur vena, non vero in principio, ne tota corporis plethora illuc trahatur.

Post lenitivum exhibeatur, præsertim si sit à pituita, ex mann. el. ʒij. Crem. tart. ʒʒ. In jusculo seu aq. aliqua destillata.

Repellentia externè collo nunquam applicanda, sed solum in gargarizatis locum habent; Atque decocta varia, plantag. tormentil. fol. quercus. rosar. rubr. succ. granat. myrtill. mel rosar. quod valde abitergit.

Si dolor urgeat, sac chalybeatum detur pro gargarizatione.

Post digerentia addantur decoctis; agrimon. betonic. hyssop. & tandem suppurantia.

Quod si tumor non rumpatur frustulum panis vel carnis per vim deglutatur, vel pulvis centaury. min. cum albo greco assu-

assumatur. Laudatur etiam ad rumpendum abscessum Gium diaphoret.

Abscessu rupto ager commodè locandus, ut pus effluere queat.

Laryngotomia non minus rara quam periculosa, modum operandi tamen docet Hildanus.

Dieta debet esse tenuissima, quia juxta Hippocratem in morbis acutis tenui victu utendum.

Semper convenit V. S. si non evacuativa, tamen ventilativa.

An sanguis ad animi deliquium sic mittendus, ut voluit Galenus in febribus ardentibus, magnis inflammationibus & vehementibus doloribus? R. Neg. Obstat difficilis respiratio & suffocationis metus, dein de spiritibus vitales hic satis sunt necessarii ad respirationem.

Etiam imminenti signa sunt consideranda.

V. S. est optimum, presentaneum & compendiosum remedium, præmitti tamen debet Enema.

In quo latere sit secanda V? R. in opposito primo, post etiam in affecto; Sin verò nullum discrimen appareat unum latus præ alio dolere, mittatur sanguis è dextro brachio: Vena mediana vel basilica.

Quid faciendum si menses sunt suppressi vel hæmorrhoides; vel si fluant, quæ vena secanda? R. Considerandum an mens adsit suffocationis, si adsit, præmittatur Sectio V. brachii, secus verò pedis.

De purgantibus notandum; si febris præcedat, vel simul cum angina invadat, purgantia possunt dari, quia humores sunt quasi turgescetes; debent tamen

febrim non augere, nec humores valdè agitate, *Cassia, manna, tamarindi, syrup. ros. solut. viol. de cicbor. c. theo &c. Eleæuar. diacatholic.*

Repellentia internè dantur in forma gargarismi, non debent esse acris, nec detoriam habere qualitatem, ne accidat nobis id, quod Medico contigisse Galenus meminit, qui atramentum satorium præ gargarismo præscripsit. Parantur potissimum, quod Galenus interdum innuit, ex moro, ex corticibus viridibus juglandum, acidâ cerevisiâ & melle.

Gargarismi non tunc in principio præscribuntur, quia propter illum motum major fit agitatio humorum ut magis infuant, potest tamen quis eo uti ut saltem detineat in ore, in statu vero commodè adhiberi poterit. Quies hic est summe necessaria præprim. in principio ubi turgent humores, quo magis enim corpus movetur eò major fit agitatio sanguinis.

Somnus non adeo tutus, quia refluxus augetur & inflammatio major fieri potest in somno, in o. n. inflammationibus somnus non conducit.

Purgantia sine ratione omittuntur. *Zacut. Lusitan.* quæ tamen præscribi debent non in solida forma ut pilulari Eleæuar. boli &c. sive potius in forma liquida.

Ei cum vomitus sit periculotus, purgans debet esse faucibus gratum v. gr. ex manna, R. *mann. elect. Zi. Crem. tart. Zß. solve in calore tepido balneæ Mariæ c. l. q. acidularum Willungensium selt. Dendistemensium,* addito parum succi citri post clarificetur cum albumine ovi & filtratur per chartam emporeticam, cui odor & gustus suavis concilietur *recen-*

tibus corticibus citri, fiat potio clara & gratia est nobile & gratum purgans, unde dicitur Cæsareum seu Imperiale, quia Imperator solet uti hoc purgante ad ℥j. vel ℥℥. si desint acidulae potest sumi aq. flor. acatiar. & addi Spir. vitriol. ad gratiam.

In angina maligna summo cum successu exhiberi possunt medicamenta emetica.

Sudorifera, si adsit malignitas, summe necessaria sunt, talia debent esse quæ vim habent simul refrigerandi sanguinem quando transenat gulam, quale est niteum prolatum dos. ad ℥j.

De purgantibus notandum quod debeant esse talia quæ non agunt &c. Vid. supra.

Medicamenta contra Anginam.

Rad. potest addi radix tormentill. plant. fl. ligustri celebres sunt propter vim adstringendi: syr. pap. errat. rob. dianuc. quod habet vim alexipharm. & adstringendi etiam summam penetrandi.

Repellentia nunquam externè collo applicanda, sed in forma talium gargarismatum.

In gargarism. possunt addi vel substitui *plantago. flor. tormentill. mel rosatum* quod non solum repellit sed & valde abstergit.

Adstringentia sola non debent præscribi, sed semper digerentia & suppurationia debent admisceri, quia si solis adstringentibus uteremur, tum major fieret inflammatio, quia pori constringerentur sicque sanguis detineretur & non posset evacuare.

Formule in gargarism.

Loco liquoris in quo species coquan-

tur, potest substitui cerevisia acida in qua species possunt coqui, si dolor urgeat, lac chalybeatum.

Inter dilectientia commendatur, *decoctum agrimon. beton. hyssopi.*

Alii negligunt decoctiones & solvunt nitrum in aq. fontana, vel confundunt cancras in aq. fontana, & addunt parum aceti illoque utuntur pro gargarismate.

Medicamenta externa emollientia & resolventia adhibentur vel in forma Cataplasmatum, vel linimenti imponantur, possunt illis quæ Auth. habet alia herba addi matva his matv. flor. chamom. sambuc. melilot. quæ ad mucilaginem coquantur. *Ol. lumbricor. terrestr. præfertur, ol. sepi. florum Mynsichti. ol. sapon. Venet. inter Emplastra commēdatur Empl. astr. de meliloto, diaphoret. Mynsicht.*

Observ. 1. Causa mortis fuit angina maligna, hinc nocuit V. S. deinde magnum commisit errorem, quia assunxit medicamentum catharticum.

2. Quæ abscessus rumpunt sunt *Mercurius diaphoret. pulv. centaur. min. cum albo græco & melle assumptus, nidus hirundinum.* Excrementa animalium conducunt in ipso affectu propter vim resolvendi propter salia nitrosa, quibus imprægnata sunt ut album græcum, nidus hirundinum.

Formule.

Progargarism. R. *Semper vivi maj. exprime luccum, hujus lucci, R. ℥j. Salis armon. ℥vj. destillentur lege artis. S. Con. dest. Wasser gegē die Breun. si placet potest addi succus cancror. expressus; optimè etiam resolvit cassia extracta, si cum aq. plantaginis solvatur & sæpius gargarisetur.*

Con.

Conuenit etiam hoc; *Re. nid. hirund.*
zß. Empl. de melilot. zj. medull. cassia
zß. c. l. q. sap. f. cataplatma S. Umbeschlag
umbden Halsß.

Sine collione: Re. Aq. prunell. semper
viv. corticum nucum aa. zj. Rob. dianuc.
zß. lap. prunell. zß. S. Gurgel. Wasser.
zß. Flor. ligust. balaustr. rosar. rubr. torm.
ment. aa. p. j. lucifa crasse dentur ad char-
tam, S. Species mit saurem Bier zu
fochen.

Enema potest esse tale in angina quod
 debet præmitti *V. S. zß. herb. violaria;*
malv. aa. m. j. chamomill. centaur. min.
aa. p. j. rad. liquirit. alch. aa. zij. Sem. lin.
zß. prunor. dulc. num. iv. Coq. in aq.

font. Colatur. *zß. adde Electuar. dia-*
catholicon. zj. o. o. viol. amygd. aa. zj.
vitell. ovi. salis gemma zß. m. f. Enema.
 Conueniunt etiam clysteres nutrientes ex
 iulculo capon. *carn. gallin.* Et quia febris
 urget, conuenit *aq. cordialis frigida*
 Saxon.

Destillatum externè applicandum, Re-
 cipe *herb. sanicul. alchymill. pyrolæ utri-*
usque, matris syluestris, veronic. hederæ
arbor. fragaria, consolid. Sarracen. aa.
mist. rad. vincetox. m. ß. albigracimij.
 infundantur in cereuisia vetulta & acida
 per aliquot dies, post destillentur *S. ut*
 ante; manè & vespere potest gargaritari
 æger.

C A P U T II.

De Scrophulis.

Definitio) Sunt tumores penduli pro-
 pria membranâ inclusi & doloris
 expertes, subis sunt communes.

Continent in se humorem pulsi vel
 melli similem.

Hippocrates putat fieri *strumas* ab an-
 no 14 ad 42. ab ea vero aetate ad annum
 65. fieri negat: nullam tamen video ra-
 tionem.

Molestæ magis sunt quam vitæ huma-
 næ infidiosa, exciunt raucedinem, di-
 spnoeam & formam minus decoram.

Causa est humor crassus & lentus, quem
 pituitam vocant.

Non videtur verissimile quod si humor
 excrementitius quia sine corruptione tam-
 diu subsistere non possit, tandem tamen
 hic humor putredine & corruptioni sit ob-
 noxius.

Sed est succus glandularum nutritus,
 qui nimia in copia adductus vel à causa
 aliqua violenta expressus è glandulis hu-
 mores tales excitat. Hinc peculiari etiam
 aliqua membrana concluditur: (Sener-
 tus & alii facultatem formatricem hic ac-
 culant;) verum hoc esse probat *Cal. 23. l.*
6. ap. Timæ. à Guldin flet.

Inter causas locum habent æquæ ni-
 uales & crudæ, in *Carinthia, Styria &*
Alpibus, strumæ sunt endemiæ, & qui tani-
 in illa loca perueniunt bidemq; aliquam-
 diu degunt, eodem modo corripuntur.

Optum etiam trahit hic humor è cibis
 crudis & crassis, hinc ætati puerili familia-
 res sunt scrophulæ.

Signis diagnosticis non indigemus.

Prognosis) Institutur talis, omnes dif-
 ficulter curantur, faciles tamen in pueris
 quàm in adultis.

A. v. a. f.

A vasis liberæ facilius curantur, quam quæ vasis implicatæ sunt ob metum hæmorrhagiæ si excindantur, vel ob metum graviorum symptomatum si caustica violenta apponantur & virulenta, cum vitus eorum toti Massæ sanguinæ communicari facillime possit, in colli parte anteriore sine periculo maximo excindi nequeunt propter nervos eo loci latentes, qui læsi aphoniam inducunt, quod Medico quidam, referente Galeno accidit, quia strumis quidem per excisionem liberavit puerum, sed mutum reddidit.

Nisi radicitus evellantur facile regenerantur; Radix scrophularia, urtica morius, rusci valent.

Danda opera an insensibiliter discuti possit materia per topica emollientia & resolutentia, vel an ad suppurationem deduci possit. Suppuratione factâ observandum apertionem non esse faciendam, nisi totus humor suppuratus fuerit, ne calore exspirato, reliquus magis indurescat.

Quod si nec hoc modo curati possint, restant sectio & per caustica potentialia assumptio. Illa periculi & timoris plena ut ante dictum. Hæc iudicium & prudentiam exactam requirit, ne sc, partes vicinæ lædantur: hinc munienda sunt ungue refrigerante Galeni, vel rosaceo aliove defensivo frigido.

Modum sectionis habent Sennert. *Instit. l. 5. part. 1. sect. 2. c. XIII.* Inter caustica primas obtinet arsenicum, quod ultra dimidii grani tritici quantitatem non adhibendum, & æger interea, ut febricitans & febris maligna decumbens tractandus.

Laudatur lapis causticus à Sennert. in

Instit. l. 5. & ult. descriptus. Item causticum apposuit *Timmus* in propria filia frustra tentatis aliis. *re. calc. viv. ℥℥. min. ℥℥. sapon. fullon. q. s. coq. ad duritiem lapidis, vide in casibus ejus.*

(Purgantibus addatur semper Mercurius dulcis pilul. de galbano compositæ Sylv. etiam conveniunt.)

Potenter etiam discutit hoc *Emplastrum. ℞. Galban. acet. solut. ℥℥. pic. naval. ℥℥. sal armon. ℥℥. pulv rad. scrophular. ℥℥. Emplastr. Diachyl. c. gummat. ℥℥.*

Excisione curatam strumam in brachio & axilla dextra vid. *cas. med. Tim. l. 6. v. 23.*

Si pendeat strumæ ab exili radice, ligari potest radix seto equino aut filo setico.

Reges Gallia curant per donum inpernaturale, quod per successione ad omnes Reges, nullo habito familiaris respectu pervenit, primus fuit Ethnicus & Idolorum cultor, conversus vero ab uxore & baptizatus donum habuit sanandi per sacrum scrophulas. Hinc tali utuntur formula:

REXTE TANGIT, DEUS TE SANET. Integrum tractatum hac de re scripsit *Andreas Laurentius*, Medicus Gallus.

Riverius] Curatas strumas habet in observationibus suis communicatis, observ. 18. observ. 9. ubi miram humoris strumas excitantis acridinem, ut ossa etiam excedere & colliquare potuerit, recenset.

Sequuntur *Externa. spirit. gummi ammoniac. topicus D. Geisfus.* o o circula-
tum

rum D. Fausti Archiatri olim Heidelbergerensis.

Zacutus Lusitanus commendat esum serpentum, laudat etiam extetnè pinguedinem serpentum.

Medicamenta ut plurimum exhibenda Luna decrescente. His tentanda est ipsa discessio, si non juvant, tentanda suppuratio, non tamen aperiendus tumor, nisi prius bene sit cocta omnis materia in illo.

Si hæc non respondent Voto Medici, ad extrema confugiendum, quod fit per cauteria & novaculas; interim tamen est curatio periculosa, quia vasa facilè possunt lædi. E. defensivum prius debet adhiberi, ut unguentum Galeni.

Inter caustica primas obtinet arsenicum, sed non sine periculo adhibetur propter sævissima symptomata: ultra dimidium grani triticeum pondus non est imponendum; quia verò est periculosum, alia adjungenda. Videatur Senert. de lapide caustico lib. 5. Institut.

Causticum tale prodest, ℞. calcis viva ℥℔. minii ℥℔. Sapon. fullonum q. s. coque ad duritiem lapidis, qui per 3 horas consumitur scroptulas filii illius à Gildenklee / estque tutius quam arsenicum. ad pag. 62. ibi item pumex potest addi, Emplastr. diasulphur. Rulandi, de armoniaco composito Fausti, Tale etiam habet Gildenklee. ℞. Galbani aceto soluti ℥j. picis navalis ℥℔. salis armoniac. ℥j. pulver. rad. scrophular. ℥ij. Emplastr. diachol. cum gummis ℥℔. m. f. Emplastr. S. Pfaster gegen Kröpfse.

Sequens Emplastrum. ℞. Rad. bryon. cycclam. Enula, cuscumeris agrestis aa. ℥j.

Coque cum vino & aceto anatica portione, deinde pistentur & per setaceum transcolentur, add. pulver. rad. irid. myrrh. oliban. mastich. croci, aristoloch. rot. aa. ℥℔. flor. chamom. melilot. sambuc. aa. p. j. opopan. sagopen. armoniaci, bdellii, galbani in aq. vite solutor. aa. ℥℔. gummi hedera, styrac. calamitz aa. ℥ij. euphorb. ℥v. sem. staphisagi ℥℔. argenti vivi saliva jejuni hominis extincti ℥j. o. o. lilior. ovor. œsippi aa. ℥v. adipis anserini, anatini, suilli, medulla cruris vituli aa. ℥j. mucilaginis seminis lini, fœnu-græco, rad. alib. aa. ℥j. m. cum cera & terebinthina f. emplastrum.

Observ. Glandula emollienda.] Scrophulæ talem habent naturam ut emolli queant. Medicus tamen tentæ suas vires oportet. Medicam. sunt scroph. radix scrophular. principatum obtinet, & omnibus debet addi medicamentis; huc pertinet pulv. ad Strumas Augusti de Villanova.

Pag. 64. in notis Deck lit. L. unguentum est tale Poterii. ℞. fol. nicotian. recent. m. vj. butyri insulsi ℔ij. therebinthina veneta ℥iv. miscantur simul & insolentur per octiduum, colentur & torculari fortiter exprimantur; Expressioni adde Cera citrina, gummi armoniac. Galban. aa. ℥ij. pulver. antimonii crudi subtilissime triti, cinnabar. aa. ℥℔. myrrha, thuris aa. ℥ij. m. f. unguentum quod à Poterio laudatur pag. 64. l. c.

Observat.] Et plerumque in mesenterio sunt scrophula tales, idè contabescunt agri, quia denegant insulam succi lactei.

Qq

CAP.

CAP. III.

De Aneurismate.

In infantibus facillè pro vena inciditur *Arteria*, qualem observationem habet *Riverius* cent. iij. observ. 43. quem tumorem curavit adstringentibus ex bolo, terra sigillata, aceto & albumen ovi, fascia acutissimè superinducta.

In observ. communicatis. 12. refert, ingen em in molem excrevisse tumorem post arteriæ incisionem ex appositione medicamentorum resolventium, & tandem sponte apertum eo in loco, ubi incision facta fuerat. Cent. 4. observ. 34. refert de melancholico, cui tumor mollis sub clavicula dextra eminuit cum insigni pullatione qui insanabilis fuit, post mortem arteriam magnam ascendentem à corde ad claviculam aded dilatam, ut brachii ferè magnitudinem æquaret.

Tunica ejus erat admodum densa & cartilaginea.

Curatio.

Convenit Cataplasma, ℞. Thur. mastich. aa. ℥ij. Balauft. myrtill. acacia. hypocist. matricar. gallar. immatur. aa. ℥j. flor. rosar. rubr. ℥ij. c. album. ovi f. cataplasma procius & in principio statim tumori applicandum, post appone lammam plumbeam & superimpono Emplastrum contra rupturam Augustanorum, vel tale ℞. Rad. bistort. consolid. maj. cy-nogloss. sigill. Salomon. aa. ℥i. flor. rosar. rubr. ligust. chamomel. melilot. balauft. fol. heder. arborese. sem. p. foliat. aa. ℥ij.

summit. cupress. bacc. myrti, malicorii aa. ℥ß. mumia, sanguin. dracon. sarco-coll. mastich. myrrh. thuris aa. ℥j. Croc. martis ℥ß. f. pulvis subtilissimus ter aceto rosar. irrotandus & rursus siccandus est, terendus, & per cribrum trajiciendus c. ol. mastich. cera & terebinth. f. Emplastrum. Totum verò brachium ligetur fascia madefacta tali Epithemate.

℞. Aq. burs. pastor. plantag. Sperm. ran. ℥ß. alum. crud. croci Martis aa. ℥j. lytharg. ℥ij. album. ovor. no. ij. m. Hæc tucissima methodus est curandi aneurismata & tales humores.

Hortius laudat *Magisterium opii*, si statim in principio applicatur, quia sanguinem ad miraculum usque sistit; idem præstat compositum *Sperniolæ*, cujus descriptionem vide apud *Schröderum*, vel *Sperniola Crollii*, quia refrigerat potenter.

Puerpera sapius inopinato moriuntur, quatenus ob nimium parturiendi conatum aneurisma internum rumpitur, & sanguis in cavitatem nobiliorem effunditur, cujus causam sæpè non cognoscunt adstantes & *Medici*, quia aneurismata interna non cognoscuntur, nisi post mortem aperto cadavere.

Observ. 1. habet etiam *Riverius* observat. 18. in observationibus communicatis etiam talem habet casum,

LIBER III.

DE

Affectibus Thoracis.

CAP. I.

De Pleuritide.

I.

Hæc descriptio non est sufficiens, quia etiam debet fieri mentio symptomatum & signorum, E. ita

Cum dolore pungitivo, tussi & respiratione difficili; hæc absolvit totam naturam hujus affectus; siquidem non omnis inflammatio potest vocari pleuritis.

Subiectum) est pleura, non solum autem pleura, sed & musculi intercostales, impossibile enim est quod membrana possit inflammari, non inflammatis etiam simul musculis qui eam cinguntur; Musculi autem sunt duplices, interiores & exteriores, si externi musculi, pleuritis spuria sive notha oritur; si interni, vocatur vera pleuritis.

Plerumque etiam patitur, &c. hæ non enim per se afficiuntur, sed per consensum.

Q. An pulmones semper afficiantur in pleuritide? Affirmativam defendit Platerus: alii contradicunt & plurimi; Ratio cui Platerus innititur est experientia. Verum pleuritis degeneravit in peripneumonia, quando dicitur se invenisse post

extinctionem hominis & apertionem cadaveris; sed quia ibi pleuritis degeneravit in peripneumonia, ideo fuit oris lethalis; pleuritis enim facile potest degenerare in peripneumonia.

Causa) Sanguis sive quantitate sive qualitate peccans; quantitate quando peccat plethora, vasa nimis distendit unde restagnat, acescit, fit acris, erodit tunicas & ita effunditur in pleuram & musculos intercostales, unde vera pleuritis semper fit per anastomosis vasorum, vel peccat cacochymia quando est nimis acris serosus.

Vix per quas influit sunt arteriæ mammariæ, intercostales præprimis, ramus sine pari.

Differenti] Vera est, quando pleura cum musculis intercostalibus interioribus à sanguine acris & seroso afficitur.

Notha est] quando musculi exteriores inflammantur ab humore pituitoso, melancholico, lymphâ crassiore, vel etiam quando dolor lateris, ex improvisio oritur à flatibus, & tunc fallit Medicum quia putat esse pleuritidem.

Q92

Signa

Signa sunt triplica (1) Distinctiva; Distinguentia pleuritidem à peripneumonia sunt. (1) Dolor in peripneumonia minor est & non adeo vehemens ac in pleuritide; ubi sentiuntur acerrimæ puncturæ, quia pulmones non sunt ita exquisiti sensus propter defectum membranarum, è contra in pleuritide afficiuntur membranæ. (2) Respiratio multò difficilior est in peripneumonia, quia organa respirationis per se afficiuntur, in pleuritide verò per consensum. (3) Febris etiam est vehementior in peripneumonia quam pleuritide, quia pulmones sunt propiores cordi majoremque excitare possunt effervescentiam.

1. *Pleur. ab inflammatione diaphragmatis differt; quia hic hæret dolor non in uno latere, sed extendit se ad duo latera, [quia diaphragma non solum alligatum est, &c.] ad partem anteriorem dorsi & posteriorum, estque dolor circumlatis.*

2. *In inflammatione diaphragmatis semper & in principio adest delirium propter consensum cum meningibus cerebri.*

3. *Pleur. ab inflam. Mediastini differt, quia hic dolor sese versus jugulum convertit, in pleuritid. verò manet in uno latere dextro sive sinistro.*

4. *Pleur. ab inflam. hepatis differt, quia hic dolor non est exquisitus, deinde est infra costas in pleuritide supra, deinde non ita respiratio est difficilis & læsa in inflammatione hepatis, & dolor non est adeo pungitivus, sic etiam in inflammatione lienis febris non est adeo vehemens, respiratio non adeo læsa.*

Signa diagnostica] Dolor lateris punctorius, dolores excitantur varii, obtusi pungentes lacerativi &c. hic est acutus, quia afficitur membrana qua est exquisiti sensus.

Causa etiam quia est humor acris.

[2] *Tussis, oritur propter denegatam sufficientem extensionem organorum respirationi dicorum.*

[3] *Difficilis respiratio, quæ fit ob dolorem & inflammationem, ubi enim est inflammatio ibi tumor, ubi tumor, ibi respiratio non potest fieri rectè, quia pulmones debite non possunt extendi.*

[4] *Febris continua, quæ ascribitur effervescentiæ quæ fit à sanguine extravasato.*

[5] *Pulsus durus, qui fit propter inflammationem membranæ & tumorem arteriæ rigidæ; parvus etiam quia arteriæ non possunt satis dilatari propter tumorem, E. conatur compensare frequentia pulsus, quod non potest prestare multitudine.*

Signa prognostica] Desumuntur à sputo & expectoratione, quando videmus facile & sine difficultate rejici sputum & quidem tale quale debeat excerni; & sic brevi terminabitur; si verò sputum difficulter excernitur & est crudum crassum, cum labore rejicitur, tunc non erit tuta.

Natura pleuritis est acutus morbus qui solvitur l. 7. 9. 11. 14. die si primis diebus sine molestia rejicit sputum, tum ulcera 7. dies non durabunt.

A symptomatibus etiam sumitur prognosis, si statim adsit tremor, delirium, convulsio, malum à copioso serreatu, quia exulceratio major, putredo augetur.

augetur, & si hinc symptomata ingravescent; quia hæc innuunt magnam copiam humoris peccantis, etiam sic materia non potest omnis evacuari per secretum, & sic æger suffocatur.

Qui sæpius sit pleuriticus tandem perit pleuritide, quia membranæ valde sunt imminutæ quoad poros, quia humores majori copia influunt & possunt extinguere calorem vitalem, sicut & in apoplexia & epilepsia.

Etiam ab ægris sumitur prognosis; senes difficilius curantur quam iuvenes, quia febris adest quæ nullam habet convenientiam cum senectute.

Asthmatici difficilius curantur, quia pleuritis decet curari per expectorationem, jam autem vasa, bronchia, in asthmaticis sunt obstructa & infarcta materia crassa.

Indicationes curativæ: hic affectus habet omnes indicationes, quas habet omnis inflammatio.

Humor qui influit indicat cohibitionem & derivationem, qui influxit, resolvendus, digerendus suppurandus, gravioribus symptomatibus occurrendum; virium semper habenda ratio, sanguis indicat revulsionem & derivationem. *Q.* Quomodo. *R.* per V. S. quæ est præsens remedium in pleuritide nempe *cæteris paribus* i. e. si vires consent, si enim insit crisis vel per menses, hæmorrhoides, seu per alvifluxum vel per anacatharsin. *Q.* in qua parte?

R. V. S. instituta revulsionis gratia semper in latere opposito, quia omnis revulsio debet fieri ad partes oppositas secundum Reg. Medicorum, si derivationis gradum in parte affecta, quia sit detri-

vatio ad partes vicinas, quod si ergo vocatur Medicus 3. 4. vel 5. die instituat V. S. derivationis gratia; Quia minor est copia sanguinis inter partem affectam & oppositam.

Q. si fluentibus mensibus corripitur femina pleuritide, an debeat administrari V. S. in brachio.

R. In brachio potest fieri sed non in tanta copia extrahendus sanguis, ne sanguis interior commoveatur?

Q. Si mensibus suppressis?

R. Si sit vera pleuritis utique potest in brachio fieri, quia morbus ille non fert inducias, postmodum etiam in partibus inferioribus potest, semper Medicus debet esse curiosus, an adsit malignitas, quia datur pleuritis benigna & maligna. E. ibi semper est inspiciendum ad malignitatem potius quam morbum ipsum, adeoque medicamenta debent præparari malignitati resistentia, & sanguis non in tanta copia extrahendus, postmodum corpus purgandum, cum cautione tamen hoc fieri debet & quidem lenioribus, v. gr. tamarind, mann, crassia, syrup. rosar. Fernel, fortiora debent exulare, quia prognosticon est illos qui laborant fluxu alvi interire, jam metus est, ne exciteretur talis fluxus. E. abstinendum à purgantibus & E. nema leniter evacuans potest injici.

Si fluxus alvi coincadat in pleuritide & non criticè tunc plerumque moriuntur.

Sudor movendus in maligna præpripis.

Expectoratio juvanda, si sputum non ritè procedat si que crassum & viscidum; quando vero est tenuis & nimis ferolum tum ppandum, succus & syrup. papav.

Q 9 3

erratici

erratici celebris est non quidem expecto-
rationis gratia, sed quia in crassa mate-
riam tenuem.

Medicamenta.

Spermacei nec ratione febris nec do-
loris adhibetur, sed quia expectoratio-
nem promoveret, habet enim vim attenu-
andi & incidendi humorem crassum &
viscidum.

Sal prunella, quia resistit febre & mali-
gnitati, sic & *nitrum perlatum succus*, *ci-
chor. sylvestr.* aq. *tyrup.* &c. hic recom-
mendatur, & quidem maxime ab Hel-
montio.

Aq. C.C. *galeg. scordii, tinctura bezor-
artica, liquor diaphoreticus Mynsichti*, in
maligna præprimis *tinctura Syrup. de far-
fara, althea.*

Olea lini, olivar. amygd. ol. lini recens
in magna copia prodest, externè etiam uti-
mur in unguentis. *Ol. 7. flor. Mynsichti,
lumbricor. terrestr. anethinum, ol. dia-
palma* quod est specificum.

Si sit maligna, ♁ *scorpionum, the-
riac. hyperic. simplex & compositum.* Ex-
ternè & internè convenit celebre illud
unguentum seu *butyrum cancrinum* cum
cerevisia calida; internè ad ℥ .

*Emplastr. diachylon simplex, de meli-
lot de mucilagine, Augustanorum, optimè
conven. in pleurit. notha Empl. diaphami-
on. Mynsichti, si à flatibus Empl. de baccis
laure convenit.*

Helmont. maximè commendat *sau-
guinem hirci*, habet vim corrigendi aco-
rem, qui insensus est *massa sanguinea.*

Formula Authoris.

Ad 1. pro succo taraxaci potest substitui
succus berulæ;

℞ . *Oculi Cancrorum crud. contus. quia*

cocti multam perdunt de viribus. E. vi-
ventibus adhuc cancris debemus eximere.

2. *Diacodium*, si nempe vigiliae adsint.

Ad 3. *Dococtum hoc laudandum, si omi-
tantur purgantia.*

Topica.

Oleum de cucurbita antipleuriticum,
cujus Author *Petrus à Castro observ.* 10.
in tomo primo, descriptio est hæc.

℞ . *Cortic. cucurbit. longioris* ℥. j. vel
ij. *olei olivarum* vetustissimi xx. xxx. imò
si possitribi sit centum annorum ℥. iij. huic
oleo in coque corticem postmodum co-
letur deinde per manicam, est egregium
antipleuriticum.

Observationes.

Emplastrum Ireos. Est carminativum
& sic habet vim resolvendi, E. fuit *Notha*
pleuritis à flatibus.

Formula alia.

Loco purgantis ℞ . *Sem. Melon. cucu-
mer.* aa. ℥ . ij. vel iij. contusa emulgeantur
cum aq. flor. acatiar. scabios. card. bened.
aa. q. s. solve in hac emulsione *mannæ* ℥ . iij.
aq. *cinamom.* ℥ . j. *Misc. f. potio*; Primo
statim die potest exhiberi quia alvus lu-
bricitatur statim die potest exhiberi quia
alvus lubricatur statim, & etiam resistit
pleuritiidi.

℞ . *Spir. antipleurit. Rolsinc.* ℥ . iij. S.
Spir. xv. bis xx . Tropffen zunehmen/
ter de die (des Tages drey mahl.)

℞ . *Tinct. antip. Timas à Suldenklee* ℥.
iij. S. *Tinct. nach Belieben zunehmen.*

Cujus *Tinctura hæc est descriptio.*

℞ . *Flor. papav. errat.* Mij.

bellid. violar. aa. M℥.

affunde aq. *taraxaci, scabios. card. bened.*
aa. ℥. j. *hedera terrestris.* ℥. iij.

Spir. sulph. q. s. ad gratam aciditatem.

Stent

Stent in loco calido per horas 7. post filtrantur; adde *syrup. papav. errat* ℥ij. Misc. fiat Tinctura, potest iterum filtrari per chartam si placet.

Pro potu ordinario in pleuritis de sequens decoctum potest dari.

Recipe *Rasur. C. cerv. ℥i℥.*
aq. fontan. ℔vj.

Coque ad remanentiam quatuor librarum, adde *syrup. papav. errat. violar. aa. ℥ij. Spirit. sulphuris ℥℔.* Misc. S. Ordinar *Tranck oder Julap.*

CAPUT II.

De Phthisi.

Phthisis vocabulum generale est. 1. significat omnes extenuationes in genere, 2. in specie illam quæ fit ab ulcere pulmonum.

Definitio Auth. est *manca*, & videtur respexisse omnem sive quamcunque consumptionem; in pluribus enim affectibus est consumptio talis, & tamen non semper est Phthisis, deinde etiam in statu naturali est humoris nutritii consumptio, corpus enim augetur & consumitur, potius ita; *Est consumptio humoris nutritii ab ulcere pulmonum oriente seu exorta cum tussi & febricula lenta, respiratione difficili, ulcus illud pulmonum lentim inducitur, hinc vapores non magna in copia communicantur cordi sed successive, unde febris lenta & ita tempore corpus contabescit.*

Subiectum seu partem affectam Auth. dicit glandulas lacteas, verum *confundit hic affectus infimi ventris cum morbis pettoris seu thoracis, generaliter phthisis sumitur, quatenus comprehendit omnes atrophias, specialiter vero & strictè pro ulcere pulmonum ut paulo ante dictum.*

Causa secundum Auth. est (1) sanguis acris & ferofus, (2) succus pancreaticus,

quando sanguis fit nimis tenuis ut transudare possit vasa pulmonum, (3) crassior chylus qui transcolari nequit per glandulas mesenterii, (vel quando crassior chylus abit ad vasa lactea illaque obstruit,) unde tabes quæ videtur sæpius in infantibus,

Interim vesiculæ pulmonis) *describit Author symptomata effectus hypochondriaci, phthiseos, lienis, mesenterii.*

Ulcus pulmonum tabem esse non admittit dicit A. concedimus, interim tamen illud ulcus excitat tabem.

Quos aperuit Auth. periere phthisis hepatica, atrophia, obstructione mesenterii.

Causa vera proxima & immediata huius morbi est exulceratio pulmonum (ulcus pulmonum;) mediata est quidam humor aeris & corrodens, qui in pulmonibus excitat illam exulcerationem.

Humor ille acris generatur vel *vitiocotionum alvi, vel in partibus quæ effundunt illum in cerebrum, ex quo destillat in pulmones. Vel generatur in ipsis pulmonibus ubi præcedit hæmoptylis dum non omnia sanguis rejicitur sed remanet aliqua pars quæ accescit, postea extravasatus erodit,*

Sepa

Sapè humor nondum acris destillat, qui tamen dum remoratur in pulmonibus fit acrior & acefcit.

Sapè pulmonum vitium est hereditarium consistens in nimia laxitate pororum & molitie, unde facile recipiunt humores, hinc phtifis multis familiis familiaris morbus & proprius.

Oritur etiam sapè è turberculo, quo tandem suppurato pus effunditur in pulmones, & nisi rejiciatur facile excitat exulcerationem; rumpitur autem in abscessu illa vesicula per nimium motum, & effundit pus in cavitatem thoracis suâ acrimonia exulcerans & corrodens pulmones.

Cause externe: phtifis est morbus contagiosus, qui per miasmata facile transplantatur, hinc qui vivunt cum phtifis se invicem inficiunt, uti conjuges, si enim maritus est phtifis facile conjux inficitur & contra, imò Riverius dicit periculosum esse fratres & sorores intrare cubicula, quia miasmata reperiant ibi similes poros; inter causas externas etiam infertur halitus felis, qui infensibilissimus est pulmonibus quod testatur Matthiolus.

Calx viva recenter extincta per particulas causticas & acres excitat exulcerationes pulmonum, unde in Muscis recenter de albattis periculosum vivere, & artifices qui circa tales res versantur plerumque fiunt phtifis.

Sex res non naturales etiam addunt symbolum cum primis.

Aër autumnalis, ubi frequenter inchoatur phtifis propter inæqualitatem frigoris & caloris, quæ concitat destillationes quas pulmones excipiunt. Vini etiam

usus nimis multum contribuit, hinc in Austria phtifis admodum est familiaris, (nam pp. vile pretium bibunt admodum liberaliter:) quia exinde generatur sanguis acris ad destillationes multò facilior.

Phtifis est morbus contagiosus: (ut supra) de consanguineis & consuetudinem inter se habentibus hoc intelligendum, & qui admodum inter se familiares sunt, ut inter conjuges fratres & sorores, quia habent ejusmodi porosum & ejusdem figura.

Autumnus tabidis malus dicitur Hippocratis.

Differentia } Auth. ponit 3. species, 1. non est vera species phtifis 2. secunda etiam non, potest tamen præcedere veram phtifin, quia propter illam tussim & motum continuum vesiculæ ex quibus metis constant pulmones illæ laxantur, & excitatur sputum cruentum, quod quomodo inducat phtifin supradictum. 3. Quæ oritur à lymphâ crassâ sed & acri & tenui instituente diapedesin tum à lymphâ destillante in catarrhis.

Vera differentia & species sunt quatenus est vel hæreditaria vel adventitia, quatenus generatur vel in vel extra pulmones, vel à catarrho vel hæmophtifi præcedente alia à corruptione proprii alimenti in pulmonibus.

Tussis potest esse causa propter continuam motum quia per istum relaxantur pori.

Signa diagnostica } imminentis desumuntur ab ipsa corporis statura, talem describit Hippocrates quando dicit, qui habent pectus angustum & depressum collum oblongum, scapulas alatas & pro-

prominentes suntque valde macilenti, hi sunt proclives ad phthisin.

A. Incipientis dicitur signa sunt inflatio ventric. tumor abdom. potius sunt illa signa affectus hypochondriaci. Vera autem sunt tussis, dolor thoracis. sputum salsum & aliquo modo amarum.

Consummata sunt sputi purulenti & cruenti rejectio, dolor circa os sternum & dorsum, febris non solum continua hectica, sed & putrida intermittens, vocaturque tertiana duplex.

Q. Quare appetitus sit magnus in consummata phthisi?

IV. Propter acrimoniam sanguinis qui glandulas ventriculi ingressus generat fermentum acre in ventriculo, quod causa appetitus aucti ad mortem ulque.

Tussis continua quæ probè consideranda, quia catarrhus sæpe mentitur phthisin.

Sputum phthisicorum injectum aq. frigida statim petit fundum, estque coloris cineritii & minus album quàm pituita sæpe sputum est mixtum ex pure & pituita. Pituita verò si injiciatur in aquam quidem ad fundum tendit, sed etiam cohaeret & dissolvitur.

Prognostica. Phthisis habita majori dicitur Auth. curà abdominis facilè curatur in principio; Hoc quidem verum est si causa est in abdomine, alias temerarium est dicere phthisin facilè curari in principio, siquidem recens pulmonum exulceratio curatu difficillima. Phthisis incipiens curatur difficillimè, confirmata nunquam & incurabilis penè; Hipp dicit aliquid de signis phthiseos prognosticis quæ videantur, & aphorism. 12. 14.

idem dicit; qui tunc vexantur, si sputum carbonibus injectum graveolet & capilli decidunt, lethale est.

Potissimum signum prognosticum desumitur à Diarrhœa quæ periculosissima, & omnes moriuntur super veniente alvi fluxu, quia exiguus ille succus nutritius quia adhuc adfuit, per talem fluxum colligativum eliminatur totus.

Indicat. Ulcus indicat absterfionem & conglutinationem, materia in pulmonibus contenta indicat expectorationem per epicrasin, febris refrigerationem, & consumptio humectationem.

Diæta debet esse refrigerans & humectans, victus sit analepticus, v. g. hordeata, amygdalata, pineata, otyzita, avenata; cibi boni succi qui valde reficiunt vires. Vitandi cibi acres, nimis conditi aromatibus, cibi salsi & alii.

Vinum etiam nocet phthisicis, valde enim exsiccet & acrimoniam acuit & sic sanguis fit acrior.

Pro potu ordinario convenit aq. refrigerans saccharata, hydromel tenue, decoctum Chinæ &c.

Medicamenta in genere.

Purgantia phthisicis tuto non possunt exhibere nisi oriatur à catarrho, tunc in principio locum habent.

Exulare verò debent in consummata, quia inclinant ad alvi fluxum, omnibus abstinere debemus medicamentis aloëticis, quia aperiunt vasa (& conveniunt in suppressione mentium & aliis) propriis

R r mis

mis si processit hamophthisis, hinc non tuto exhibetur Elixir propriet. Crollii per aloin, quod tamen Crollius valde commendat.

V. S. in principio potest concedi, quia febris illa domatur & sanguinis acrimonia mitigatur.

Quer. an aliquid immediatè possit transire ad pulmones per asperam arteriam.

R. Putamus aliquid posse communicari & ingredi caput asperæ arteriæ seu laryngum, nempe illa quæ sensim liquefcunt in ore [ut saccharata etiam sed non acida] hinc rotulæ præferuntur aliis medicamentis de Syrupis &c. Lac potest satisfacere pluribus indicantibus, quia constat triplici substantia;

(1) Serosâ, quæ abstergit ulcra,
(2) caseosâ quæ conglutinat & (3) butyrosâ seu glutinosâ, quæ nutrit & humectat.

Lac asininum præfertur reliquis, quia est serosius & tenuius, facileque vala permeat & magis abstergit, sic & lac muliebre.

Contra indicantia quæ impediunt usum lactis, sunt 1. capitis dolor & imbecillitas, 2. magnitudo febris, quia lac statim coagulatur in ventriculo, præprimis si appetitus sit nimium auctus, 3. si flatulentus simul adsit affectus, quia viscera flatibus magis sic distenderentur.

Auth. §. 8. dicit se acidis feliciter usum se. in illis speciebus quas describit, conveniunt acida v. g. in atrophia splenetica & hepatica in acrimonia succo pancreat. quod tamen in veris phthisicis nequaquam procedit, præsertim ubi metus

est ulceris & exulcerationis periclitatur non solum salus Medici sed & sanitas agra.

Medicamenta antiphthisica.

Radix China &c. possunt addi radix farfara, liquirit. pimpinell. fol. capillor. veneris herb. tussilaginis, agrimon. flor. farfara, bellidis minor. papav. errat. sem. althea: Amygdalas non amo, dicit Auth. ideoque rejicit etiam emulsiones amygdalatas. Respicit enim hic ad obstructions. E. quia in hoc affectu est obstructio Mesenterii utique non conveniunt, quia habent vim obstruendi, in vera phthisi verò maxime conveniunt emulsiones ex amygdal. etiam amygdala in substantia, quia nutriunt, sed tamen non adeo crassæ esse debent emulsiones, & ad mensuram aqua libra dimidia amygdalarum sumatur tantum, tunc fit tenuis & diuretica estque suavis, si vero nimis sit crassa, auget obstructions ventriculique gravat.

Santalum citrinum) quod actimoniæ & faldinem totius massæ sanguinæ corrigit est optimum; hinc decoctum Santali recommendat Riverius, præprimis in phthisi ab humore acri primarium & secundarium, decoctum secundarium potest adhiberi pro potu ordinario in prandio & cœna, si 4. lb. 3q. & ʒiv. ligni Santali sumantur & coquantur ad tertiam partem, postea speciebus iterum affunditur liquor & coquitur, bis de die sumat manè vesperique: omnes aquæ antihæctica conveniunt ut Schröderi, simplices etiam ut aq. veronica farfara.

Spiritus sulph. &c. Hi spiritus sunt suspecti

spe&i quia sunt spiritus acidi, ab illis debemus abstinere in phthisi vera quia augent exulcerationem valde, talia sunt omnia acida,

Balsamus sulphuris simplex & anisatus. Nimio si adhibetur promouet phthisin & exulcerationem, sed si ritè & cautè exhibetur non singulis diebus, sed ter saltem singulis septimanis alternis diebus mane jejuno ventriculo in brodio vel liquore ad gr. v. ultra gr. 5. non debet assumi.

Elixir propriet. est suspectum, est enim medicamentum aloëticura, omnia enim aloëtica aperiunt vasa.

Syrupus ex floribus hyperici, de hyssopo, farfar. valde commendatur, ut & *syrupus hederae terrestris*, talem habet *Quercetanus*.

Formula Authoris.

In 1. debent omitti *Salprunell.* & *Tartarus Vitriolatus*, possunt substitui *extra&tum liquoritiae*, *croci*, *enulae pulmonum vituli*, *loch.* *sani* & *expers.* *Species diareos.*

2. Linctus potest tolerari si adsint vigiliae, quia *diacodium* infert somnum, deinde si febris adsit, convenit *Sal. prunell.* & *bezoarticum minerale*.

3. *Apezema*, tumor pedum & *fluxus alvi* quando coincidunt, actum est de ægro, si alvus est obstructa, potest adhiberi *syrup. rosar. solutiv.* simplex sive compositus, compositus datur ad ℞.

Observ. 1. Affectus hic defectivus non est phthisis sed potius atrophia scorbutica, omnia opiata debent exulare in phthisi, & etiam opiata adstringunt thora-

cem, & ita impediunt expectorationem ut materia excerni nequeat, quia humorem incrassant.

2. Inquit periculum purgativum medicamentorum, *Infantes* sepius laborant *tabe*, quia obstruuntur vasa mesenterii (ex obstructione mesenterii) ubi convenit *unguentum de Artanita*, *Syrup. diacor.* i. e. de *Carthamo*, commendatur in infantibus *Spiritus vitrioli martis*, quando infantes contabescunt sine manifestâ causa habet egregiam vim aperiendi; NB. *Lactantibus* non ita tuto potest exhiberi, quia lacia ventriculo faciliè coalescit, ergo longo post cibum tempore debet exhiberi iis qui laborant atrophia splenetica vel hepatica non vero in vera phthisi.

Formula dilata.

Gelatina antiphthisica, quæ primario scopo qui est confortari vires, egregie inservit [leu vires tantum respicit] ℞. *Caponem unum evisceratum* in particulas minutas concisum, omnibus ossibus concussatis; *partem dimidiam hepatis cordis*, *pulmonum vituli*; *hepar gallinarum numero 4.* *cancrorum fluviatili-um numero 20.* *Limacum recentium sale & aqua lotarum*, *radic. consolid. major.* ℞i℞. *herb. scabios. veronice plantag.* aa. *recentium* ℞j. *flor. recentium rosarum rubrarum* ℞℞. *hepatica*, *anthos* aa. ℞ij. *succi tussilaginis* recenter expressi, *seri lactis capril.* aa. ℞x. *cinamom. nuc. moschat.* aa. ℞ij. *maceris*, *croci* aa. ℞j. *rad. Chinae electæ* in taleolas concil. ℞i℞.

R r 2 Conci-

Concisa & contusa immitantur lagenæ stannæ quæ clausa & vesica obducta (ne pereant vires) coquantur alio in vase aquâ repleto per horas 5. vel 6. post fiat expressio & vel a. Galatina in patina stannea vel terrea. Est egregia restaurans & humectans in phtisi, potest exhiberi vel per se, vel potest dissolvi in iusculis & quater de die exhiberi, dosis potest esse ℥℥. ad ℥j. grati sapotis & odoris est.

Decoctum antiphtisicum.

℞. Rad. recent. symphyt. maj. ℥℥. China electa ℥j. herbarum recent. veronica hepat. nobilis russilag plantaginis minor. scabios. aa. ℥ij. rosmar. ℥vj. incisa coquantur in lacte caprillo recenti ℥℥. vj. ad remanentiam 4. libr. f. Colatura & dum adhuc fervet injice conserv. rosar. rubr. recentium ℥ix. cinamom. opt. ℥ij. coletur & filtretur. S. Lungen Trancf / bis de die exhibendus, dosis ℥iv.

Emulso antipht. quando vigilæ urgent, siquidem illæ valde urgent & tamen opiata non audeo exhiberi.

℞. Pinear. mundat. pistaceorum de-corticator. aa. ℥℥ contundantur cum sero lactis caprili & emulgeantur.

Colaturæ ℥℥. adde Syrup. & succ. russilag. dosis est haustus pro iubicu ægri.

Balsamus sulphuris anisatus ita debet præcipi.

℞. Balsamus Tartaris anisat. ℥j. S. Brust Balsam über den andern Tag 4. Tropfen Morgens zu nehmen.

Rec. Aq. Veronic. loch. san. Sex-

pert. farfar. aa. ℥j. pulmonum vituli ℥℥. Syrup papav. errat. ℥℥. vel ℥vj. M. c. S. Wasser zum Balsam. In hoc liquore potest allumi ball. Tartaris anisat.

Et hæc de phtisi quoad exulcerationem.

Jam quæ respiciunt ipsam catharrum si à defluxionibus & catarrhis à capite ruentibus in pectus, conveniunt sequentia.

Rec. Mass pilular. de succino Cratonis ℥j. resin. jalapp. gr. v. vel vij. cum tin-Eura succini, f. pilulæ num. xv. S. Stuffs Pillen vor Schlassengehen auff einmal zu nehmen.

Rec. Conserv. rosar. veter. ℥ij. pulv. succin. albi ppti ℥j. bol. armen. ℥j. massichis, thuris albisimi aa. ℥j. Species diatrageanth. frigid. recent. dispensati Div.

Spir. rosat. gtt. xj. Misc. f. Ele&uar. cum syrupo papav. erratici. S. Stuffs Lattwerg / Morgens und Abends einer welschen Nuß groß zu nehmen.

Possunt inde confici morsulæ, si loco syrup. papav. cum f. q. sacchar &c. debet etiam minui conserv. rosar. ita ut ℥℥. &c.

Convenit sequens pulvis Diurnus et nocturnus quem recommendat in prax; ℞. pulmonaria aurea ℥℥. margaritarum orientalium pparum ℥j. sacchari rosati tabellati ℥ij. Misc. fiat pulvis. S. Röstliches Pulver alle drey Stund 2. Messerspiß voll.

Cerevisia medicata hæc potest esse. ℞. Herb. Veronica M. iij. farfar. pulmon. pilosell. scabios. aa. M. ij. rad. China ℥j. farfa-

sarsaparill. ℥ij. vel iij. Incisa grossè dentur. S. Species ℥i Raduter. Vier.

Externa Medicamenta non sunt negligenda, & si à defluxionibus, conveni sequens cucupha.

Rec. Herbi *Origan. serpilli. majoran.* aa. p. ij. *flor. lavendul. anthos, rosar.* aa.

p. ij. *rad. Irid. florentin.* ℥ij. *gummi juniperi* ℥i℞. *thuris, mastichis, succini, styracis* aa. ℥j. *rasur. ligni Rhodii* ℥ij. Incisa & contusa dentur ad chartam. S. Species ℥ur *Hauben* / quia sic confortatur cerebrum & humores acres revelluntur.

CAP. III.

De Febribus.

Febri ratione essentia formalis consistit in effervescencia sanguinis; quidam definiunt per intemperiam calidam, sed illa potius est effectus.

Cerebrum] Hinc conqueruntur de cephalalgia & dolore capitis est læsum. Circulatio aucta per pulmones, &c. quia horum viscerum actiones videntur lætæ, pulm. quia adest difficilis respiratio; cor læditur, quia pulsus est celerior & auctus; adest lassitudo artuum.

Partes affectæ, febris est morbus universalis, hinc afficiuntur plures partes, dantur quidem febres in quibus non omnes partes afficiuntur; sic in febre tertiana solum ventriculus afficitur; in quartana intestinũ duodenum, in intermittente aculatur pancreas, in quartana intermittente glandulæ mesenterii quæ sunt obstructæ, in febre arthritica omnes artus, & sic pro diversitate febris afficiuntur partes.

Causa. Causa secundum Aurb. qui sequitur Sylvium, est in ventriculo, quatenus is non bene concoquit, oritur febris continua, quatenus succus pancreaticus non bene sese miscet bili, unde generatur

fermentum febril. quod communicatum per venas cordi, excitat talem effervescenciam. Tertianæ oriuntur à bile quatenus vel nimis est tenuis vel nimis oleosa & pinguis, causa febris intermittens hæret adhuc in ventriculo, hinc ab usu Emetici alicujus facile cessat, febr. quartan. intermitt. est in pancreate.

Causa externa contusio, quæ tamen solum febrim symptomaticam, quæ supervenire solet vulneribus, excitat.

Frigus] Quatenus per pororum contractionem fuligines retinentur, hinc augetur effervescencia sanguinis.

Differentia] Veteres vocant, quæ quotidie & singulis diebus occurrunt: in natura dari negat Author, in quo tamen refragatur & rationi & experientiæ, apud nos enim utique dantur continuæ.

Signa diagnostica] Signum pathognomonium est pulsus celerior vel aucta circulatio, idè non difficile est febres cognoscere, verùm in malignis difficilimum est cognoscere.

Pulsus semper est celerior; Oppressus est nempe in paroxysmo, in horrore &

R r 3 id

in principio paroxysmi ob rigorem, quia sanguis cito rapitur versus cor; pro diversitate humorum diversi excitantur dolores, punctorius à bile à particulis acerbis & pungentibus, si cito evomescit à flatibus, ab humore melancholico crasso & feulentio gravativus oritur,

Conqueruntur de anxietate cordis & precordiorum, sed hac fit potius & sepius in febre scorbutica, ad hoc etiam si animi deliquium accedit, signum infallibile est esse humorem scorbuticum, & sic febrim scorbuticam. Distinguendum est inter anxietatem, si enim adsit anxietas cum nausea & vomendi desiderio tunc causaheret in ventriculo, sin verotalia signa non adsunt, tunc utique causa est in corde quatenus sanguinis accensio non rite perficitur; interdum adest rigor.

Ut plurimum febres incipiunt cum horrore, (quod intelligendum de febribus benignis non malignis) causa sunt halitus acres, qui alias temperabantur particulis oleosis, illi sui juris facti genus nervosum vellicant, unde rigor sive horror.

Multi vomunt &c. Si nimirum materia (bilis) adhuc hæreat in primis viis, si verò altius hæreat fermentum febrile, abest desiderium vomendi.

Postmodum sudant] Sudores in fine paroxysmi plerumque copiosi erumpunt, quatenus in illa effervescentia fuligines penetrarunt poros & eliminantur particulae acres biliosae quæ fuerunt fermentum, & tum signum est febrem terminatum iri in paroxysmum.

Sæpe etiam sopor] in principio est, dum particulae sulphureæ occupant medullarum & obstruunt poros, ut spiritus animales excurrere nequeant.

Prognostica] Febres intermittentes quamvis difficiliter curentur, sunt tamen tutiores, quia feruntur inducias & moras & saltem per inter valla affligunt; febres verò continuæ sine intermissione affligunt & ut plurimum conjunctam habent malignitatem. E. semper alexipharmacea intermiscenda sunt.

Quartana Medicorum vocatur Opportunum ob difficilem rationem curandi, quia ejus causa hæret profundius, cujus focus est lien obstructus humore melancholico & tenaci: In hoc morbo si in ullo alio maximè valet diæta, quia febris hujus causa non solum consistit in liene & obstructione hypochondrii sinistri, sed in defectu debitæ spiritaliscentiæ, hinc declinant ad hydropem, hinc urina non adeo tingitur, quia partes sulphureæ non rite franguntur, hinc est instar aquæ fontanæ.

Febres tertiana continua, sunt admodum periculosa: ut & duplices tertianæ, continuæ quotidianæ.

Tertianæ simplices facillè curantur, si non sit tertiana scorbutica, ubi requiritur experientia Medici & obedientia ægri.

Indicationes Curativæ Ventriculi &c. Interdum etiam cordis & cerebri major habenda ratio, nempe ubi adsunt deliquia, anxietates cerebri, quando adest nimius capitis dolor ne orientur motus convulsivi.

Æger aëri non exponatur, quia, ut diximus paroxysmus terminatur sudore. E. si obstruuntur pori non potest terminari.

Bilis acrior temperanda in febre tertiana; Crassa incidenda in quotidiana continua.

Humores abundantes evacuanda, debemus

bemus distinguere febres, quia aliqua fe-
bres fortissima requirunt purgantia.

*Si ophthalmia afficiantur aegri, aut pul-
mones sint debiles, si laboraverint hemo-
ptysi abstinentur Emeticis.*

Curatio) Humores prius præparandi,
quo mitius enim tractantur eò mitius fe-
bris invadit ægrum.

V. S. convenit in omnibus febribus, ex-
cepta heſtica, in febribus continuis caute
propter malignitatem latentem, sic & in
malignis.

In febrī tertiana simpla etiam caute, si
adfit consuetudo & plethora. juvat.

*In quartana sive quartanariis nocet,
quia spiritus vitales profunduntur, dein-
de quia sanguis valde est corruptus, hinc
non solum cacochymicus sed & bonus exi-
guus adest.*

Laudamus clysteres, si ante paroxys-
mum sive brevi in principio paroxysmi
adhibeantur, (in paroxysmo etiam statim
possunt adhiberi,) materia enim tum hæ-
ret in primis viis, quæ deinde paroxysmo
subducitur.

*Purgans 4. l. 5. horis ante paroxysmum
debet exhiberi, ut nimirum edat operatio-
nem antequam invadat paroxysmus, quia
purgantia sæpius augent febrem.*

*Laudantur Sudorifera in quartana,
quia juvant spiritualeſcentiam sangui-
nis, præcipue salia quia intus habent spiri-
tuosas particulas.*

*Salia fixa in febrī tertiana intermit-
tente & quotidiana. Volatilia in quarta-
na & malignis.*

Medicament. Febrifuga.

Possunt addi omnes radices aperientes;
China China debet exhiberi præmissis

præmittendis, quando corpus est bene
expurgatum à primis viis, tunc ad ℥j. una
vel altera hora ante paroxysmum.

Fol. absynth. centaur. minor. fum. in
vino medicato conveniunt, alias enim in
substantia rarò exhibentur.

Pulvis card. bened. potest per se exhi-
berī ad ℥j. in febrī tertiana specificum.

Semen Milii Solis ad ℥j. exhibetur pro
specifico.

Aromata cautè exhibenda præprimis
piper; cuius grana integra debent deglu-
tiri; in febrē tertiana & quartana, quoti-
diana 3. grana piperis cum aq. sambuci,
vel card. bened. tribus horis ante paro-
xysm. deglutiri possunt.

Camphora rarò internè sed frequentius
externè appenditur pro amuleto in omni-
bus febribus, nocet capite dolentibus, id-
circo interesse non datur.

C. C. Sal. armon. præprim, flores &
spiritus ejus salsus & acidus. Sal prunellæ
præprimis in febrī continua & ardente.
Salia plerumque adhibentur ad ℥ss.

Aqua antifebril. Timai à Guldenflee
Taraxaci, in tertiana pulmonatiæ, galegæ,
card bened theriacol. è typhis cervorum,
cordialis frigida Saxonia, acetosa, Sal
etiam illud quod remanet in præparatio-
ne spiritus salis armoniaci acidi, si exhi-
beatur ad ℥j. ante paroxysmum. Spiritus
salis dulcis præparatur ex anatica propor-
tione spiritus salis & vini per ternam co-
hobitionem. vocatur etiam arcanum sali-
ficatum; ad gr 9. 10. l. 15.

Spiritus sulphuris etiam hic conve-
nit.

Purgantia.

Extract. Cathol. Crollii & August. à
℥j. ℥ss. ad ℥ij.

Empla-

Emplastr. antifebril. Strobelgeri, cuius modus præter bendi talis. *Emplast. antifebr. Strobelgeri* ℥ij. ducatur super alutam, f. *Emplast. n. 2.* in forma capitati Hispanici. *S. Zieber. Pflaster* debet per 9. dies imponi carpis manuum seu pulvisibus c. pulv. Cornachini qui describitur apud Schröderum, ex his *℞ Crem. Tart. ℥j. apius est. quia post purgationem etiam præcipitat: scammon. ppr. gr. ʒ. ad ʒ. antimon. diaphor. gr. 8. f. pulvis S. Purgier. Pulver auff einmal Tinctura rosar. bellidis potest injici in potum, aq. theriacalis loco prophylactici potest substitui.*

Dulcia semper sunt suspecta in febribus E. in hisce Receptis debent omitti.

Curatio febris continua,

Premissa V.S.] & purgatione si opus fuerit concedenda febricitantibus cerevisia tenuis, cui instillari potest tinctura florum bellidis, rosarum.

In formula secunda aq. theriacal. aq. antifebril. ad ℥ij. Sacchar. pecc potest omitti. Vid. paulò ant.

In febribus continuis suspecta sunt purgantia, quorum loco conveniunt clysteres infusiones laxative.

Tertiana & quartana intermittent, bene potest addi *pulvis antifebril. Crolii* ℥ß.

Ubi purgandum?] In tertiana possunt esse fortiora, in quartana leniora, Auth, contradicit quod quidem potest concedi si materia hæreat in primis viis, si verò materia hæreat in intestinis tum utique debent exhiberi fortiora in quartana, alias si in stomacho, in tertiana fortiora conveniunt.

Observationes.

In observ. non ritè Author præscripsit rotulas aperientes propter mensum oppressionem, in quorum laxatione tota consistebat.

Salia] Commodè admiscuntur purgantibus, quia sic acuitur vis eorum cathartica sive purgans.

Obf. 2. Saccharum illud semper potest omitti, possunt addi etiam salia volatilia quæ majorem vim habent.

De Febribus non putridis Ephemera, Synocha & Hæctica.

Divisionem febrium in putridas, & non putridas nonnulli rejiciunt & dicunt non esse dicendas putridas, quanquam putredo potest demonstrari, & quod semel putredini obnoxium est, nunquam potest reduci ad pristinum statum, ideo vocant febres fermentativas.

Ephemera] Dicitur etiam diaria à duratione quia unicum saltem durat diem, ideo quandoq; non indiget curatione.

Habet etiam sua signa distinctiva ab aliis febrilibus; non adest cibi fastidium, non adest horror sive saltem levissimus, urina non mutatur sed sanorum similis remanet, quia calor iste præter naturam non diu durat. E. nulla talis corruptio etiam fieri potest.

Curatio] Fit per refrigerantia & humectantia, hinc convenit decoctum alterans usitatum, decoctum hordei cum vel C.C. vel cum C.C. præparat. decoctum hordei, decoct. citri Mynsicht. aque refrigerantes, ut aqua lactuc. Endivia. è succo citri, tinctura rosarum, violarum.

Exter-

Externa refrigerantia debent simul esse cordialia quæ in forma Epithematis possunt applicari ut *aq. rosar. borrag. acetum rubi* idæi cum speciebus pro epithemate cordis.

In purgantibus] Medicus hic debet esse cautus, quia per abusum degenerat in Synocham simplicem & putridam; ideoque valde debent esse lenia *syrup. rosar. solutiv. rhabarb.* in decocto *Tamarindorum* infusa.

Differentia: si ab aëre frigido frictiones sunt instituenda; inunctiones cum chamomilla in quo nitrum dissolutum fuerit, alii hoc uiuntur in febrî petebialî ut maculæ erumpant.

Internè conveniunt diaphoretica, pulvis antifebril. *Senn. antimon. Diaphoretic. tinctura bezoartica.*

Sæpe ab ira & excandescencia.

Tunc conven. *Magister. eboris, dens castorei, ebur sine igne* pptum: & hanc methodum possumus imitari etiam in aliis morbis ab ira inductis.

Si à Mœrore.

Tunc convenient cordialia confortantia, *os de corde cervi, species lasificantes Galeni Magisterium perlarum,* & quæ sunt alia.

Sin vero à Vigilîis.

Convenit emulsio amygdal. cum semine papav alb. preparat. præpitivis extrahi potest cum *aq. hypnotica* *Doracrelîi.*

Sapius qui dediti ebrietati, sequenti die incurrunt in ephemeram, ubi conveniunt *julep. refrigerant. & confortant. pulvis hepaticus ruber, Ebur sine igne, fe-*

cula sive pulvis annonis, & omnia quæ ventriculo fermentum restitunt.

Synocha simplex.

Hujus ratio formalis consistit in ebullitione sanguinis sinceri.

Signa, sunt lassitudo corporis, quæ percipitur ab ægro & adstantibus, in malignis quidem etiam lassitudo adest, vix tamen ab ægro & adstantibus percipitur, cum agant ex insidiis.

Æternum signum est narium pruritus, qui oritur ex ebullitione & nimia copia sanguinis, unde particulae acres pruritus excitant pungendo.

Tertium est mador cutis, non vero sudor, omnis quidem sudor est mador sed non contra, si quidem in sudore ingens adest humiditas.

Curatio curatur V. S. adest enim plethora & sanguis ebullit, antequam autem administretur debet prius injici Enema aliquod.

2. Evacuazione, purgantia debent esse leniora, ne degeneret in Synocham putridam.

3. Alteratione, ut *serum lactis*, ubi egregie convenit, refrigerat enim & alvum laxat, nisi adfit fluxus alvi symptomaticus, laudatur etiam *aq. seri lactis*, hinc *Moræus* ferè in omnibus formulis ea utitur.

4. Corroboratione seu confortatione, quod fit *conserv. rosar. vitriolat. acetosa, acetosella, conserva pulpa citri etiam; Species diamargar frigidæ* quæ debent esse recenter præparata vel dilpenlata, quia facile rancorem contrahunt propter minima ingredientia, quod notandum.

Victus debet esse tenuis & in pauca quantitate suppeditari ne augeatur plethora, & ne febris degeneret in putridam.

Ss

Febres

Febres putrida.

Curatio harum consistit in humoris putridi evacuatione.

An conveniat V.S. merito hic dubitatur? Resp. conveniet si plethora adest etiam primis diebus statim administretur, si hæc absunt magis nocebit.

Per Purgantia & Emetica, aq. benedict. Rulandi ad ℥β. mercurius vitæ ad gr. iv. tartarus Emeticus Mynsicht. ad gr. iij. sal. vitrioli ad ℥β. vitriolum vomit. ad ℥j.

Clysteribus semper debent admisceri quæ resistunt putredini ex absynth. centauro. min. card. bened. scordio.

Humore evacuato aliquo modo vel per vomitum, vel per alvum adhibentur diaphoretica & sudorifera, præcipuū est C.C. antim. diaphor. sal. card. benedict. C. C. absynth. gentian. imperator. Centaur. min. flores salis armoniaci & spiritus ejus, *Elixir febrile*, (torsan vitrioli) Mynsichti, est egregium & resistit putredini valde, datur ad gr. 20. l. 30.

Alumen tinctum prodest ℥β. describitur à Mynsichto, dicta talis instituat quæ resistat putredini, si ager non adeo debilis, nunquam debet cibus exhiberi ante paroxysmum, unde cibus post paroxysmum alii post recte suadent exhibendum.

Casus seu febris ardens.

Est vel cum vel sine malignitate, illa & confortantiaper sola alterantia hæc per diaphoretica & alexipharmaca curatur: primo die conceditur purgatio ex lenius, ex vomitivum & sale vitrioli & pulveresati, Pro alteratione & refrigeratione convenient nitrum, tinctura rosarum vitriolarum.

Primis diebus non statim imponenda sunt externa refrigerantia, ne decipiatur Medicus, latet enim sæpe malignitas, quæ sese prodit sequentibus diebus.

Febris tertiana continua.

Nunquam quidem intermittit, interim tamen uno die magis affligit quam alio unde alterat, *curatur V.S.*

2. Evacuatione per inferiora lenia, ut ℞. manna elect. ℥β. cryst. allor. sulphur. ℥j. solve in l. q. decocti tamarindor. f. potio. S. Sauerlich Laxier. Francef.

Vel ℞. Syrup. de cichor. cum rhabarb. ℥j. rhabarb. pulverisati ℥β. Cryst. allor. tartari ℥j. aq. tamarisc. q. s. f. potio.

Vel ℞. Rad. cichor. taraxaci aa. ℥ij. folior. fenne ℥ij. Rheielecti ℥j. stor. cichor. violar. aa. p. j. crystalli tartari ℥j. (℥j.) infunde in l. q. aqua taraxaci per noctem, mane ebulliant ad Tartari dissolutionem: Colaturæ ℞. ℥ij. β. adde syrup. rosar. solutiv. ℥j. m. f. potio.

Vel in forma boli ℞. confero. rosar. ℥ij. pulv. jalapp. ℥j. scammonii rosati, gr. iv. f. l. a. bolus pro una dosi.

Vel in forma pilulari; ℞. extract. Rhei (rhabarb.) compositum ℥j. scammon. præparat. gr. v. cum essentia absynthii f. pilulæ pro una dosi.

Alterantia sequuntur.

℞. Aquam taraxaci, endiv. nymphaa, rosarum aa. ℥ij. syrup. acetosella acetosiat. citri, aa. ℥j. tinct. rosar. violar. aa. ℥j. m. S. Stärck. Francef.

℞. Tinctur. violar. rosar. aa. ℥ij. β. spirit. vitrioli Martis ℥β. m. S. Tinctur. in Bier/dentur gr. 30. vel 40. instillari possunt ceteris hæc secundariæ.

In forma Emulsionis ℞. semina 4. frigid.

gid maj. aa. Zij. aqu. taraxaci, cichor. rosar. aa. q. f. l. a. Emulsio, adde eboris sine igne, C. C. sine igne aa. ℥℔. antiseptici Rorerii ℔℔. edulcoretur Iulepo rosarum vel saccharo perlato, S. Köstlich Kühl- und Stärck-Milch.

In forma Electuar. Recipe, Conserv. rosar. vitriolat. flor. cichor. rad. cichorii, acetosella aa. ℥j. conserv. pulpa citri ℥℔. eboris sine igne ℥℔. cum syrup. acetosa q. f. Electuarium, S. Säuerliche Stärck-Pattverge/hac etiam aliis in morbis prescribi possunt, ubi alterantia & confortantia requiruntur.

Febris quotidiana continua.

Curatur ut alia febris putrida, omissa P. S. quæ non admittenda, oritur enim à pituita, non veto sanguine vel plethora.

Hinc pertinet & febris Tartarea hospitalis in hypochondriis, & typum quotidianæ continuæ nonnunquam assumit, ad sunt signa scorbuti & tartarus copiose excernitur cum urina, unde valde rubet. In hac conveniunt illa febrilia quæ præter vim diaphoreticam vim habent tartarum resolvendi & per urinam expellendi, ut spiritus talis tartari volatilis, & illa medicamenta in febris tertiana continua allata.

Recipe, Elixir febril. Mynsicht. Zij. S. Sonderlich Elixir 30. Tropfen zwey Stundvorm Eisen.

Recipe, Tartari vitriolati ℔ij. salis absynth. centaur. minor. aa. ℔℔. dividatur in 2. partes æquales. S. Digestiv-Pulver auf 2. mahl pro confortatione.

Recipe, Tinctur corallor. cum spiritu cordis cervi ℥ij. S. Köstliche Hergstärckende Corallen-Tinctur 9. 11. 13. Tropfen auff einmal.

Febris continua quartana.

Conveniunt hic purgantia quæ respiciunt & pituitam & melancholiam, qualia sunt pulvis dialenæ Montagnani, Extract. Melanagog. Quercetani. Et cum humor melancholicus unâ vice non possit evacuati, per vices purgatio instituitur, hinc præferuntur vina medicata alternis diebus vel horis matutinis bonus haustus sumendus. ut

Recipe, Herb. fumarie Mj. epithymi M℔ flor. borrag. buglos. aa. p. ij. radic. filicis ℥j. folior. fennell. ℥x. radic. hellebori nigri ppat. ℥ij. caryophyllor. maceris aa. ℥j. Crem. tartari ℥ij. passul. min. ℥j. Incisa includantur nodulo. S. Säcklein in ein Maß Wein

Febres symptomatica.

Hæ sunt variæ, (vel enim supervenire potest vulneribus, alia oritur ex lacte corrupto, ut in nutricibus & puerperis, læpe accidit; alia ex hypochondriorum inflammatione & tunc vocatur cardialgia [Herz-Gespann /] & familiaris est infantibus, signum est ejus, quando infra est costas in hypochondriis digitum injicere non possum: in hoc conveniunt carminativa & leniter purgantia, externe linimentum cardiacum Schröderi.

Febris symptomatica quoque in infantibus lumbricitantibus deprehenditur, quia lumbricorum patria est putredo, ibi egregium est radix mechoacana in jusculo vel cum pulve, multum enim habet saporem.

In puerperis à secundinarum retentione talis febris oritur, in hoc casu Elixir proprietatis præstantissimum, ut pote quod habet vim balsamicâ, confortandi cor & cerebrû & præservat à putredine.

Febres intermittentes.

In his Febribus intermissionis causa & quare per certos paroxysmos invadant & recurrant, quærenda est, in particularum quantitate & in earum foco.

In quantitate, si particulæ inter se invicem sint disproportionatæ, fermentatio citius oritur ut & si in majori copia adsint, tunc citius febres recurrunt.

Ratione qualitatis, si particulæ sint & fiant nimis volatiles tenues, pro diversitate tunc illarum citius aut tardius recurrit morbus.

Si in tali foco hæreat causa morbifica febrilis, qui sit admodum porosus, facile transpirabilis, citius afflunt febres.

Tertiana intermittens.

Despecificis ante paroxysmum habet Riverius quædam v.g.

Bz. Salis antifebr. Mynsicht. vel quod remanet in destillatione, Spiritus salis armoniaci ℞. vel. ℞j. bezoartici Martialis gr. xij. ossis sapie ℞j. Misc. f. pulvis, detur in aq. Card. bened. ante paroxysmum, vel

Recipe, C.C. Philosophicè ppti ℞j. Salis prunelle ℞j. antimon. diaphoret. gr. viij. Misc. fiat pulvis in 2. partes æquales dividendus, detur bis ante paroxysmum.

Die v. intermissionis detur sequens;

Recipe, Aq. peiroselini ℞ij Card. bened. ℞j. cichor. ℞j. theriacalis simplicis ℞vj. Syrup. de s. radicibus ℞j Spirit. sulphur. per campanam ℞. Misc. S. Alle Stund 2. Löffelvoll den guten Tag.

Sæpe scorbutus hanc comitatur, tunc convenit sequens. Recipe, Tinctur. bezoart ℞j. Spirit. cochlear. ℞j. Misc. S. Zwanzig Tropfen a. i. m. vel

Recipe, Extract. centaur. min sine Sp. V. parati ℞. antimon. diaphoret. gr. xij. salis antifebrilis gr. viij aq. centaur. min. ℞j. fumarie ℞ij. M. f. haustus.

Spina dorsi potest inungi unguent. rosat. popul. santal. &c. Et ut sudores promoveantur & non prohibeantur possunt etiam præmissis universalibus exhiberi sudorifera.

Sæpe febris hæc tertiana conjunctum habet alvi fluxum.

Ubi conveniunt illa quæ habent vim abstergendi, ubi conveniunt clysteres ex abstergentibus hebis & adstringentibus, Rhubarbar, etiam optimè convenit.

Febris tertiana Nota habet easdem indicationes.

Humores sunt evacuandi quod fit per cholagogâ & phlegmagoga, ut & per vomitoria, causa enim hæret vel in ventriculo, licet non in interiori cavitate tamen in ejus glandulis vel vasis; Sudorivera hic vel plane possumus omittere.

Febris intermittens quartana.

Vulgò vocatur Medicorum Opprobrium; Hic notandum, purgantia ne hylum in hac febre efficere, sed vires potius consumere & massam sanguineam de pauperare: sunt ergo ea saltem adhibenda, quæ, quod fixum est, exaltant & volatile reddunt & in tota massa sanguinea pneumatica inducunt in hoc consistit tota curatio, Talia sunt; Sal tartari volatile, Chin China. flor. salis armoniaci, Spiritus salis armoniaci falsus.

Febres maligna & pestilentialia.

Particula fermentativa quæ alias excitant febres, si conjunctam habent malignitatem oriuntur febres maligna & pestilentes.

Febris

Febris pestilentialis & maligna differt quoad gradum, in febris pestilentiali materia est acrior & plures intereunt.

Causa febrium pestilentialium est vel *colliquatio* massæ sanguineæ vel *coagulatio*; in colliquatione tota massa sanguinea dissolvitur & mutatur in ichorem, unde sanguis non magis fibrosus inepus est ad nutritionem, circulationem (in denulla circulatione) Spirituum generationem; *colliquatio* autem ista oritur à particulis istiusmodi venenosis.

In peste recommendamus ol. succini camphoratum, cum vidissemus ista Medicamenta nihil prodesse, quæ hinc inde ab Authoribus præscribuntur, hinc me ipsum præservavi aceto aliquo theriacali in peste Hanoviae grassante.

In *coagulatione*: dantur enim multa venena quæ massam sanguineam coagulant, non aliter ac spiritus vitrioli lacti infusum coagulat.

Causæ mediata: Aër triplici modo (1) quatenus à ventis salubribus non ventilatur, ut particule heterogeneæ non purgentur ex aëre: (2) si scateat multis particulis putridis & fœtidis ortum habentibus vel ex lacubus vel locis putridis exhalantibus, quæ circumnantes in aëre ingrediuntur corpus vel inspiratione vel circumfusione: (3) primis qualitatibus, frigore & calore excitare potest tales febres malignas, non quod immediata generet venenum, sed quatenus constitutionem & apparatus morbosum excitat & parat in corpore, nam aër frigidus constringit poros ita ut non possit fieri transpiratio; quatenus jam autem aër est cali-

us p. n. agitat spiritus, & sanguinem facit acriorem &c.

Veneri ratio formalis consistit in acrimonia, in caustica corroderi & dissolventi massam sanguineam, sicut videtur illud in arsenico &c. Reliqua res naturales faciunt apparatus morbosum.

Animi pathemata possunt immediate generare febres malignas, unde nonnulli putant in obsidione urbium ex mœrore generari pestes, febres petechiales, quatenus mœror sanguinis figuram mutat in cuspidem; nihil enim quod Spiritus magis accendat quàm ira, metus, tristitia mœror.

Signa diagnostica desumuntur in febribus pestilentialibus symptomata collectivè, quæ in aliis disjunctim observantur; E. debeo Syndromen symptom, judicare.

(1) Pulsus est iuxqualis parvus & debilis, quia cor primario afficitur, unde pulsus mutatur & quia Spiritus vitales simul mutantur & destruuntur à veneno.

NB. Pulsus in febribus pestilentialibus est celerior & frequentior quàm calor exigit, & hoc est pessimum signum latet enim ibi aliquid maligni quod irritat cor, in ardentibus quidem etiam est frequens, quod exigit ibi ingens calor; hic vero calor non est adeo vehemens, nihilominus tamen pulsus est frequentior.

(2) Sitis vel est magna & admodum urget & quidem magis quàm calor requirit, vel planè nulla adest sitis, & nihilominus lingua est sicca & arida, quæ etiam pessimum signum.

Causa fitis est sal illud volatile acere quod vellicat nervos, hinc acida infringuntur in ap. istud sal ut acetum, decoctum citri, pulpa citri, aq. non convenit & actu frigida.

3) *In appetentia* in omnibus malignis appetitus est prostratus propter malignas particulas obsidentes orificium ventriculi, fermentumque ejus destruentes, & quia ex sanguine corrupto non potest regenerari, latet enim venenum sapissimè in ventriculo, ubi solutionem continui & dolorem excitat, inde plerumque sentiunt dolorem circa regionem stomachi.

4) *Nausea & Vomitus ex eadem causa.*

5) *Horror frequens & inordinatus*, mox conquiescunt de calore, mox de horrore & rigore, mox de dolore & frigore, in aliis febribus quid etiam horror est, sed non inordinatus.

6) *Totius corporis lassitudo*, vix observatur tamen in principio ab ægro seu astantibus, à Medico tamen debet observari quod potest ex actionibus.

7) *Capitis dolor, vigiliæ, delirium sæpe* adsunt in nonnullis vero sopor deprehenditur.

8) *Urina*, signa ex hac sunt maxime fallacia & si unquam fallax præbet indicium urina, illud hic maxime evenit.

Apparet sapissimè sanorum similis, quia causa formalis malignitatis non consistit in putredine & tali fermentatione: Sed potius in colliquatione & coagulatione si tamen conjuncta sit putredo, calor tunc maxime urget ut & venenum,

cum urina sæpe est crassa & turbida.

9) *Fluxus alvi*, est symptomata frequens oritur vel per se à colliquatione massæ sanguineæ vel à levissimo medicamento vel pharmaco, oritur sæpe diarrhœa talis lethalis quia propter illam colliquationem humores satis dispositi sunt ad talem fluxum.

10) *Lumbrici sæpius excernuntur*, & tum præter malignitatem summam habet conjunctam putredinem, ex qua generantur lumbrici.

11) *Sudores*, non sunt universales sed particulares, his in febribus præprimis circa collum & caput præsentuntur tales sudores.

12) *Unicum observatu dignum est oculorum rubor*, hinc in his febribus debemus inspicere linguam, oculos & manus.

Oculos, quia ex oculis possumus prædicere delirium, si calor in dies augeatur oritur rubedo in oculis, causa est quia vapores tales acres ascendunt ad cerebrum & inflammant aliquo modo meningis. E. ex eo potest delirium instans prædici si augeatur rubor oculorum, à meningibus enim aritur tunica adnata. E inflammatis meningibus etiam rubedo fit in oculis.

Linguam etiam debemus inspicere, ut sciam an sit Hungarica quæ habet nigredinem siccitatem & asperitatem linguæ.

Manus etiam debemus tangere an palpitatio vel tremor percipiuntur, ex illis possumus prædicere malignitatem & convulsiones, quæ ut plurimum insequuntur.

13) *Ma-*

13) *Macula* ut plurimum apparent in malignis non tamen in omnibus, erumpunt propter effervescentiã sanguinis & vel criticè seu symptomaticè erumpunt, si symptomaticè pessimum signum, si 3. vel 4. die erumpunt, cum symptomatum mitigatione & sunt rubræ, tunc spes est.

Signa prognostica: omnis prognosis in febribus malignis est incerta & nihil certi potest prædici.

Pulsus æqualitas bonum signum, inæqualitas malum.

Pulsus sanorum similis cum aliis gravissimis symptomatibus pessimum.

Delirium cum convulsione malum.

Nota. *Surditas post 7. dies superveniens certissimum reconvalescentia signum.*

Urina cum aliis gravissimis symptomatibus sanorum similis pessimum est.

Si admodum copiosè excernatur, ita ut singulis diebus ager aliquot vasa impleat, est lethale signum & nunquam ferè evadunt, quia fit à colliquatione humorum; Sudores etiam tuti non sunt, & si alia adjecta symptomata per tales sudores non mitigantur, plerumque moriuntur, quia sudor iste est symptomatikus.

Alvi fluxus sæpè bonum est sæpè etiam malum signum est; si plus caloris deprehendatur quàm malignitatis tum primis diebus nocet, è contra si venenosa præpollent qualitas tum primis diebus cum agri commodo fluit alvus. Quoad maculas prognosis est; Macula quo magis rubent

eo minus nocent, livida verò & atra mortem denunciant.

Curatio.

Duas habemus indicationes præcipuas; febris indicat sui mitigationem & alterationem, humor peccans evacuationem; Venenositatis seu venenum correctionem per alexipharmaca & bezoartica.

Queritur, An purgantia vel V. S. admittenda?

R. Distinguendum; si majora adsint symptomata quam quæ à calore proficisci poterunt, tum prævalet venenositatis & magis nocebit V. S. & purgatio: Sin calor excedat & prævaleat, convenit V. S. & purgatio, ut & Emeticum primis diebus.

Purgantia debent esse leniora per alvum, *Vomitoria* vero fortiora & antimonialia. V. S. administranda in pede; hæc primis diebus.

Si magis se prodat malignitas quàm calor febrilis, ad bezoartica vel sudorifera alexipharmaca confugiendum.

Vesicatoria profunt in brachiis & pedibus, tribus vel quatuor locis possunt institui & excitari.

Formula.

In principio statim si alvus non sit aperta nec tamen audeamus exhibere purgans, poterit solvi hoc Enemate.

R. *Decocti florum & fructuum* ℥viij. adde *Electuar. lenitiv.* ℥ß. *visillum ovi*; *nitri cum antimonio fixi* ℥ß. *Mile. f. Enema.*

Præmis-

Præmissio hoc clystere ad ipsa alexipharmaca accedendum & expulsiua vel sudorifera.

Rec. *Aqua cordialis Herculis Saxonia* ℞.

tinctur. bezoart. ℞. vel ℞ij.

Syrup. de toto citri ℞j. Misc. f. potio.

S. *Schwistrunck* für einmal/ & post 6. horas reiteranda, nam primis diebus bis vel ter sudorifera reiterentur elapsis & post 6. vel 7. horis vel.

In forma pulveris

℞. *Pulv. bezoart. Sennert.* ℞j. vel ℞.

antimon. diaphoret.

nitri perlati aa. ℞. [vel ℞.]

Misc. f. Pulvis.

Interea frequenter exhibenda sunt *Cordialia* singulis etiam horis.

℞. *Aqua contra febres malignas aqua perlarum* aa. ℞ij.

confect. alkerm. de hyacinth. aa. ℞j.

vitri perlati ℞julep gemmat. ℞ij. Misc.

S. *Rüßlund Stärck-Wasser* alle halbe Stund/ oder alle Viertelstund einen Löffel voll.

Nota; Si sexui foemino præscribitur confect. alkerm. de hyacinth. & julep gemmat. incompleta tunc debent præscribi.

Emulsiones conveniunt ex seminibus refrigerantibus & veneno resistentibus, quia sc. sunt oleosa & acrimoniam humorum obtundunt.

℞. *Sem. Card. bened.* ℞ij.

citri ℞.

napi ℞j.

℞. *Card. bened.* ℞iiij. Misc. f. Emulsio.

adde *Syrup. acetosicatis citri* ℞. detur pro i. dosi; *Timans à Guldene flec.*

Riverius ex *Cratone* recommendat sequentem pulverem:

℞. *Salis prunella* ℞.

bezoart. mineral. ℞j.

Camphor. gr. vj. Misc. fiat pulvis pro i. dosi.

Egregium usum etiam hic præstat *diascordium*, verum admodum cum sit calidum: E. ejus calor facile infringi potest si exhibeatur cum *aq. aliquâ cordiali frigida*, vel cum *emulsione frigida*: v. g.

℞. *Diascord. Fracastor.* Div. vel ℞ij.

aqua perlarum ℞j. Misc. fiat potio pro i. dosi.

Et cum sitis admodum urgeat neque tamen frigida tutò exhibeantur, poterit exhiberi ex iis quæ simul habent vim alexipharmacam, E. porus ordinatius ppandus; convenit *decoctum ex pomis citri*; hoc modo præscribatur.

℞. *Decocti citri Mynsichti* ℞. ij. S. *Ordinar-Franck* / bibat aget pro luitu.

Extremè pulsibus applicanda confortantia, v. g.

℞. *Aq carbuncul.* ℞.

pro *Epithemat. cordis* ℞vj.

aceti bezoartici.

ruta.

rubidai aa. ℞vj. Misc.

S. *Pulsivasser.*

℞. *Spe-*

℞. *Species pro epithemate cordis* ℥i℥. dividantur in tres partes æquales & includantur lacculis ex Syndone rubro num. 3. quorum unus in forma cordis fiat. S. Puls- und Herz- Säcklein mit dem vorhergehenden Pulswasser anzufeuchten.

Variola & morbilli.

Eadem Curatio qua februm malignarum, quia tamen etiam quædam habent peculiaria symptomata, quædam trahuntur.

Si plures decumbant infantes in una eadem domo. potest potius ordinarius præscribi hoc modo.

℞. Rad. scorzonæ ℥℥. contrajervæ ℥i. rasur. Cornu Cervi ℥i. terra sigillata ℥i [Dij] Flores aquilegæ, calendula aa p. j. Sem. aquilegæ, napi aa. ℥j Card. bened ℥℥. nutri ℥j. Incita & contusa includantur nodulo. S. Aufstreibendes Dürkheim's Bier.

Si adsit alvi fluxus cruentus seu symptomatikus convenient sequentia, ut Syrup. de symphyto Fernelii;

Clysteres lacte & radice symphyti.

Oculi præservantur si auro puro fricentur, item croco in aqua rosarum infuso, lacte muliebri; si fuerint valde inflammati conveniet ag. flor. cyani cum aliquot granis Sacchar Saturni.

In narium obstructione convenit oleum amygdalarum dulcium; butyrum majorana, butyrum recens. Observandum; In variolis & morbillis nequaquam styptica & frigida exhibenda, ne prout in multo videre est, natura prohibeatur & impediatur, quod si superint jam variola audacter, frigida propinari possunt, talia sc. qua simul precipitant ebullitio-

nem v. g. Ebur sine igne, corallia rubra, oculi cancrorum, margaritæ præparatæ, tuncque cessandum & abstinendum est ab usu medicamentorum diaphoreticorum.

Purgantia hic nullum habent locum propter motum contrarium, hinc ipsa clysmata sunt suspecta in principio. E. non nisi summa urgente necessitate applicanda.

Frequenter post variolas tussis remanet etiam in infantibus [l etiam alvi fluxus] unde facillimè in phthisi incidere possunt, nisi maturè subveniatur, unde conveniet hic sequens.

℞. Syrup. papav. errat.

de symphyt. Fernelii.

de jusubis aa. ℥j. Misc. |

S. Saft gegen das Reichen.

Hæctica.

Nota; Phthisis non potest esse absque febrî hæctica, attamen Hæctica absque Phthisi [seu exulceratione pulmonum] potest esse.

Eadem medicamenta & curationem habet cum Phthisi.

Hæctica in phthisi est instar symptoma.

Signa Hæctica sunt calor mordax & acris ob intemperiem sallam & acrem sanguinis, quæ intemperies probatur quod non possit nutriti, quod cutis sit squalida.

Calor æqualis in omnibus partibus præprimis in plantis pedum & volis manuum, labiorum siccitas & lris continua, appetitus prostratus.

Calor semper ab assumpto cibo magis affligens, quia particule succi nutritii in sanguinem delati effervescentiam au-

T c

gent,

gent, quia remisso illo caliditatis gradu illi novus calor percipitur, neq; dubitandum & in aliis febribus talem novum calorem adesse, in illo tamen majori gradu caloris minorem hunc non percipi credibile.

Contabescencia totius corporis.

Quær. An destillata, quæ ingrediantur partes habeant vim nutriendi, cum vis nutriendi consistat in viscositate?

R. Omnino.

Medicamenta debent esse refrigerantia & humectantia.

Externæ etiã adhibentur inunctiones pro spina dorsi, ut & epithemata pro regione hepatis.

Pulvis antihelicticus Poterii cujus dosi gr. v. est enim medicamentum chymicum ex antimonio, vel per se vel cum aliis pulveribus, potest exinde fieri rotula cum saccharo in aqua rosarum soluta.

L I E E R IV,
DE
Affectibus infimi ventris.

C A P. I.

De nimia ciborum appetentia.

§. I.

Alii per cupiditatem comedendi definiunt non solum in ventriculo sed & intestino duodeno.

§. 2. Pars affecta; *Orificium superius ventriculi* potissimum est causa.

§. 3. Causa non solum succus pancreaticus sed & fermentum ventriculi acidus si nimium effervescat & ace scat.

Saliva acuit quidem etiam appetitum, sed non potest esse causa proxima interna nimii appetitus; *Chylus* etiam quatenus plus justo detinetur in ventriculo, hoc modo etiam facilius ace scit.

Aër frigidior per accidens humorem reddit acidiorẽ, etiam animi pathemata, quia in iisdem tardius movetur sanguis sicque crassescit & obstructions parit, unde per consequens sanguis crassescit & ace scit.

Vinum sedat tamen quia continet in se particulas nonnullas stupefacientes & narcoticas.

Quando cibus non offertur hoc morbo laborantibus, illi faciliẽ incutunt in deliquium animi, ideo Practici commendant vinum ut reficiat.

Aromata, quia participant de sale volatili acri.

In notis Decker, dicit, quod quandoque oriatur à lumbricis, verum *lumbrici sunt potius effectus hujus morbi, ex nimio enim victu assumpto facile generantur lumbrici.*

§. 4. Differentia Appetitus caninus & bulimia non solum differunt [1] gradu; sed & [2] in bulimia simul phantasia & imaginatio læditur, in appetitu canino non item.

§. 5. Signa diagnostica facile sese monstrant fame illa aucta. Desiderium vomendi oritur, quia ventriculus non latis est amplus, ut possit illum copiosum cibum continere; deinde quia vellicantur nervi.

Ructibus vexantur propter nimiam illam ebullitionem, cordisque anxietatem; propter consensum, quia habent nervos ab eodem pari, deinde etiam propter nimiam ventriculi distensionem diaphragma etiam comprimitur, unde difficilis respiratio, quia circulatio non ritè sit.

§. 6. Prognostica; *oleositas hæc non est naturalis sed potius morbosa, nutritio enim ritè fieri non potest.*

De noctu debent surgere &c. 1. propter diarrhæam quæ sæpè comitatur. 2. propter desiderium vomendi.

§. 7. Indicationes curativæ. Humor acidus temperandus, quia nullum datur catharticum, quod dicatum sit humori acido. E. temperari debet, quia nisi sit temperatus nam quam potest evacuari.

Medicamenta purgantia debent esse laxantia, *quia humor acidus non fert fortiora purgantia, quod in omnibus humoribus acidis probe observandum.*

In notis Spiritus vini sive aq. vite non convenit contra Deckerum, quia potius morbus augeretur hoc medicamento. Hac sequentia imbibunt acrimoniam.

Creta cetevisiæ acidæ injecta imbibit particulas acres sive acidas.

§. 8. Curatio. Rectè addit Auth. dulcia nempetemperata, quia illa dulcia modicè sunt sumenda.

Vomitus non convenit si sit in intestino duodeno vel ductu pancreatico, sin verò causa adhuc hæret in ventriculo, utique commendatur.

Ager ab omnibus cibis acidis abstineat, v. g. aceto, cerevisia acida, cibi non sint conditi arom. &c.

Narcotica] Imprimis *theriaca* recentissimè dispensata tutissimè ad ℥j. exhibetur, tum quia corrigit malignam qualitatem, quam quidam suspicantur in hoc affectu. *Riverius* ambram, *Decker.* vinum salviatum commendat.

Observ. 1. Hic vinum commendatur si modicè sumatur, alias adauget morbum.

Syrup. de Cartham: sive diacnium datur ad ℥iβ.

Melancholicis, spleneticis & hypochondriacis hic affectus communis est, quia humor acidus in iis plus justo est exaltatus.

Observ. 2. *Antimon.* diaphoret. propter vim præcipitandi, *ol. mentha,* quia corrigit acida propter oleositatem, *spiritus salis armon* per se non convenit, sed temperari debet spiritu [vini] aromatico.

Affectus hic fuit curatu difficilis, quia tota massa sanguinea plus justo acida fuit.

T t 2

Observ.

Observ. 3. De infantibus; factum ex nimio acidorum usu.

Formula.

℞. ∇ *e lachrymis vitis destillata.*
bryonia aa. ℥ij.

Syrup. cortic. arant ℥vj. vel vij.
pro 3. vel 4. dosibus.

℞. *Magister. matris perlarum, rasu.*
eboris aa. ℥j.

o. o. *stillatiti cortic. arantiar. gr.*
ij. m.

S. *Stärck. Pulver auffetlich mal / e-*
gregie juvat. Decoctum majoris cha-
momilla omne remediorum genus su-
perat dicit Hofmannus.

CAP. II. De Vomitu.

CAusa; Pancreas mediante nempe succo pancreatico, quatenus malum & vitiosam excitat effervescentiam, à qua remanent particulae quae deinde ascendant in ventriculum & irritant, unde subsequitur vomitus.

Lympha crassa & spissimè firmiter adhaerens membranae interiori sive rugis ventriculi, ita etiam ut excuti nequeat, si talis pituita ita inhaereat tum vomitus non oritur nisi ingestio cibo, quia tum movetur & agitur pituita, hinc fibrae convelluntur, ut spiritus animales inordinate influant.

Ruga nempe nimis laxa orificium non exactè claudunt, & tunc oritur continua nausea & vomitus, si scilicet fibrae nimis fiant laxiores ab humido, & tunc dicitur Galenici facultatem retentricem esse laxam.

Interdum excoriantur &c. illa excoriatio fit à medicamentis nimis acerbis, ab usu nimio spiritus vitrioli, nitri, à venenis acerbis, & aliis mercurialibus, quae particulis suis scindentibus & pungentibus excoriant tunicas ventriculi.

Pancreas aliquando, &c. patitur ab-

cessum tumque malum non manifestatur nisi post mortem aperto cadavere, quia cognitio morborum pancreaticis est difficilima, pancreas inflatur suppuratur & vitiosum generat succum, ipse stomachus laesus à vulnere, ab acerbis, atque tum purè rejicitur per vomitum.

IV. Differentia, Vomitus est vel idiopathicus, tumque causa non solum generatur in ipso ventriculo sed & eidem inhaeret.

Sympathet. generatur ab aliis partibus, quae habent consensum, vel propter vicinitatem utpote sunt, lien, hepar, intestina, pancreas, renes, quod observatur in nephriticis; vel propter similem substantiam, unde vomitus frequens est in convulsionibus cerebri & meningum affectibus, in affectu hysterico, in vulneribus cerebri, uteri.

Criticus animadvertitur in morbis acutis, symptomaticus plerumque in Chronicis.

Est vel benignus, qui non adeo gravia symptomata habet conjuncta, nec vires adeo prosternit.

Malignus

Malignus, læpiffimè oritur à veneno vel ab humore corrupto intus generato, ut observatur in febris malignis & pestilentialibus.

Signa diagnostica; Affectus ipse per se satis manifestus est, ut ad ejus cognitionem non opus habeamus signis. Quod tamen causarum cognitio satis sit necessaria. *E. si ab humore frigido & viscido*, id est, pituita, tum potius oritur nausea & desiderium tantum.

Si à bile non solum nausea, sed semper adest vomitus.

Si ab humore maligno, tum ad sunt signa febris malignæ & gravia symptomata.

Si ab assumptio veneno, ad est excoaratio linguæ & faucium sive gulæ, fluxus alvi malignus, tremores, motus convulsivi & alia signa malignitatis sentiuntur.

Idem fit si hepar inflam. &c. propter communicatam intemperiem calidam.

Ruga laxa si faciunt vomitum appetitus perit omnis, quoniam liquor institere nequit, ventriculus frigidior, suis nulla percipitur.

Prognostica; Vomitus criticus bonus, quia fit cum morbi levamine & commodo ægri, quia laborat pars quædam nobilis & cessante actione ventriculi tota destruitur animalis œconomia.

Ut & ille bonus qui fit à repletionem nimia.

Symptomaticus semper malus (præsertim si fit à parte nobiliori) adeoq; quovis in morbo portendit periculum.

Idiopathicus tutior, v. gr. si oriatur ab inflammatione ipsius hepatis.

Periculosus à venenis, ulcera enim ventriculi sunt incurabilia, qualia excitant venena.

Indicationes Curativæ, Vomitus criticus non est compescendus, quia sic inferitur vis natura & turbaretur in motu suo; Symptomaticus verò quam primum fieri potest.

Deinde pro diversitate causarum conditionis diversæ oriuntur indicationes.

Pituita crassa incidenda.

Reliqui humores evacuandi, in quibus humoribus non opus est præparatione, quando scilicet satis apti sunt ad evacuationem.

Leniter tamen id fieri debet, non acerbis medicamentis, & fibras stringentibus & stimulantibus, quia medicamentis fortibus tonus ventriculi turbatur, fibræ magis laxantur. §. VIII.

Curatio, conveniunt purgantia, id est, blanda medicamenta revellentia, aliàs ventriculus valde labefactatur.

Si à bile, succo pancreatico, calculo, utero, tunc conveniunt clysteres, attuum frictiones, quæ spiritus animales, tum qui motum sanguinis revellunt ad partes exteriores.

Topica præmissis præmittendis imponenda ventriculo, quia habent vim mitigandæ dolores seu furorem archei, suntq; adstringentia, &c.

V. S. in partium inflammatione si vomitus conjunctam habeant inflammationem, quia revellit & refrigerat.

Cætera nocet in febris ardentibus, febris ungatica; NB. *Præsente vomitu*

maximè debemus abstinere à V. S. quia per ealem vomitionem spiritus animales & vires prosternuntur. E. magis adhuc per venasectiorem.

Medicamenta.

Rad. cyp. calam. arom. menth. salu. s. oriatur à causa frigida acetos. portulac. rarax. respiciunt causam calidam. flor. balaustri, conveniunt propter adstrictiorem sive vim adstringendi sem. anethi, citri in causa frigida; frigida semina in causa calida.

Aromat. caryophyll. &c. in causa frigida in bile magis nocent quia augetur calor.

Vina omnis generis & aceta.

Spiritus cinamom. sassafras. vini aromaticus.

Aceta conveniunt propter vim precipitandi, non per se sed aliis debent admisceri; si à succo pancreatico, magis nocent aceta, sin verò bile, pro sunt.

Aqua Anhaltina in causa frigida & magis externè quàm internè, hinc panem tinctum hac aquâ imponimus, etiam in calido, si rugæ nimis sint laxa penna inungimus; Aqua imperial. Elixir. citri, Elixir. proprietat. Paracelsi, tinctura proprietatis Mynsichti. Aqua adstring. plantag. folior. quercus, theriacal. cinamom. cydoniata valde pro sunt.

Syrup. cinamom. corall. myrtin. papav. errat. mastichin. liberant.

Rob berberum. ribium. sambuci internè & externè, rob ebulide comis.

Caro cydoniorum & omnia ex cydoniis præparata olea destillata, si ab humore pituitoso & acido à bile magis nocent.

Menth. est specific. stomachicum ol. menth. externè in omnibus ventriculi affectibus convenit.

Ol. cinamom. cydonior. stomachal. Cratonis; absynth. coctum & destillatum, junip. mastich. coct. & destillat. nucis Indic. destillat. &c. conveniunt; ut & Conserva mentha, pulpa citri, rad. cichorii.

Zingiber conditum, nux moschata condita, calam. arom. condit. cortices arantiarum. citri conditi.

Electuar. diacor. Augustan. diascordium externe & interne, externe in forma Emplastri.

Theriaca recens egregie juvat, sic & mithridatium.

Sal absynth. Specific. in vomitu ad ʒß. hinc etiam commendatur à Riverio in febribus ad ʒß.

Tartarus vitriolatus, flores salis armoniaci. Species aromat. pulv. stomachalis. Quercetani vel Birckmanni; pilulæ inter purgantia.

Formula medicamentorum purgantium in pituita crassa.

Conveniunt hic pilula aloëtica sive Franckofurtenses, quæ possunt acui aliquot granis diagrid. vel resina jalappæ. In pulvere potest omitti saccharum & addi ʒj. pulveris jalappæ, ne excrescat dosis.

In inflammationibus & acredine humorum

Syrup. dialcreos Antornaci.

Potio ex manna, quoniam in vomitu difficulter retineantur, præstat in minori dosi exhiberi.

Extra&. Rhei vel Rhabarb. folior. fennæ, sanguis Rhei, id est, tinctura Rhabarbari, essentia folior. fennæ.

For-

Formule Medicamentorum præparantium sunt varia.

Ex stomachicis potest vinum medicamentoſum præparari, vel

℞. Spirit. dulc. falis armon. vel

℞. Elixir. vitrioli Myſſichii ℥ij. dentur gutt. 15.

Elixir. proprietat. Paracelſi ℥ij.

Essentia absynth. spiritus mentha aa. ℥ß. m. S. Magen. Esseng / d. gt. 15. de his conjunctim sumptis.

In inflammatione si adsit excoꝛiatio tunica ventriculi debent dari medicamenta mucilaginoſa & lenientia, ut ex ſemine pſyllii, cydonior. gummi tragacanth. adde ſyrup. de roſis ſiccis, quia etiam conſolidat, mel roſatum urgente dolore. Si a veneno vomitus, conveniunt opiata cum confectione Alckerm. (quæ nempe confortant ventriculum poſſunt addi,) cum ſyrup. cinamom. potest dari Authoris pulvis.

Emulſiones vulgares inflammationem ſiſtunt & acrimoniam humorum obtundunt, v. gr.

℞. Amygd. dulc. ℥ß. ſem. melonum. cucumer. aa. excorticatorum ℥ij. papav. albi ℥ß. contuſa emulgeantur cum aq. folior. querc. plantag. taraxaci aa. ℥ij. adde aq. cinam. laudan. opiat. gr. ij. cydoniata ℥ß. manus Chriſti perlat. ad gratiam, Magen. Stärckende. Milch alle 2. Stund 2. Löſſel voll.

Topica imponuntur vel in forma Emplaſtri, linimenti aut olei.

Emplaſtrum potest ſimplicius præſcribi h. m.

℞. Emplaſt. ſtomachal. q. ſ. ducatur ſuper alutam & illinatur oleo maſtich. vel ſtomachic. & obducatur ſyndone rubr. in forma ſcuti, S. Pflaſter.

Vel in forma Authoris potest addi $\circ\circ$ ſtomachal. Cratonis. Potest præſcribi in majõri doſi, citr. potest addi cinam. piper. juniper. baſſ. vitæ, baſſam. gummi caranæ potest ſubſtitui Tacamahaca.

Obſerv. 1. In tali caſu ſi ab exulceratione oriatur conveniunt quæ habent vim inſtingendi acida & aciditatem illam, v. gr. oryza, hordeum, mucilag. cydonior. nec non pingua butyrum recens cum cereviſa calida, oleum lini, amygdalar. olivarum.

Obſerv. 2. Omnes enim morbi pancreatis ſunt ſatis cognitu difficiles, & non niſi poſt vel per mortem manifeſtantur.

Etiam ad hunc morbum pertinet vomitus cruentus, qui admodum eſt periculoſus, ſiquidem vitæ theſaurus ſanguis nempe profunditur, hinc facile in animi deliquium incidunt.

„ Cauſa vera eſt obſtructio arteriarum,
„ Uteri & lienis, hinc omnes illi qui inci-
„ dunt in talem vomitum ſunt ſive ſple-
„ netici vel laborant reſtagnatione & ob-
„ ſtructione menſium, unde ſanguis acri-
„ or factus aperit arterias coronarias, &
„ per illas apertas in ventriculum regur-
„ gitat.

„ Methodus medendi longe alia eſt, nec
„ enim conveniunt purgantia nec lenien-
„ tia, ſed potius ſanguinis grumos diſſol-
„ ventia & conſolidantia, hinc affectus ſi
„ aliquoties inſigie ſequitur facile mors
„ ſubitanea vel incurrununt in cachexiam.

Formula.

In omnib. ventriculi affectib. & imbecillitatib. ſive appetitu proſtrato, vomitu, inflammatione, intempetie, anorexia & c. tequeas ſacculus ventriculo potest imponi

℞. Co-

R. Comar. absynth. menth lavendul.
aa. mj.
mastich tacamahac. nucis moschat.
aa. ℥j.
flor. anthos. lavendul. rosar. aa. mj.
salis tosti ℥ij. aspergantur spiritu ab-
synthii vel ▽ Anhaltina, & includantur
sacculo. S. Magen: Säcklein/ in omnib.
ventriculi affectibus.

R. Gum. ladan. resin. pini aa. ℥ij. du-
cantur super alutam, f. Emplastr.
S. Magen: Pflaster.

In anorexia sive appet. prostrato non
datur sequenti praestantius.

R. Pulv. cortic. arantior. ℥ij. Tart.
vitriolati

Salis absynth. aa. ℥j. m. f. pulvis. S.
Appetit. Pulver eine gute Messer
spitzvoll auff i. m.

Recipe Conserv. rosar. vitriolat. ℥ij.
Electuar. diacor. Augustan. ℥j. Spir.
mentha ℥j. m. f. conditum D. magni-
tudine nuc. castaneae sive juglandis.

Recipe Pulv. stomachal. Quercetani
℥ij. fecul. aronis ℥j. Eboris sine igne
℥ij. pulv. hepat. rubr. ℥ij. m. f.
pulvis S. Magen: Pulver.

Recipe Olei stomachal. Craton. ℥j.
(℥ij.) stillacitii mentha. gt. vj. Zedo-
ar. Caryophyllorum aa. gt. v. corpo-
ris pro balsamo q. l. m. S. Magen:
Balsam.

Vel Recipe Balsam. Peruvian. albi
℥j. ol. stomach. Craton. ℥j. stillacit.
mastich. macis aa. gt. vj. nuc. mo-
schat. express. q. l. pro efformando
balsamo. S. ut ante.

In Vomitu & Cholera.

Recipe Aquam cinum. cydoniat. ℥ij. Sy-

rup. corallor. ℥j. spirit. mastich ℥j. ad
℥℔. S. Stärker Safft.

Recipe Spirit. theriacal. mastich. aa. ℥j.
S. Spiritus gegen das Brechen 20.
Tropfen a. i. m.

Recipe Aqua rosar. plantag. aa. ℥ij. succi
cydonior. aceti rosacei aa. ℥j. pulv.
santal. rubri. rosar. siccur. aa. ℥j.
gallie moschat. ℥℔. caryophyllor gr.
iv. m. f. Epithema S. Nusschlag
mit doppelu Zücher uber den Ma-
gen zu legen.

Recipe Picis ℥j. ol. cydonior. ℥℔. lique-
scant simul & fiat dropax, qui sto-
macho applicatus vomitui praesens
adfert remedium.

Si vomitus oriatur à veneno quod fre-
quens in febribus maligno; conve-
niunt sequentia.

Recipe Opiata bezoartica Timai à Hüls-
denke ℥j. solve in aq. plantaginis.
S. Tränckl. a. i. m. Cujus descriptio
hæc est.

Recipe Theriac Andromachi ℥ij. confect.
de hyacinth. ℥℔ pulv. bezoart. Sennerti
℥ij. Magist. smaragd. perlar. corall. ru-
br. aa. ℥j. terre sigillat. ℥ij. extract. tor-
mentill. contra serv. aa. Div. cum syrupo
de scordio, fiat opiata, felices etiam edit
effectus in dysenteria, alvi fluxu colli-
quativo & symptomatico; potest dari
ad ℥j. vel per se vel in forma pulver.
vel potest dissolvi in aq. aliqua, vel po-
test dari in forma boli.

Purgantia in affectibus Ventriculi.

Recipe Pulv. rad. jalapp. ℥j. flor. salis
armoniaci gr. iv. fecul. aronis, gr. vj.
m. f. pulvis. S. Purgierend Magen:
Pulver a. i. m.

Recipe

℞. *Mass. pilular. hiera picra cum a-
garico; pulv. Syrii*] id est, diagri-
dii] gr. iv. cum oleo stillatio ab-
synthii, f. pilulæ. S. Magen-Pil-
len auffeinmal.

℞. *Extract. pilular. Russi* ℞j. *Mer-
curii dulcificati oleo sulphuris cor-
recti. diagrid. aa. gr. vj. ʒ. ʒ. anis.
gr. j. cum s. q. aqua cinam. f. pilu-
læ n. 9. S. ut ante.*

Pertinet etiam huc *singultus*, quia pe-
riculosum symptoma est in febribus siue
morbis malignis, curatur alexiphar-
matis, theriaca externè & internè. Vel

℞. *Extract. theriacal. ℞B. conserv.
menth. ℞j. laudan. opiat. gr. j. ʒ. ʒ.
stillatit. menth. gr. j. m. f. bolus:
vel*

℞. *Theriace optimè, gr. xii. laudan.
opiat. gr. i. s. ad summum 2. S.
Vermischter Theriac auff ein-
mahl.*

*Costerus optimo cum successu sequens
Regi Sueciæ exhibuit.*

℞. *Aq. mastich. theriacal. aa. ℞ij.
Spir. angelic. ℞B. tinctur. bezo-
art. ℞ij.*

*Essent. castorei ℞B. S. alle zwey
Stund zwey Löffelvoll gegen das
Schlucken.*

*Non raro ex improvise deglutuntur
acus, vitrum vel alia, si hoc sit convenis
pulmentum ex sola farina vel frumento
Sarraceno, cum aq. grosse coctum, do-
bet assumi magna in quantitate, & ager
abstinere debet à potu per viginti quatuor
horas: sepe etiam vomitus cruentus ex
arteriis lienis obstructis, ubi convenit se-
quens.*

℞. *∇ plantag. polygon. aa. ℞B. julep.
rosar. ℞ij. succi cydon. syrup papav.
errat. aa. ℞j. m. pro tribus dosi-
bus. S. Tranck vor die mahl.*

℞. *Succi acaciae inspissat. & succo cy-
doniorum parum mollet. Et ℞ij.
terra sigillat. lapidis hematit præ-
parati, corall. rubr. preparat. aa.
℞B. cum syrupo cydoniorum, fiat
opiat. S. ein Messerspiß voll auff
einmahl.*

℞. *Tinctur. corall. vera ℞ij. S. ix oder
xi. Tropffen auff einmahl.*

℞. *Extract. symphyt. ℞j. liquiritia ℞j.
extract. ligni aloës, gr. v. bal-
sami rosar. optimi gr. ij. sac-
chari candi albi in aq. anale-
ptica soluti ℞j. ij. vel iij. folia
auri finissimi n. iv. f. l. a. confe-
ctio in morfulus.*

C A P. I I I.

De Scorbuto.

§. 1.

Veteribus hic affectus creditur fuisse
ignotus, nisi alio cum nomine eum
crediderint.

*Definitio A. est prava nutritio: Hæc
definitio est nimis generalis & insuffici-*

*ens, competit enim etiam atrophie & ca-
chexie. E. symptomata addenda, quæ
Decker. recenset.*

*Non est unus morbus sed multorum
congeries à sanguine peculiariter corru-
pto, cum maculis.*

U u

Pars

Pars affecta; non est lien (uti Sennert. putat) nec hepar, uti quidem Veteres dicebant, quod quidem concedi potest secundario sed non primario, glandulae mesenterii conglobatae & conglomeratae, & in Auth. dictas partes affici certo certius est. (in affectione hypochondriaca afficiuntur lien & hepar, Veteres dicebant.)

Causa; est chylus inquinatus in scorbuto, unde verò illud fiat, an à ventriculo five aliunde, controversatur.

Nihil est in rerum natura quod talem habeat convenientiam cum sanguine nostro quam vinum, quod constat ex particulis sulphureis, Spirituosis, salinis & phlegmate (unde etiam est quod vinum adeò cito & egregie reficiat & lac tenum dicatur:] quæ omnia etiam constant in massa nostra sanguinea, jam cognito modo quo vinum corrumpatur, potest etiam facile iudicium fieri de sanguinis depravatione. Corruptur vinum variis ex causis;

1) Si vino aliquid heterogenei admiscetur, quod non pertinet ad illius constitutionem, unde oritur effervescencia, nimis agitur fitque acidum; Eodem modo si aliquid cum sanguine miscetur heterogenei, quod non possit misceri cum eo, oriam nimia ebullitio, talis pue turbulenta crassities,

2) Si vinum nimis diu conservetur, fit oleosum seu mucilaginosum, ratio, quia si per tota tempora servetur, Spiritus vini subtiliores partim avolant, partim ab aliis particulis quæ antea erant sub eius imperio supprimuntur, & quædam particulae salinae & sulphureae si sulphureae nanciscantur imperium, vel si salinae orientur

effervescenciae, fitque vinum hoc modo acidum & rancidum.

Hæc omnia possunt applicari massæ sanguineæ, unde duplex ejus constitutio- nis species observatur in scorbuto. *salino-sulphurea* & *sulphureo-salina*, si particulae sulphureo-salinae prædominentur, sanguis fit acidus, sal ejus est evehum & mucilaginosum, & in hac specie conveniunt antiscorbutica, quæ sunt valde volatilia, ut salia illa fixa in sanguine volatilisentur, quæ crassa sunt attenuentur & resolvantur.

Probatum hoc à copia symptomatum in omnibus corporis regionibus; si *consultatur regio suprema*, adsunt sopores, vigiliæ, dolor capitis, convulsiones, dolores lancinantes & lacerativi, quæ omnia à lymphâ non possunt induci.

In secunda regione adest respiratio difficilis tussis, cardialgia, palpitatio cordis, lipothymia, quæ à solo ventriculo affecto non proveniunt.

In tertia adest dolor colicus, vomitus, diarrhœa, lienteria, in artibus adsunt etiam contracturæ, convulsiones.

Rebte ideoque dicit scorbutum Author pravam totius corporis nutritionem, quia non solum afficitur sanguis sed & spiritus vitales & animales, imo & ipse succus nutritivus & nervosus.

§. 3. *Causa*; Vera est aer. E. generatur per contagium & non semper ab erroribus victus; cum observemus Tartaros maximè crudis & salitis difficilis que coctionis velci cibus, nunquam tamen seuro scorbucicus observatus fuit in ipsorum regionib. quia nempe aer apud ipsos non est ita putridus; Nec in causa est mare aut ejus halitus, cum Veneti in medio mari siti nunquam scorbuci fiunt.

Aër

Aër E. est vera causa scorbuti, qui omnis generatur per contagium qui aër non unicam saltem inquinat partem, sed totam massam sanguineam, & quia ad sunt etiam talia symptomata quæ a sanguine non proficiuntur, ipse etiam succus nervosus affectus esse concluditur, & sic etiam in nervis potest esse scorbutus.

§. 4. Differentiæ; ubi prædominantur salia volatilia ibi semper se probat manifestus calor, ibi convenit beccabunga & nasturtium aquaticum.

Si tamen accuratè velimus loqui unus est saltus alter acidus est; Salsus ubi prævalent salia volatilia, in quo sanguis facile effervescit & ebullit.

Acidus, ubi sanguis valde est crassus, limosus & mucilaginosus acidus.

Author putat obstrui glandulas mesenterii à pituita, unde serosior saltem pars transgrediatur, sed impossibile est omnia illa symptomata posse provenire inde.

Signa diagnostica; sunt varia, conqueritur de dolore &c.

Gingivarum laxitas, quæ ab aliis pro signo pathognomonico habetur, sed sepe deest, quoniam particule serosiores communicantur superficiei seu alius partibus.

Nec etiam maculæ & tubercula semper reperiuntur in scorbuticis præprimis ubi sanguis est feculentus & oleosus; E. ob istam feculentiam partes ejus crassiores superficiei cutis communicari, & per ejus poros transire & transudare non possunt.

Valde sunt melancholici nempe in illa specie ubi sanguis valde crassus & feculentus est, in altera vero (ubi sulph. præ-

dominatur) sunt satis dispositi ad varias excursions, ad hilaritatem.

Prognostica; Scorbutus fixam habens sedem raro curatur, nisi quandoque palliativè, impossibile enim est sanguinem taliter corruptum ad naturalem reducere statum.

Pulsus in scorbuto sanguinis limosi adeoque ad circulationem inepti sunt raro, debiles, languidi; Velocior vero & frequentior in altera specie, ubi sanguis magis est fluidus.

Respiratio difficilis ut & palpitatio cordis non est adeo periculosa, quia hic non est signum malignitatis, sed quia scorbutus est infestus facultati vitali.

Dieta in hoc malo est optima medicina, quam sufficienter præscribit Sennertus in praxi; Nota; Nocent valde omnia acida, fumo assata & nimia salita.

Causa, quod scorbutici non laborent peste & non facile inficiantur à morbis venenosis nec etiam facile fiant dyenterici, consistit in hoc (1) quod in primâ specie ubi sanguis est crassus & feculentus, contagium non potest sese insinuare, quia non invenit poros sanguis valde tenax est & sibi coheret.

(2) In altera specie sanguinem naturæ semper amandat & protrudit ad superficiem, sicuti patet ex exulceratione & excoriatione, hinc quamvis contagium & miasmata horum morborum communicantur massæ sanguinæ, evibrantur tamen iterum versus superficiem nec statum quietumque inveniunt locum.

Hydrops sequitur quia vitiosa est nutritio,

Uu 2

Respi.

Respiratio difficilis adest; si scorbutici febricitent valde læditur respiratio in ipso paroxysmo, ut videantur quasi suffocari, quia pulmo læditur per consensum à vaporibus stipticis, quæ sese agglomerant diaphragmati & organis respirationi dicatis. Aquæ si per consensum non est periculosum signum. Sin vero respiratio difficilis causatur ob obstructionem vel tumorem pancreatis, tum periculosum est signum.

Maculas non multi facio dicit Auth. quia sunt in parte ignobili.

Tumores partium proveniunt, quia tartarus magna in copia mittitur ad partes remotiores, adjunctum habet serum, quod dissipatur & evaporatur, tartarus verò relinquitur, unde oriuntur tumores.

Indicationes curativa dicatæ sunt toti massæ sanguineæ.

Curatio; Hæmorrhoides conveniunt, quando sanguis limolus est.

V. S. non prodest propter spirituum inopiam.

Purgantia fortiora malum exasperant, unde potius lenientia adhibenda,

Si sanguis est faculentus indicatur ppatio & inciso per salia volatilia quæ fixa possunt resolvere.

Medicamentum.

Vis consistit in sale volatili. E. vulgares destillationes non conveniunt.

Formula Authoris tua constant laude.

Dictata Medici.

Decoctum lienis.

℞. Rad. succif. aristoloch. rotund.

aa. ℥ij.

fol hepat. nobil. eupator. cochlear.

aa, mj.

Lumbricor. terrestrium num. iij
sem. cochlear. fœnicul. aa. gr. xv.
Salistartari gr. viij.

Tamarind. ℥℔. fol. sennæ fl. ℥ij.

Rhabarb. [l. Rhei] electi ℥j. Infundantur per noctem in sero lactis fervido, manè exprimantur & colentur sine coctione; Colatur. ℞. ℥ij. vel iij. adde manna electa ℥j. aq. antiscorbut. cochlear. aa. ℥℔. Misc. t. potio pro una dosi, non solum est specificum sed & leniter evacuat.

Vel ℞. *Extract. diacitr.* ℥j. solve in aq. antiscorbutica frigida *Timæi*, adde syrup. rosar. solutiv. simplicis ℥j. Crem. tart. ℥j.

Nota; Auth. in satis magnâ copiâ addit diagridium, ubi gr. 6. addit, possunt sufficere 3. vel 4. ut in suo pulvere.

Formula medicamentorum preparantium, ubi conveniunt medicamenta chalybeata v. g.

℞. *Tinctur. Stis aperitiv.* ℥℔. S. Stahli. *Essentz* / chalybeata enim habent vim fundendi sanguinis crassitiam & simul tollendi obstructiones.

Circa decoctum ex radice filicis, Chinæ &c. nota potest exinde parari purgans ad dimidiam partem, si addantur fol. senn. ℥ij. incolatur. dissolve syr. de cichor. c. Rheo vel rosar. solutiv. ℥j.

Spiritus salis dulcis &c. hinc talis formula.

℞. *Spir. cochlear. filicis* aa. ℥j. *Salis armoniaci acidi* ℥℔. Misc. S. *Essentia scorbutica* dentur gut. xv. pro dosi.

Vel ℞. *Essentiam pini* ℥ij. *Spir. salis dulc.* ℥j. Misc. S. *Essentz* xv. oder xx. Tropfen in aq. sequenti.

℞. *Aq. summitat. pini, cochlear.* aa. ℥ij. *theriacalis* ℥j. *Syrup. antiscorbutici* ℥℔. S. *Wasser zur Essentz.*

Pro

Pro confortatione nihil efficacius tinctura corallor. quæ potest dari ad gr. xi. vel xv.

Nocent & coctiones & distillationes. E. per solam expressionem debent præparari medicam. antiscorbut. pp. salia volatilia, hinc sæpe præstant. succi, quia vero sunt crudi ita corrigantur.

R. Fol. cochlear. nasturtii aquatici, beccabung. aa. Mij. contusis exprimatursuccus, adde succi aurantior ʒj. (tum enim præcipitantur partes crassæ succorum, per inclinationemque separatur succus.) S. Safft alle Morgen 2. oder 3. & öffelvoll junehmen.

Medicamenta ad Symptomata ab auctore tradita possunt tuto adhiberi.

Ad Respirationem difficilem; Nota causa vera consistit vel in subitanea jam

tum grumescens sanguinis in angustioribus pulmonum permeaculis, stagnatione; vel ex irritatione convulsiva nervorum spirandi organis inservientium. In priori casu conveniunt clysteres, V. S. Tinctura croci, enula, castorei, Elixir. proprietat. confectio alkerim. sal volatile viperarum, fimi equini; In posteriori casu conveniunt antispasmodica; Spiritus salis armoniaci, C. C. fuliginis, sanguinis humani, cranii humani; Nullum tamen præsentius remedium datur tinctura laudani opiati.

Dieta; fugiat cibum difficilis coctionis, caseum, carnes salas, fumo induratas, marinos pisces; Embammata ex nasturtio, raphano rusticano & sinapi parata semper opponantur; Potus sit cerevisia bene cocta fermentata & asservata cum foliis cochleariæ, pimpinellæ &c.

CAP. IV.

De Hydrope.

Veteres ratione partis affectæ acculant Hepar, *verum multi dantur hydrofici, in quibus hepar adhuc saluum: interim secundatio posse etiam affici non negamus.*

Hydrops sensim contrahitur, præprimis si non ex ingurgitatione nimia (tunc enim intra paucos dies potest generari) lymphæ, non solum in vasis lymphaticis sed & in toto genere venoso.

Causa; Remotæ; primò Calor febrilis hinc qui in quartana aut tertiana errorem in cibo & potu committunt, fiunt faciliè

hydrofici, quia calor labefactetur, unde vitiosus deinde chylus generatur.

Etiam longæ obstructions quæ præcedunt hydropem hepatis & lienis, unde impeditur sanguinis circulatio & ventilatio & eo modo acrior fit.

Obstructio etiam mensium, quia propter restagnationem sanguinis acrimonia præternaturalis inducitur, calorque natus obruitur à sanguine isto feculento.

Evacuaciones nimie etiam præprimis hæmorrhagiæ propter spirituum vitalium dissipationem.

Uu 3

Diffe-

Differentiæ; Tres sunt species; *Ascites*, cujus causa est serum extravasatum & restagnans in abdomine, si nimum sit ad pedes etiam venit.

Tympanites. Causa est serum cum flatibus.

Anasarca; Pars affecta est totus corporis habitus.

Diagnostica; Satis incurrunt in sensus, ad distinctionem tamen specierum requiruntur sequentia distinctiva.

In Ascite deprehenditur tumor abdominis cum fluctuatione humoris serosi, adest simul tumor pedum.

Tympanites nunquam invenitur sine Ascite, quia nunq̄ flatibus reperuntur sine sero, adeoque distensio in musculorum abdomine est major, & magis rigida propter flatibus quia magis distendunt.

In anasarca est tumor totius corporis præprimis circa palpebras oculorum deprehenditur.

In gravidis non raro signa hydropis reperiuntur, ubi caute agendum Medico, ne abortum excitet, exhibendo medicamenta serum educentia: E, respicere debet ipsam mensium suppressionem, verus regionem uteri an tumor magis vergat & an adsint signa imprægnationis.

Prognostica; *Hydrops si oriatur à calore nativo suppresso à mensium restagnatione à viscerum obstructione*, raro curatur.

Si vero propter nimiam ingurgitationem aqua aut potus frigidus, ut in messoribus, facile curatur per catarrh. & diuretica.

Infantes sunt hydropici propter adiphagiam & voracitatem.

Ergo beneficio medicamentorum cruditates evacuati possunt.

Indicationes Curativæ; *V. S. noxia*, quia studendum conservationi caloris nativi, hæc verò consumit succum nutritivum & dissipat Spiritus. *Si tamen oriatur ab obstructione mensium tum imperanda V. S. præprimis in morbi principio ubi indicatur.*

Lympha serosior temperanda, lympha si diu restagnat incalescit, fit viscidior & glutinosa, hinc præparantia & incidentia adhibeatur, partes enim subtiliores avolarunt.

Medicamenta catartica validiora plus nocent quam pro sunt, præprimis si viscerum roborata fuerint corrupta & debilitata.

Sudorifera etiam præscribuntur, si tamen ab errore circa potum ortus fuerit in messoribus in principio conveniunt.

Verum si hebetica & atrophica adfuerint nocent sudores, in *Anasarca* magis pro sunt sudorifera, quia serum reperitur in ambitu corporis, ejusque totum habitum occupat.

Possent Vomitus; Exulare debent Emetica medicamenta, si enim fuerint leniora nihil faciunt ad nauseam solum excitant, sin fortiora debilitant viscera, imò resolvunt tonum ventriculi, cujus fibræ jam relaxatæ fuêre propter nimiam humiditatem; imò etiam si fortiora (& Mercurius ipse) emetica fuerint exhibita, tamen vomitus non fuit secutus, sed per alvum ingens evacuatio secuta; ratio, quia acida auferunt vim Emeticam sicut Spiritus nitri infringit vim antimoni, Spiritus Vitrioli vim guss. gtt. corrigit, jam in hydropicis

*dropicis invenimus talia acida nempe serum quod est acidum, unde illud serum lixiviosum infringit sal volatile Emeti-
corum. E. non placet Sennert. sententia.*

*Curatio; Humores restagnantes indi-
cant sui evacuationem, & cum non sint
disposita sed viscida, præparationem.*

*Paracenthesis cum fructu instituitur,
si viscera sunt adhuc fortia, verum cum
nemo facilè tamen in principio admittat
operationem violentam, inde est quod
nunquam facilliter procedat.*

*Deinde debet fieri in umbilico emi-
nente, jam autem non eminet, nisi plane
tumeat venter & serum corpus distendat,
unde viscera non possunt esse magis ἐυ-
πλάγη sed sunt corrupta.*

*3. Sentiente Hippocrate est operatio
periculosa.*

*Ratio quare serum confertim evacua-
tum inferat mortem hæc est, quia serum
partim fluidum adhuc partim glutino-
sum & viscidum obstruit oscula & orificia
vasorum, evacuato hoc oscula aperiuntur
& hiant & sic sanguis paucus qui re-
stabat una cum spiritibus vitalibus eva-
cuatur.*

Medicamenta.

*Lixivium benedictum Mynsichti, ali-
ud lixivium quod Vienna est in usu ma-
gni est momenti & est tale.*

*℞. Herb. absynth. Card. bend. agri-
mon. Sudonella, genista cum ro-
to aa. M. iv.*

*Summitat. junip. cum toto M. viij.
Comburantur & aliquoties lixivientur
cum aqua fontana seu fluviali; Colaturæ
℞. ℥. ij, adde syrup. de althæa, de ʒ.*

*radicibus aperient aa. ʒiij. Spirit. salis
Div. dosis ʒiv. vel v. Subsequuntur post
usum hujus lixivii vel aliorum etiam,
atroces dolores colici, quia lixivium est val-
de acre, corrodit & pungit viscera interna
& serum in cavitate abdominis resta-
gnans exagitat. Ergo occurrendum clyste-
re anodyno paulo post ejus usum, qui po-
test fieri ex lacte, externè etiam anodyna
seu dolorem mitigantia applicari possunt.*

*Potest etiam ex tempore tale lixivium
prescribi.*

*℞. Ciner. diuretic. Mynsichti M. iij.
vel iv. (ʒiij.) Injiciantur cum nodulo vi-
no, vel lixivientur cum ∇.*

*Rob. de spina cervina est egregium.
Syrup. domesticus s. de Rhamno ʒj.*

*Succus lumbricorum terrestrium co-
rumque sal volatile.*

*Cineres bufonum: Commendantur in
hydrope: vid. Wierum.*

*De dosi Authores non conveniunt,
putamus nos ʒß. sufficere pro i. dosi,
subinde & sensim potest augeti ad ʒj, Sed
non nisi desperatis exhibendus pulvis bu-
fonum, est enim medicamentum pericu-
losum.*

*Purgans ex radice Iridis &c. Præstat
si medicamenta in forma sicca quam li-
quida exhibeantur, purgantibus etiam
semper admiscenda diuretica.*

*Si post usum violenti cataractici (pur-
gantis) venter non detumescat, malum
est desperatum, nam innuit serum conti-
neri in ipsis visceribus & viscera esse in-
durata, colligique serum magnâ in copia
in vesiculis mesenterio adhaerescantibus.*

Sudor

Sudoriferum, Recommendatur etiam *iberiaca*, non solum enim confortat viscera interna sed & serum dissipat.

Observationes; In 1. *ma* ostenditur, quod *lympha* variè possit indurari pro diversitate temporum, quando in calcem est resoluta non curatur.

In 2. probat *paracethesin* esse periculosam & non posse sanitatem per eam integrè restitui.

Tale hydragogum potest prescribi.

Recipe *Rob. Ebuli, magister. jalappe* gr. xv. ad xvij. *Crem. Tart.* ad $\mathcal{D}$ j. cum f. q. *Syrupi domestici*, f. *Electuarium. S. Pur-gier. Lattverg auffeinmahl.*

Inter diuretica præcellit pulvis hic.

Recipe *Salis genista, absynth. stipitum fabarum, veronic. junip. ebuli, tartari diuretici* aa. $\mathcal{Z}$ j. *Misc. f. pulv. dof. $\mathcal{Z}$ ß.* singulis horis matutinis cum iusculo.

Tympanitis requiritur *peculiaris medicamenta. Carminativa* quæ exhibentur vel internè vel cum *clysteribus* injiciuntur.

Tale sit Enema.

Recipe *Folior. ruta. flor. chamomill. sambuc.*

Summitat. anethi aa. $\mathcal{M}$ j.

Sem. anisi, fœniculi, carvi, cumini aa. $\mathcal{Z}$ ß.

Coque in aq. simplicis; Colaturæ Recipe $\mathcal{Z}$ x. adde *vini malvatici* $\mathcal{Z}$ iij. *Elix. vit. Matthioli* $\mathcal{Z}$ ß. *olei septem florum Mynsichti* $\mathcal{Z}$ ß. *carminativi compositi stillatitii* ejusdem $\mathcal{Z}$ i. *M. f. Euema quod flatus egregie educit.*

Recipe *Tinct. ligni sassafr. $\mathcal{Z}$ iij. essent. carminat. Timai à Gùldenklees* $\mathcal{Z}$ j. *M. dentur. gr. xxv. in Tympanitide.*

C A P U T V.

De Dysenteria.

Definit. concedi potest, potest etiam secundum alios definiti, *Intemperies maligna aëris & corrosiva cum ulceribus intestinorum.*

Helmontius & Cremsius intestinorum ulcera adesse negant, probant hoc modo; quoniam impossibile esset ulcera intestinorum tanquam partium membranosarum ita facilè & tam brevi temporis spatio posse iterum consolidari & curari, quorum tamen intra sex vel septem curationem alii promittunt,

ß. Verum distinguimus inter varios exulcerationis gradus; alia exulceratio est benigna, ubi ulcera non sunt profunda, quæ exulceratio superficialia intra illud spatium potest curari; In dysenteria vero maligna ulcera sese extendunt ad mediam, imo quandoque ad primam tunicam, quæ sanè vix intra tres aut quatuor septimanas possunt consolidari.

Partes affectæ; Sunt intestina tenuia & & crassa, quandoque afficiuntur tenuia in consensum simul trahuntur crassa, non contra.

contra. Reliquæ etiam partes in consensum trahuntur non solum ventriculus sed & hepar, lien, uterus, ita ut fiat quasi congeries multorum morborum; In lethali dysenteria ventriculus in consensum trahitur vel propter communem anteriorem tunicam intestinorum tenuium inflammata. *Vomitus enim in dysenteria lethale signum.*

Causa, varias agnoscit dysenteria causas; oritur, vel à massa sanguinea per contagium infecta, vel à coctione maligna in ventriculo. Peccant hoc in morbo humores corrosivi & acres, quod probant effectus, solutio sc. continui, vehementesque & acerrimi dolores, qui non fieri possunt nisi à particulis scindentibus; *Verum an succus pancreaticus acidior semper generet dysenteriam dubitamus*, siquidem in apertis cadaveribus sæpe etiam salvo succo pancreatico reperta fuit causa à Diambrock; Interim tamen quod interdum possit non negamus.

Causa est querenda in tali vi corrosiva humorum, vel vi esculata & colocyntiata propter partic. corrosivas scindentes pungentes. Antecedentes & Remota causas sunt omnia illa, quæ humores tales acres possunt generare & reddere, ut cibi acres, facile putrescentes ut sunt fructus horarii, qui ubi putrescunt mutantur eorum particula quas ad magnitud. suam, figuram: (quod facile in putredine fit) nacta igitur aliâ figura sunt acres.

Oritur quandoque ex ipsa massa sanguinea, per contagium, quod ubi communicatum fuerit sanguinei; facile enim particulæ venenosæ possunt intrare per poros in massam sanguineam quam cor-

rumpunt & intestinis deinde communicantur: similem excitat sibi motum, sanguinem ejusque figuram destruit, effervescentiam auget, unde etiam impetuosius mittitur ad intestina, erodit vasa & tunicas, fluxumque talem purulentum & sanguineum excitat.

Alii dicunt fieri hoc à contagio maligna & occulta qualitatis, cum videamus etiam in diarrhœa peccare tales humores acres & corrosivos, nequaquam tamen excitari dysenteriam.

Verum magna differentia est inter modum agendi, particula enim non eodem modo moventur, motus enim hic multum facit.

In dysenteria motus est celerior ita ut quasi particulæ cum impetu ruant è superiora regione ad infimam; In diarrhœa, verò adest tantum corruptio in ventriculo, interim massa sanguinea salva est manetque illæsa; deinde requiritur etiam idem effervescentiæ seu fermentationis modus, ut etiam videmus in operationibus Chymicis.

Sed ortum suum trahit à vitiosa in intestinis effervescentia minus maligna, si verò à contagio, magis maligna.

Differentia; vel à parte affectâ; Alia est levis & benigna, ubi tunica superficialiter saltem læditur; Gravis ubi ulcera sunt profunda, unde est immedicabilis, & licet consolidentur etiam, tamen alius morbus sequitur, hydrops atrophia, cachexia, tabes, quia nempe pori in pristinum statum non possunt reduci, nam orificia vasorum lacteorum non ita restituantur ut antecrant E. vitiatum chylus.

2. Ab humore excreto seu dejectis;
Xx
quan-

quando excernitur sanguis purus & floridus, tunc est incurabilis seu saltem difficilior curata, quia arteriæ sunt erosæ & apertæ; hinc vires pereunt.

Quando sanguis est concretus purulentus, tuncque in exigua excernitur copia.

Quandoque sanguis excernitur absque aliis humoribus, & quando sanguis quantitate superat alios humores, tunc dysenteria in specie dicitur, sin vero mucus sive alii humores superant sanguinem dicitur dysenteria alba.

Alia differentia sumitur à subjecto seu intestinis, quandoque tenuia afficiuntur, quandoque crassa, diversa enim est curatio.

Alia est maligna alia benigna, non quod hæc careat omni malignitate, sed gradus sunt, ita ut illa sit benigna ubi non adeo gravia adsunt symptomata, & è contra.

Signa distinctiva debent tradi; nam non omnis dejectus cruentus est dysenteria, quia qui hæmorrhoidibus laborant non statim sunt dysenterici, quod etiam bene observavit Crato in suis consiliis medicis, nam in eo est discrimen: in tali fluxu hæmorrhoidum semper sanguis præcedit feces, in dysenteria vero vel post sive cum fecibus excernitur, deinde considerandus corporis habitus, nempe an aeger etiam fuerit obnoxius hæmorrhoidibus.

Diagnostica, vel potius ex ipsis symptomatibus, adest frequens alvi dejectio cum materia acri pingui cruenta purulentaque, & vigiliæ, anxietates, sitis, vomitus, agitatio &c.

Quæritur; Unde proveniat materia

illa albicans quæ constat ex humoribus ramentosis & pinguibus?

Veteres putant esse ipsam tunicam intestinoram etosam, verùm si hoc esset dysenteria non posset tamdiu durare. E. potius dicimus talia ramenta nihil aliud esse quam fibras humorum, sicuti observatur in sanguine dissoluto in aqua, ubi ejus ramenta albicant, sunt E. fibræ hæ humorum & sanguinis; fibræ enim in sanguine evacuato si albescunt quare non etiam in corpore.

Quæ undè proveniat mucus ille? Resp. humores illi mucosi oriuntur propter imbecillitatem intestinorum, unde nutrimentum intestinorum muratur in tale pus; Alimentum vero partium posse mutari in pus patet ex oculis, ubi horis matutinis in angulis hæret, & in calculo vesicæ, ubi etiam talis excernitur materia mucosa.

Prognostica; ulcus periculosum in infantibus si nempe profundum; quia fibræ adsunt laxæ & humidæ, unde facilis datur ingressus, tum etiam quia in infantibus vires facillè prosterantur.

Periculosior est in uno subjecto quam in altero; periculosior est in pueris ut modo dictum propter mollia intestina periculosior est in mulieribus quam viris, quia magis scatent humore pituitoso. sunt pluribus obnoxia obstructionibus, unde etiam incurabilis in illis quibus catamenia non fluxerunt. Vel mensium obstructione laborant quia jam sanguis restagnans fuit corruptus & acrior factus.

Si afficiatur intestinum jejunum, lethale, quia hepar est vicinum, tum propter copiam valorum lacteorum & me-

De-

Defuit enim totius corporis nutritio, pori enim laxi non possunt iterum restitui.

Facilius in intestinis crassis curatur quam tenuibus.

Periculosior est si floridus excernatur sanguis.

Periculosior que oritur ex contagio; periculosior etiam illa que habet fibrem præ illa ubi febris deest. Vomitus si adsit semper periculosa, si singultus accedit, lethale, si angina lethale, si enim deglutitionis difficultas accedit actum est de agro.

E. Medicus semper in hoc debet inquirere, qui laborant obstructione mensium lethalis.

Indicationes Curativæ; innituntur suis fundamentis, debemus respicere vires & symptomata; humores quidem indicunt evacuationem, quæ tamen non semper tuto peragitur per alvum.

An conveniat V. S. Resp. si corpus est plethoricum & dysenteria potest augeri à sanguine, in plethoricis in principio statim cum fructu potest administrari.

Deinde, si oriatur à mensium suppressione concessa est, si scilicet viscera nondum sint valde exulcerata, potest fieri in pede.

Et si fiat per anastomasin conveniet etiam, si vero oriatur per diapedesin, (vel anathitesin) magis nocet, & sum conveniens diuretica, qui serum educant per vias urinarias.

Contra si vires non consent, si magna adsit anxietas, vigiliæ, et si adsit maligni-

tas, debemus abstinere à V. S. quia malignitas non indicat V. S.

Evacuationes non semper debent fieri per alvum, si enim adsit malignitas, diaphoretica & alexipharmaca adhibenda & clysteres emollientes & abstergentes injiciendi, ubi verò malignitas non deprehenditur, conveniunt purgantia, ea scilicet que siccitatem post se relinquunt, quale est Rhabarbar. tostum. Ut vis illa cathartica corrigatur & ligetur, ne humores nimis commoveat.

Curatio; Quo minus ægri cibum & potum assumat eo melius, quia quo plus cibi & potus exhibetur, fluxus fit major, præstat igitur medicamenta in minori copia & dosi & sæpius exhiberi, nunquam tamen intermissis alexipharmacis & dysentericis,

Medicamenta.

Radix, aqua & extract. bistortæ &c. extract. tormentill. aq. torment. aq. plantag. succus & syrupus plantaginis. Flores verbasci propter vim anodynam & parchoricam ol. verbasci.

Radix symphyti, ejusdemque syrupus & extract. propter lentorem & viscositatem corrigis humores.

Aqua bursa pastoris & folia, aq. & folia quiesci conveniunt in illa dysenteria ubi sanguis valde seorsus. E. propter vim diureticam.

Baccæ myrti, syrupus myrtillorum. Extern. etiam folia quercus imponuntur, ingrediuntur etiam clysteres, syrupus ex foliis quercus, aq. quercus.

X x 2

Folia

Folia faniculæ egreg. vulnetar. valde consolidant.

Flores balaustiorum ; omnibus verò præferendi flores rosarum rubrarum , leniunt enim dolorem , confortant , consolidant , clysteribus admiscentur.

Insci nihil præstantibus tinct. ros. rubr. lenis , confortat , etiam in potu ordinario potest concedi.

Semina papaveris , non in principio sed præmissis universalibus , urgente nimio dolore , vigiliis nimis. E. in principio nocent , putredo fit major , humores retinentur ; opium præmissis abstergentibus potest exhiberi.

In principio non sunt exhibenda medicamenta adstringentia , ut inquit Crato , ante septimum diem per os adstringentia non debent exhiberi.

A medicament. chalybeatis abstinendum , E non convenit lac ustulatum , potiones chalybeatae etiam , quia ulterius turbant humores & commovent.

Nux moschata egreg. Antidysent. vel in forma pulvis vel aq. destillata salutaria præprimis si adsit febris.

Conveniunt acacia exsiccata & rob. acaciorum , sed a floribus acacior. abstinendum.

Mistix , ejus aqua decoctum syrup. & oleum.

Torna leporis , h. e. linteum in vere sanguine leporino imbutum , injicitur potui.

C. C. tum ustum tum philosoph. præparatum ejusdem aqua & decoctum syrup. rasura C. C. injicitur potui ordinario , est enim diureticum.

Gelatina C. C. si præparetur juxta mo-

dum in meo pharmaceutico collegio traditum.

Ossa bovina calcinata quia imbunt particulas acres & corrosivas.

Bolus armena , quia est alexipharma. habetque vim emplasticeam.

Lapis crystalli valde commendatur.

Spiritus & syrup. terræ sigillatæ.

Succus rubi ideæ ; Vinum cydoniorum si ritè sit præparatum valde convenit , ut & vinum tenue , si nempe non sit dulce sed paulo acidum , dulce enim facile bilesit.

Vinum generosum in pauca quantitate.

Narcotica , non in principio nisi præcesserint evacuantia , clysteres abstergentes , tum urgente dolore , vigiliis , &c.

Clysteribus abstergentibus solum agendum in dysenteria , reliqua per diaphoretica.

Ordinem medicamentorum pervertit Barbette quia primo præscripsit narcotica.

Formula Author.

℞. Sang. draconis ; sed non facillè dissolvi potest , unde cum nausea est conjuncta , E. commode non potest præscribi ;

Aqua menthae , si vomitus adsit ; potest concedi hic potus non tamen in principio.

Semper & omnibus medicam. admiscenda bezoart. alexiphar. ut aq. iheriac. diascord. omnibus formulis possunt addi ; pilula ℞. Laudan. &c. ita illas per se exhibere est periculosum nisi urgent vigiliæ , tum ultimis diebus possunt concedi.

Recom-

Recommendantur pilule antidyfenterica D. Waldschmidii, dantur n. V. vespere ante cubitum, possunt etiam in principio cujusvis dysenteria exhiberi; in quarum compositione notetur, quod theriacae caelestis sit minera; potest prognosifis desumi, si exhibentur & prima nocte effectum ediderint ita ut aeger sentiat levamen, curabitur, sin vero nullum levamen inde perceperit, moritur & omnes moriuntur.

Topica.

Omnes clysteres debent constare ex abstergentibus, anodynis & consolidantibus; abstergentes valent in principio.

Alternis vicibus exhibendi clysteres, ita ut si mane exhibitum fuerit enema abstergens, vespere exhibeatur consolidans, (si tempore vespertino exhibitus clyster abstergens, matutino evacuans.)

NB. *Opiata* rarissime clysteribus addi debent, sed tunc per os sumuntur *ol. rosae expressum etiam interne.*

Limentum, illud externum potest etiam exhiberi interne.

Linimentis & emplastris semper debemus addere *diascordium* vel *theriacam recentem*,

Purgantia.

Quia homines sunt blandè evacuandi, hinc *Rhabarbarum*, quamvis sit lenè, tamen prius debet torresi.

℞. Pulveris rhabarb. parum torrefacti ℞j. vel ℞ss.
maceris gr. ij. vel iij. m. f. pulvis.

Vel si pulverem respuat aeger propter nauseam, tunc in forma potionis seq. modo.

℞. Rhabarb. electi ℞ss. infunde per noctem in aq. cichor. mane facta levi ebullitione dissolve in colatura syrupi de cichor. cum rhabarb. ℞j. crem. Tart. ℞j. m. f. potio pro una dosi.

Vel si velimus omittere purgantia clyster. abstergens.

℞. Decocti hordei ℞x. vel xij. mellis rosati colati ℞ij. m. f. Enema, quod si magis velimus adstringere & consolidare, possumus addere succi plantaginis ℞j. vel ℞ss.

Si dolor valde urgeat Enema anodynum potest applicari sequens:

℞. Decoct. flor. verbasci ℞viii. sevi cervini in oleo hypericonis soluti optimè ℞j. m. f. Enema.

NB. *Clysteres* (præprimis anodyni) in minori debent prescribi dosi, ne diutius retineantur & distendendo dolorum augeant, hoc probe observandum.

Ol. Rhabarb. in dissertatione describe, recommendatur.

℞. *Ol. rhabarb.* ℞ij. S. heylend Oehl zwey Löffel voll in warm Bier oder Brühe geben / bis singulis diebus.

Si excrementa sint valde fetida, adeoque profundam arguunt exulcerationem, tunc commendatur alumen ustum ad ℞j. clysteribus debet admisceri & injici per alvum.

Xx 3

Pila.

Pilulas ultimò *Au. h.* præscribit semper admiscet opium purgantibus, quod potest concedi si symptomata valde urgent & dejectiones sint frequentes, sufficit tamen gr. ℞.

Observ. 3. Spiritum vini nonnulli copiose hauriant, ut sese præservent ab hoc morbo, sed peccant & magis se inde exponunt periculo, quia sanguis hinc fit acrior, & facile aperire potest orificia arteriarum. E. non commendandus, quia reddit humores actiores.

Omnes qui moriuntur hoc morbo spha-celo percunt & ipsis intestina sunt spha-celata, quod observatur triduo ante mortem, ubi situs non magis urget, extrema frigent.

Si dolor valde urgeat & tamen febricula non percipiatur, aut levis convenit hoc.

℞. *Aqua theriacal.* ℥j. *nuc. moschat.* ℥iij. vel iv. *Zedoaria* ℥j. *Syrup. de succo mentha,* de *scordio* aa. ℥j. m. detur cochlearim.

C A P. VI.

De Fluxu hepatico.

Quem non tanti facit *Author*; *Veteres* credidere fieri illum ob hepatis intemperiem frigidam, unde bilis non separata sanguinem facit fluidiorem, qui regurgitans per venas mesaraicas, talem excitet fluxum.

Defin. quia Hepar non bene elaboravit sanguinem, sed serosum planè. E. Hepar planè non est excludendum, sanguis enim factus valde serosus in hepate propter caloris nativi defectum in arteriis splenicis adhuc fit vitiosior, reserat arterias & talem excitat fluxum.

Est affectus non contemnendus & relinquendus, quia post se trahit cachexiam & hydropem propter depravatam nutritionem.

Curatur medicamentis antidyfentericis, nempe quæ hepati simul sunt dicta.

Sequens pulvis convenit:

℞. *Eboris sine igne* ℥ij.

Hepatis lupi præparati ℥j.

Species diatrion santali ℥j.

S. *Anhalt. Leber-Pulver vor etlich* mal.

℞. *Tinctur. Cor allorum Anhaltin.* ℥ij.

S. *Corallen. Tinctur* ii. *Tropffen* in aq. sequenti.

℞. ∇ *cichor. agrimon.* aa. ℥ij. vel iij.

Syrupi cor allorum ℥j. m.

S. *Wasser zur Tinctur.*

C A P. VII.

CAP. VII.

De Ileo.

D*Esin.* Est retentio chyli & fæcum : Est dolor acerbus & exquisitissimus ut plurimum & præsertim in intestinis tenuibus, quæ accurato & exquisitori gaudent sensu : Crassa verò majorem possunt perferre dilatationem & distensionem.

Retentio chyli & fæcum non adest, sed si propriè & acuratè velimus loqui ita explicatur (retentio) quatenus per vias ordinarias non perfertur, nam per vomitum interdum rejiciuntur & chylus non potest ferri neque ad cor neque ad hepatis.

Causa ; Bilis potest esse causa, quatenus fit nimis oleosa vel acrior, unde superat aciditatem succi pancreatici, inde vitiosa & plus justo major fit effervescentia & sic intestinis intemperies calida inducitur.

Alias proxima causa hujus affectus est solutio continui, adest enim vehementissimus dolor, illa solutio verò fit vel ab heresia, si exponantur intestina acri frigido, unde mutantur pori, hinc spiritus animales non ordinatio influunt modo sed contrario, ita ut una fibra moveatur à parte inferiori ad partem superiorem, quia fibræ sunt laceratæ & inverte, cum flatus copiosiores contrariantur qui distendunt intestina.

2. *Fit ab inflammatione* : omnis intemperies calida est continui solutio quæ nihil aliud est quam mutatio situs, figuræ magnitud, &c, quoniam fibræ à se invi-

cem divelluntur, pori mutantur, situs & magnitudo pervertitur, hinc si inflammatio præcedat fibræ à se invicem recedunt, insensibilem partium fit mutatio.

3. *A facibus induratis, etiam fit hoc malum, ubi obstruuntur pori, intestina valde distendantur, unde impossibile est fibras eandem posse retinere figuram & situm.*

Signa diagnostica ; incurrunt in sensus ; Si ab inflammatione tunc subsequitur febris, quoniam particulæ agitatae in una parte agitant etiam alias. Vomitus adest propter mutationem pororum & fibrarum, unde spiritus vitiose influunt.

Calor circa umbilicum ; præprimis si intestina tenuia sint inflammata, *Excrementa nulla.*

Si ab excrementis induratis ; Ventris dolor gravativus, quia residentia in crassioribus intestinis excrementa talem dolorem excitant, quia crassiora non ita exquisiti sunt sensus.

Vomitus minus frequens ; quia crassa intestina non habent talem consensum cum ventriculo.

Anxietas præcordiorum ; quæ etiam invenitur in quavis tarditate alvi, quia multa miasmata attolluntur quæ sese insinuant cordi, vel diaphragmati.

Febris mitior, propter deficientem vel saltè minorem inflammationem, quia crassa inflammantur, estque instar febris ephemeræ.

Motus

Motus intestinorum inversi, in omnibus speciebus intestinorum motus quidem est inversus, sed sunt gradus; si motus non admodum lædatur, sequitur vomitus talis. Quod si verò planè motus sit inordinatus, nullis legibus possunt coerceri spiritus animales; si enim & clysteres & suppositoria per vomitum rejiciantur periculosum est, quia tum valvulæ planè sunt immutatæ & aperiuntur.

Prognostica; dependet à causis; si à fecibus induratis oriatur facilius curatur, quam si ab inflammatione, quia feces illæ alvi per clysteres possunt emolliiri.

Si verò ab Hernia in principio quidem admittit aliquam curationem, si verò diu duravit difficilem admittit curationem.

Curatu fere impossibilis si ab inflammatione, quia illa inflammationes intestinorum non faciliè possunt curari, frigidam enim non audemus exhibere propter alia gravia symptomata, externa vero eo non possunt pervenire.

Periculosus est in senibus propter caloris nativi inopiam, non ita in pueris. *Lethale malum si superveniat stranguria, convulsiones urinæ suppressio, singultus.*

Si adsit suppressio urinæ, tanta adest extensio ut etiam pertingat usq; ad ipsam vesicam.

Indicationes curativæ; dolor mitigandus tanquam symptoma urgentissimum, [ad quod dirigenda cura] sed non narcoticis, potius remotione causæ dolorem illum excitantis, quoniam feces nunquam poterunt educi si exhibeantur narcotica & opiata, spiritus animales figuntur, intestina non possunt iterum re-

poni, nisi inflammatione, ubi particulae nobiles figuntur.

Intestina inversa restimenda, illa autem restitutio non potest ita faciliè fieri, nisi emollientia & discutientia, carminativa & fomenta externa adhibeantur, feces E. debente emolliiri, flatus dissipari.

Curatio; in inflammatione prodest V. S. quia ibi adest sanguinis effervescencia, quæ debet sedari à V. S. alias nocet, quia ita vires magis dissipantur & resolvuntur.

Quo fortiora adhibentur medicamenta sive sint purgantia, eo magis alvus obstruitur, hinc potius emollientia & dissipantia adhibenda.

Concubitulæ; quia sic flatus dissipantur & resolvuntur, præcipuis si præcesserit colica flatulenta, ubi nullus est exitus fecis alvi.

Settio, est violentum remedium, [ubi abdomen aperitur & feces manibus eximuntur & intestina restituntur,] ideo negligitur; si verò ab hernia intestinali ortus si ileos, si æger eam velit admittere, sine dispendio vitæ poterit fieri & cum salute.

Clysteres, magis valent quàm alia medicamenta, quæ per os assumpta statim iterum per vomitum rejiciuntur, unde tota curationis spes consistit in legitimo usu Enematum.

Formula.

1. Constat nimis refrigerantibus in inflammatione intestinorum.
2. Constat sudoriferis, quod per sudorifera passio iliaca facilius curatur quam per narcotica & purgantia.

3. In facibus induratis; totum negotium & curatio consistit in earum emolitione quod purgancia fortiora non præstant quæ humores magis irritant & flatūs augent; hinc pulvis ille in Authore præscriptus non debet exhiberi nisi in casu desperato.

Pilule iiliacæ; non sunt exhibendæ nisi in morbo extremo & casu desperato, sunt enim valde validæ.

Præsentaneum remedium est si globulus exhibeatur in volvulo vel etiam duo deglutiantur, Riverius parat globulum ex Mercurio vivo & cera, vid. River.

Observ. 1. Causa mortis fuit inflamma-

tio intestinorum quam secuta est postmodum hæc induratio & retentio.

Observ. 2. Illa intestina ita convolvuntur à flatibus.

Dicta Enemata profunt hæc.

℞. Olei lini, raparum ℥ss.

S. Clystier.

Vel

℞. Cerevis. recentis fermentantis ℥ssj.
applicetur ex tempore.

Vel

℞. Aqua fontana calid. ℥ss.

Salis communis mß. m.

fit. Enema. Reliqua petantur ex Authore.

CAP. VIII.

De Dolore nephritico.

Definit. Dolor nephriticus nihil aliud est quam solutio continui, quæ fit vel à calculo vel ab humore aëri.

Quorum hic morbus sit referendus ad causas an ad symptomata, disputant Authores alii referunt ad causas morbificas, alii calculum referunt ad symptomata rectorum & excernendorum.

Intensissimus adest dolor propter magnum consentum qui est renibus cum aliis partibus.

Partes affectæ; Sunt renes secundum totam suam substantiam.

Causa, Author duplicem agnoscit causam, lympham acriorem & serosiorum vel lympham crassiorem, quod attinet primam (acriorem) illa pungendo gravissimos lumborum dolores excitat &

excitare potest citra calculi etiam præsentiam, quod observatur in scorbuticis & hypochondriacis ubi sæpe fallitur Medicus; Ex hac lymphâ acriori & serosiori calculus non generatur, cum plures per multos annos arenosas emittant urinas nec tamen adest calculus; Ex lymphâ vero crassa (quæ nihil aliud est quam pituita crassa lenta viscosa & glutinosa) Author dicit generari calculum, & sic cum veteribus consentit, qui causam calculi dicunt humorem pituitosum crassum & viscidum; causam vero efficientem esse calorem igneum. Hac sententia firmo stare talo nequit: Si enim materia calculi esset pituita crassa, tum in illis partibus ubi abundat pituita in cerebro sc. & ventriculo frequentius deberet generari calculus,

Yy

quod

quod tamen non fit, neque calor causa efficiens esse poterit, aliàs juvenes propter calorem illum igneum magis deberent esse obnoxii calculo quàm senes, quod tamen negat experientia, & sic in febribus & inflammationibus sæpe deberet generari &c. nec in fluxibus & fontibus possint generari topicum calor absit; Et si concederetur pituitam esse materiam calculorum calculi deberent esse friabiles ut in podagra concreta illa materia est, quod tamen non est.

Alii dicunt, spiritum lapidificum esse causam efficientem calculi, materiam vero salia terrestria, uti observamus in vino concrefcere illa salia atque inde fieri tartarum.

Verùm cum non possit explicari nec intelligi quid sit ille spiritus lapidificus, non possumus credere ita generari calculum; Et cum sal tartari crystallatum iterum possit dissolvi, calculus vero non, salia illa non possunt esse materia calculi; accedit & hoc quod multi edant cibos salitos nec tamen inde fiant calculosi, E. Authores clarius debent explicare, quid sit spir. lapid. nos dicimus esse Non Ens,

Veram E. materiam calculi dicimus esse salia & materiam terrestrem; Causa verò efficiens est humor valde constringens & austerus, cujus particulae sunt valde hamatae (sicuti fieri videmus omnem concretionem à tali humore) acida quidem etiam sed non tam firmiter insiguntur, E. facillè possunt dissolvi; hinc non excludimus plane sal sed cum aliis concurrat. E. humor austerus est causa efficiens, salia verò cum materia terrestri sunt materia, omnia acida corrigunt aucta, sic si spiritus nitri affundatur calcu-

lo sensim corpus ejus liquecit & dissolvitur à contratio, & hæc est ratio quare Spiritus nitri tantam habeat vim lithontripticam.

Humor mucosus & viscidus vesicæ unde proveniat?

R. Quia ubi dolor ibi humorum affluxus, jam calculus vesicæ gravissimos excitat dolores, unde humores copiosius influunt, vesicæ fit crassior, sicuti in omnibus illis patuit qui talem urinam mucosam excrevere, jam quoniam temperies vesicæ fuit corrupta, omne alimentum non potest sibi assimilare quod deinde corrumpitur & mutatur in tale excrementum mucosum & viscidum, nempe in calculo vesicæ.

Different. nunc à lymphæ tenui nunc à calculo.

Signa diagnostica; habent eadem symptomata ipsam ægri constitutionem debemus examinare, si sit à calculo facillimè urina supprimitur.

Urina guttatim prodit si unus ureter saltem sit obstructus, si verò ambo planè supprimitur & oritur Ischuria.

Dolor circa lumbos, stupor impedit femore sinistri interdum etiam dextri, propter compressionem nervi seu musculum cui incumbant renes; accedit statim Nausea & Vomitus.

Observamus etiam copiosas arenulas, nempe in fundo ipsius matulæ, in affectione hypochondriaca adhærent lateribus seu parietibus matulæ; In calculo arenulae sunt durae, in affect. hypochondr. verò sunt friabiles.

Prægnostica; si adsit exulceratio malum semper pejus est, si adsit urinæ suppressio malum,

In senibus difficilius curatur propter graviora symptomata, dolorem & inflammationem, qua non facile ferunt senes & atas impar est huic oneri ferendo.

Indicationes Curativæ; In doloris mitigatione plurimum situm est, quia impossibile est curare calculum sine mitigatione doloris, rationem dat Helmontius, quia dum calculus ingreditur ureteres fit ureterum spasmus convulsio & ureteres contrahuntur, quam contractionem & convulsionem Helmontius vocat crispaturam, siquidem etiam testis in illo latere retrahitur ubi dolor est, quod adesse crispaturam etiam probat, deinde crispatura illa probatur ex omnimoda urinæ suppressione ut & alvi quia spiritus animales non possunt influere; si adit talis crispatura debemus abstinere à purgantibus & diureticis, siquidem dolorem augent sed anodyna & narcotica summo cum successu exhibentur. E. opiata sed ea cautè exhibita conveniunt.

Indicatio: lymphæ serosior temperanda, debet autem temperari ab acidis quia e& salina.

Calculus magnus non movendus, atque tum diuretica exhibita dolorem augent neque movere poterunt quia via est impar.

Curatio; corpus cacochymicum purgetur nempe lenibus saltem medicamentis quia fortiora nocent ut Gal. mercur. &c.

An conveniat V. S. si respiciamus illa symptomata ut inflammationem renum & dolorem quæ sic præveniuntur à V. S. convenit utique, alterantia in principio, ubi calculus nondum adeo magnus,

Clysteres optimè hic audiunt quia alvus semper retinenda aperta.

Diatasit exacta, potus non sit nimius nec cibus quoniam ventriculus in consensum trahitur prodest etus raphan, vitentur lac & caseus.

Medicament. antinephr.

Hæ omnes radices sunt diureticiæ; si urina cruenta, convenit radix liquiritiæ & althææ propter viscositatem althæ.

Ab herbis valde calidis debemus abstinere.

Flores aquilegiæ, calcatrippæ & herbarum memoratarum flores conveniunt.

Ficus propter vim diureticam & vulnerariam.

Sem. melli solis optimum, carminativa hæc conveniunt propter colicam, ▽ alkekeng. & ejus trohilici & ejus extract. deco& hordei, per lig. Herocleoticum A. intelligit.

Balsam Sulphuris anifat. parcius exhibendus propter metum inflammationis. Tartarus, Spiritus, tinctura, sal.

De salibus nota; Authores commendant salia lixivialia; ut onorind. &c. Verum notum est omnia lixiviosa statim infringi ab acidis. E. salia ista à fermento & acido ventriculi infringuntur, unde deponunt vim suam lixiviam statim antequam possint pervenire ad renes E. frustra adhibentur.

Formula.

Decoctum Auth. suâ constat laude
 ꝯy 2 &

& potest securè exhiberi ut & sequens mixtura seu aq. placet, quia constat lenioribus diureticis non ita fortibus.

Notandus hic error vulgi, dum externè imponunt avenam calidam, quia sic augetur intemperies calida & sicca (calor & siccitas) renumque inflammatio fit maior, hinc potius præstant fermentationes humida ex herbis in lacte coctis.

Dolor colicus.

Si doloris solùm mitigationem desideremus, sufficiunt formulæ traditæ & ex illis medicamentis possunt fieri.

Sciendum tamen est, à qua causa oritur dolor colicus, certum est, dari *colicam pituitosam*, ubi conveniunt phlegmago-

gæ.
NB. Datur etiam *colica biliosa & scorbutica* quæ oritur duplici modo & causa 1. ab humore quodam bilioso acrimonia tuâ salinâ & erodente peccante; 2. oritur ab humore melancholico suâ aciditate excedente: utriusque particulæ tum biliosæ tum melanch. selesusnuant tunicis intestinorum seu in plexus nervorum mesenteriacos sæviunt intestina distendendo & convellendo dolores excitant, conqueruntur tunc de summo lumborum dolore & putant umbilicum intra trahi; *Quæ nunc à bile oritur curatur per acida quales Spiritus nitri & omnibus bilem pinguiorem temperantibus. Quæ vero ab humore melancholico oritur colica, ejus acor immanis est corrigendus pulvere quodam testaceo, qui nihil aliud est quàm talis qui habet vim imbibendi particulas tales acres, ut creta, oculi cancer C. C. neque hæc curiosa sunt, sed magnum præstant usum in re Medica.*

Est & colica quadam scorbutica, ubi ægri queruntur de intenso dolore circa lumbos & non in intestinis sed in musculis abdominis, ibi mesenterium afficitur, & causa morbifica hæret in plexibus nervorum quum succus nutritivus est depravatus, sæpè terminatur in paralyfin & cessante paralyfi redit dolor consuetus, conveniunt antiscorbutica & nervina, diuretica, sudorifera.

Si ab ira oriatur colica. [E à bile] ut quis propter iram incidat in eam convenit seq. Recipe, Ol. amygd. dulc. ℥j. manna calebrin. ℥vj. Misc. S. Vermischt Mandelöhl kan in einer Suppen beygebracht werden.

Deinde

Recipe, Rad. lilior. ab acetos. feniculi
aa. ℥ij.

Herb. mercurial. verbasco. mentrot
aa. Mj.

sem. anisi. papav. alb. aa. ℥iij.
coq. in f. q. aquæ.

Recipe, Colatur. ℥ix. adde Elect. hier-
picra, diacarb. aa. ℥vj.
ol. amygd. dulc. cham-
mon. aa. ℥j.

F. Clyster qui applicetur statim.

In Calculo.

Si medicamentum aliquod leniens desideretur potest præscribi tale:

Recipe, Mann. Elect. ℥j. olei amygd.
dulc. ℥j.

Vini malvaisci q. s. M. f. Potio.

Con-

Convenit in calculo & colica, vel

℞. *Electuar. de tamarind cum fol. senna* ℥j solve in aq. fragor. adde *Crem. tart.* ℥℞. *Syrup. rosar. solutiv* ℥vj. aq. diuretica ex nucleis ℥ij. f. cochlear j. M. f. potio.

Decoctum sit expectatur:

℞. *Decoct. flor. & fructuum* ℥ij. fol. senna parat. ℥i℞. *Crem. tart.* ℥ij.

Syrup. diascreos ℥j. M. f. potio.

Sequuntur diuretica:

℞. *Liquor. diuret. ex Tart. & nitro* qui valde laudatur.

Externè potest fieri fomentatio hunc in modum;

℞. *Herb. malv. parietur. branc. ursin.*
aa. Mij. flor. chamomill. verbasic. melitot.

aa. Mj. rad. alb. ℥ij. sem. fenugrec. ℥i℞. carvi ℥j. Lucifa & contula grossè dentur ad chartam. S. Species ju 2. Säcklein in Milch zu kochen.

Si vero linimentum velis, ℞. *Ung. rosat. de alba* aa. ℥ij. ol. scorpionis ℥j. M. f. linimentum. S. Niren. Salb/abdomen etiam potest inungi. Decker formula tuto possunt dari.

Aqua graminis etiam valde laudatur in calculo; videmus in brutis, dum per hyemem vescuntur feno, obnoxia sunt calculis, quod observare licet quando hyeme mactantur; dum autem estate verum vescuntur gramine, solvitur calculus & animalia ista bruta iterum eo medicamento à calculo liberantur.

C A P. IX.

De Uteri suffocatione.

Definit. est congeries multorum morborum & symptomatum; hinc ferè omnes Medici solent confugere ad uterum ubi talia gravia symptomata concurrunt.

Actiones hoc in morbo ferè omnes laeduntur; Naturales, ubi radest corporis lassitudo, appetitus prostratus, nausea, vomitus, fistidium.

Vitales læsas ostendunt subitanea virium prostratio in proximo, pulsus immutatus interdum planè deficit, respiratio vel læsa vel sublata planè.

Actiones animales laeduntur quia currunt subitè, motus oriuntur convulsivi & affectiones spasmodicæ, ægræ mole-

stantur à strangulatione quadam, quasi præcludantur fauces.

Causa; intricata hæc controversia valde agitata fuit, inter veteres, quamquam vera sit causa suffocationis hysteriæ, Veteres putarunt causam esse uteri dislocationem, ut quasi sursum trahatur & comprimat diaphragma hoc pulmones inde non possent dilatari, hinc dicitur illis respiratio oriatur; quam sententiam adhuc defendit Orillingius in suis curationibus.

Sennertus vidit falsitatem hujus opinionis, considerando connexum firmiorem uteri cum reliquis partibus vicinis, hinc contrariam dicit hanc sententiam principis anatomicis, & uterum non nisi vi posse

posse dislocari, ipse vero statuit hanc causam, quod nempe testes & tuba uteri inflentur, agitentur & dislocentur à semine corrupto, quam sententiam etiam amplectitur Riverius.

Itaque certum est, uterum in se non posse dislocari, quoniam tamen est pars membranosa facile potest inflari dislocari aliquo saltem modo variè hinc inde etiam potest convelli, ita ut aliquo modo motum variant & difficilis respiratio oritur.

Verùm hæc commotio non potest esse causa tantorum symptomatum gravissimorum, quomodo enim delirium posset excitare soporem, convulsionem, Syncope[m] seu deliquium & alia quæ adesse solent symptomata; hinc alii putant se horum symptomatum rationem dari posse credunt, si dicunt, illam inflammationem fieri ab aura quadam maligna quæ exhalat à sanguine & semine stagnante & putrescente, à quibus elevatur aura illa venenosa cerebro & cordi valde & maximè inimica.

Highmorus dicit nec uterum nec hypochondria affici sed pulmones, & pulmones agnoscit pro subjecto; pro subjecto; probat (1) quia à sanguinis missione juvetur morbus, quatenus ab ea sanguinis fluxus & motus impetuosis in pulmones sistitur, unde non magis ab isto impetuosis sanguinis in pulmones influxu distendantur, nec posse comprimere diaphragma: (2) à juvantibus & nocentibus, si dentur illa medicamenta quæ habeant vim sanguinem dissolvendi & resolvendi, ita ut possit iterum intrare venam pulmonariam, sicq; iterum reflueret, tum statim cessare malum dicit, jam au-

tem talia adhibentur in morbo; (3) ratione defumit ab insigni læsione; quam deprehendimus ex consueta suppressione evacuationis ut v. g. quando menses fluxerunt, & ille fluxus supprimitur jam in paroxysmo.

Verùm positis his non videmus (1) quomodo illa, quæ sunt valde extenuata, quomodo virgines quæ chlorosi laborant & tantam sanguinis abundantiam non habent sed consumpta est, possint esse obnoxie huius malo.

(2) Si pulmones essent subjectum, tunc facillimè possent inflammarì à sanguine & semper oriretur peripneumonia; quæ semper deberet excipere suffocationem hysterica[m], quod tamen nunquam fuit observatum.

Primus fuit Carolus Piso qui correxit & refutavit hanc opinionem, & causam dicit esse illuviem serosam circa principium nervorum restagnantem.

Hæc opinio præ aliis magis videtur probabilis, cum tamen symptomata non semper oriuntur à cerebro primariè, sed sæpe etiam ab infimo ventre, alia adhuc causa quærenda.

Si igitur symptomata oriuntur primariè à cerebro, ut sunt sopor, vertigo, motus spasmodici tunc subjectam est cerebrum & causa ibidem hæret; Quod si verò conquerantur de murmure alvi, fluctuatione, de tumore & globulo palmarum representante, tum morbus oritur ex vasis uterinis & mesenterio, nulla enim pars in corpore ferè quæ ita multos habeat nervos variosq; plexus nervolos quàm mesenterium; si itaq; in tali aliquo plexu colluvies serosa colligatur, sit

fit

fit hoc malum, excitat spasmus, motū
convulsivum, mesenterii, quod deinde
hinc inde fluctuat & movetur. Quod
etiam ex ipsa Autopsia probant Authores
(in sectis hystericis mortuis semper u-
terū invenerunt extra culpam, è contra
vero illuviē serosā in cerebro & mesen-
terio humores vitriolatos & acres :)
qui deludarunt & occupati fuerunt in
inveniēda causa hujus morbi; denique
probatum etiam quia passiones animi ut
plurimum producunt hunc effectum,
quia spiritus animales hinc primariē
afficiuntur à mœrore & tristitia.

Curatio est duplex in & extra paroxy-
smum.

In paroxysmo exhibenda quæ sunt di-
cata generi nervoso.

Spiritus animales excitant, frictions
& ligationes fortes institutæ : vellicatio-
nes etiam pilorum debent institui, inun-
ctiones cum graveolentibus.

Suffumigia etiam ex graveolentibus
v. g. ex callis equorum prunis impositis,
facile excitat ægrum hoc.

Solent etiam mulierculæ uti pennis,
linceo, (die blaue Leinschnür) quibus
tradant peculiarem virtutem sed ex su-
perstitione, omnia quæ in Epil. & Apopl.
etiam hic conveniunt.

Convenit modus ex ruta, casto-
reo.

Interne possunt dari sequentia.

℞. Aq. vitæ mulier. ℥ij. hysteric.
Quercitan. ℥vj. mentha ℥ij. me-
liss. c. vino destill. ℥ij. syr. de be-
son. ℥ij. l. iij. M. S. Mutterwasser.

Vel

℞. Specif. cephalic. ℞. S. Nits
berlein q. i. m. quod est egre-
gium medicament. in sequenti
aqua.

℞. Aq. hirund. c. castoreo ℥j. ma-
tricularia ℥x. S. Wasser zum
Pulver.

Vel

℞. Spirit. C. C. volatil. vel etiam
Spir. salis armoniaci volat.
℥j. detur ad vitrum angusto
collo S. Mutter. Spiritus xj.
xv. oder xx. Tropfen q. i. m.

℞. Aq. puleg. arthemis. hysteric.
Mynsicht. aa. ℥j. Syrup. papav.
errat. ℥ij. M. S. Wasser zum
Spiritus.

℞. Elixirii uterini Mabii ℥ij. vel
iij. S. Mutter. Elixir 20. bis
30. Tropfen: potest dari in aq.
præcedenti.

Hoc commendamus tanquam arcanum
in affectib. uterinis; hoc exhibito statim
cessat paroxysmus & ægra prætervatur à
sequenti, hoc malo.

Externè Emplastr. poterit applicari
umbilico, v. g.

℞. Cerati matricialis q. s. ducatur
super alutam, in medio ponantur
tria grana Zibethi, reliqua
vero illinatur ol. galbani, & ob-
ducatur sindone rubro.

D. in forma usitata. S. Mutter. Pflas-
ter auff den Unterleib zu legen.

Extra paroxysmum conveniunt eadem
medicamenta & purgantia quæ in epilep-
sia & apoplexia, si modo levis habeatur
respectus,

Hoc

Hoc *Enema* revellens potest præscribi.

℞. *Herb. puleg. matricar. malva* aa.

Mj.

Flor. anthos. calendul. aa. p. j.

Rad. levisfic bryon. alth. aa. ℥j.

Sem. Dauci, carvi aa. ℥ss. Coq. in

l. q. aq. font.

Colatur. ℞. ℥x adde *Electuar. de*

baccis lauri ℥ss. *hiera picra* ℥j.

o. *lumbricor. terrestr.* ℥ss *vi-*

telli ovi, salis gemma ℥ss M. f. E-

nema ex tempore applican-

dum.

CAP. X.

De Hernia uterina.

Est juxta Veteres, quando uterus prolabitur ut dependeat & impediatur ingressum.

Author corrigit hanc sententiam, & dicit fieri quandam relaxationem tunice interioris rugosa.

Causam dicimus esse vel nimios labores partus, dum propter conatum istum ligamenta ita laxantur ut non possint con-

trahi, etiam à nimio humorum affluxu, qui nimium ligamenta humectant.

Requirit illa medicamenta que conveniunt in hernia intestinali; Curari debet adstringentibus E. conveniunt balnea adstringentia, Emplastrum contra rupturam, item suffitus repellentes: Interne etiam adstringentia & genus nervosum corroborantia.

CAPUT XI.

De Mensium suppressione.

Definit, etiam dicuntur flores suppressi à nonnullis.

Generalis est definitio, quoniam etiam in gravidis supprimuntur nec tamen potest quid mali. E. sic neque in gravidis neque laetantibus talis obstructio.

Rectè refertur ad symptomata excretorum & retentorum, quia hic retinentur que excerni debent.

Partis affecta; Subjectum verum est uterus, reliquæ tamen partes & viscera per consensum afficiuntur, uti ventriculus, quod apparet ex nausea & appetitu prostrato, vomitu.

Lien etiam & hepar, ut patet ex læsa sanguificatione, cachexia; pulmones & cor, ut ostendit difficilis respiratio & lipothymia, que symptomata in illisprehenduntur.

Auth. dicit ventriculus semper est origo, quod concedi potest, si obstructio originem sumit à cruditatibus sanguinis, si verò à plethora non potest originem desumere à ventriculo.

Causa; est humor crassus & viscidus; Causa vera est dividenda in proximam; Proxima est vel sanguis vel humor crassus, vel vasorum compressio & obstructio.

Sanguis

Sanguis quantitate peccans in plethora, nimium distendit vasa, unde fibra mutantur mutatis tū fibrarum poris spiritus animales non possunt influere, unde sanguis restagnans coagulatur ejusque fluxus impeditur, quia ob mutationem pororum vasorum etiam suo munere fungi nequeunt; sic lotium excerni nequit propter extensionem vesicae quia contrahi nequit, vasa semel distensa non possunt iterum reduci & contrahi.

Vel sanguis peccat defectu & paucitate, quando sanguis per alias vias evacuat, unde sanguis imminuitur & tanta copia non adest, ut debito tempore possit fluere, sed suppeditanda materia huic fluxui; vel etiam sanguis à gravioribus morbis consumptus est & consumitur.

Nec etiam in gravidis & lactantibus fluunt, quia sanguis abire ad ubera & nutritionem fetus.

Vel etiam sanguis peccat qualitate, ut sit vel nimium viscidus crassus tenax ob intemperiem viscerum, v. gr. si ventriculus laborat in temperie frigida, & accedet intemperies hepatis calida, tunc sanguis primò elaboratur crudus, postmodum vero in hepate planè adurit, vel etiam crassitiem induit ob admixtionem aliorum crassorum humorum, & sic humor crudus & crassus excitat morbum.

Vel oritur ab uteri clausura, quæ est sive naturalis & tum incurabilis nisi maturè occurratur; vel adventitia, & tum propter cicatricem & callum etiam non admittit curationem.

Vel etiam vasa (uterina) saltem comprimuntur ut non possint fluere menses, quod fit in obesitate.

Causa remota, vel anteced. potest esse vitiosa viscerum dispositio ventriculi hep. & lien: præprimis ipsius ulteri ejus vel calida vel frigida intemperies; Frigida quatenus constringit vasa vel crassa facit sanguinem; calida quia potenter resolvit & sic consumit sanguinem & quatenus consumitur humiditas.

Etiam examinanda causa procatartice §. 6. res non naturales; si virgines mensibus fluentibus sese exponunt aeri frigido, sic enim pori constringuntur, vasa clauduntur & sanguis coagulatur; & sic non potest curari facilè.

Animi pathemata graviora etiam; præprimis mæror & tristitia quia sanguinis accensio in corde impeditur omnesque coctiones vitiosæ fiunt.

Different. oritur à sanguine nimio vel justo pauciori, vel à vasorum angustiis, quæ vel naturalis vel adventitia.

Diagnostica; affectus hic non est cognitu difficilis modo agræ confiteantur, sanguis vagatur per artérias unde lassitudo & gravitas totius corporis, conquerruntur de motu vario in artèriis in principio.

Nauseam patiuntur & vomitum ob sanguinis restagnationem & corruptionem; pica à nimia acrimonia humorum, qui facile accescunt si deficit ipsis liber motus.

Pallent, febricitant ob læsam sanguinis constitutionem, diarrhæam patiuntur ob læsam effervescentiam in ventriculo adest fluxus albus ob intemperiem & corruptos humores in utero, unde nutrimentum non potest assimilari.

Zz

Baculus

Baculus in collo, & sæpe videntur suffocari, quia deficit effervescentia sanguinis in corde, vel diaphragma & pulmones comprimuntur & nimium constringuntur, unde vapores stipici se se agglutinant musculis colli.

Dolent renes, propriam nimiam vasorum distensionem, convelluntur compatiēte cerebro à vaporibus illis acerbis & malignis.

Sign. lactis Hipp. &c. quia etiam mammis viri lac generatur, & etiam in iis quæ nondum experta sunt suppressionem mensium.

Præcipua signa sunt pallor faciei, tumor pedum, respiratio difficilis, præprimis si scalam ascendere debent, adest nausea interdum vomitus, inflatio ventriculi, sæpe etiam inflatio ventris, ita ut non patiantur nimiam vestium constrictionem.

Signa distinctiva; quæ admodum necessaria sunt, ut possimus distinguere inter gravidas quæ etiam habent talem suppressionem mensium, & inter suppressionem quæ adest sine imprægnatione.

In gravidis color faciei non adedò mutatur, ut in illis qui laborant suppressione mensium: ubi primo facies flavescit postea pallescit. Certum etiam signum à symptom. est, symptomata indies in suppressione mensium augentur, in gravidis verò accrescente fœtu remittunt & cessant & tandem post tertium mensem fœtus motus percipitur in utero.

Prognostica; est affectus curatu difficilis, præprimis si oriatur ab humore crasso & viscido, quia ille non potest evacuari, deinde si viscera sint debilitata, quia tunc statim regenerant humorem talem vitiosum.

Deinde etiam propter graviora symptom. ut convulsion. phthisis &c.

Curatur facillime si oriatur à plethora, per solam P. S.

Indicat. curativa; si ab obstructione vasorum tunc humor crassus præparandus, quia alias non potest evacuari.

Vomitus posset quidem convenire ratione nausæ, sed ratione partis affectæ non audemus, quia humores trahuntur versus partes superiores ex nimia concussionem.

Fermenta viscerum sunt confortanda.

Magis methodicæ indicationes respiciunt vel sanguinem quantitate peccantem, evacuandum, vel paucitate regenerandum, uteri clausura; quod fieri debet manu chirurgicâ.

Curatio; purgantia non debent esse fortiora, quia non evacuent sed magis commoverent humores.

Plethoricis Vena secunda; si mensium suppressio oritur à nimia sanguinis quantitate, ante tempus fluxus administranda in brachio nempe quando non instant menses; Instante verò tempore mensium in pede vel talo, quod probè notandum.

Auth. jubet ut hypochondria constringantur, quia sic impediuntur exhalationes.

Suffumigia foetida, quia sic talia illa præcipitantur.

Enemata, præprimis si alvi constipatio adsit.

Q Si ex antiqua mensium suppressione oriatur morbus acutus, v. g. angina, pleuritis, &c. an P. S. instituenda vel in brachio vel in pede.

R. Utique incidendam esse venam in brachio & partibus superioribus, quia peri-

periculum est in mora, & citius petiret
ægra quam posset solvitalis suppressio.

Medicamenta.

Omnia Medicamenta moventia men-
ses participant de sale volatili & acri, ut
& de sale quodam oleoso: unde vim ha-
bent incidendi & attenuandi sanguinem.

(Omnia illa enim adhibenda quæ ha-
bent vim incidendi. E. volatilia salia &
oleosa conveniunt.)

Omnia medicamenta ex bryonia con-
veniunt præprimis aqua bryoniæ, & qui-
dem compositæ quæ in Anglia usitata est.

Gentianæ aqua extract.

▽ Zedoaria.

Folia Sabina, ejus aqua, oleum extract.
quæ tamen non adhibenda suspensis.

Aqua melissæ simplex & composita.

Sal melissæ, arthemisæ.

Aq. pulegii egregie menses movet, &
spiritus pulegii sal rutæ, majorana, salvia.

Formula Authoris.

1. est Tinctura.

2. Pilulæ laxativæ NB. ut & omnibus
aliis medicamentis & purgantibus debent
admisceri specifica semper.

3. Pilulæ ex ammoniaco, quæ summo
cum successu præscribi possunt, tales et-
iam habet Sylvius.

Præmissis universalibus, ad fortiora
progrediendum. E. sequitur pulvis ab
Auctore præscriptus.

Sequitur decoctum laxativum, deinde
nodulus, qui potest irrotari vel aceto ali-

quo vel aqua hysterica, vel hirundinum
cum castoreo.

*Quoniam est affectus chronicus & non
tam cito potest curari, ibi conveniunt po-
tius vina medicata, de quibus ægra sapius
potest sumere haustum, primum in pran-
dio & cœna, vulgus enim putat Medicum
non esse doctum si non semper aliquod præ-
scriberet.*

Formula Dictata.

℞. Rad. Enula, campan. opii, zedoar.
aa. ℥ij.

Fol. Salvia. arthemis. rubra, melissa
odorifera aa. mj.

Flor. calendul. mß.

Semen dauci levistic. aa. ℥j.

Crem. Tart. ℥j.

Folior. senna ss ℥x.

Rhabarb. ℥ij.

Agarici ℥ß.

lalappa tinctura castorei irrorata ℥ij.

Cortic. citri, arantior. aa. ℥ij.

Incisa & contusa includantur sacculo ex
sindone. S. Säcklein zu einer Maß
Wein.

*Hoc notatu dignum, quod sanguis men-
struus spiret odorem florum calendule,
unde hi creduntur specificum, quod notat
Riverius.*

Si præmittere volumus præparantia &
incidentia:

℞. Croci Martis aperitiv. ℥i.

Facul. bryon. ℥j.

Salis fraxini, armoniaci aa. ℥ß.

Succini præparati ℥j.

M. f. pulvis, dividatur in 8. partes æqua-
les. S. Eröffnendes Pulver auff vier
Tage Morgens und Abends zuneh-
men.

Zz 2

℞. Ex.

℞. *Extract. catkel.* ℞j.

Extract. hellebor. nigri gr. v.

Trochisc. albandal. ℞ij.

Cum essentia sive tinctura castorei f. l. a. pilulæ n. 15. aspergantur faculâ bryoniæ. S. purgierende Mutter; Pillen auffeinmahl.

Specifica.

℞. *Essentia ad menses D. Michaelis* ℞ij. S. Mutter; Essenz alle Morgen 30. Tropffen in aq. pulegii, oder Poley-Wasser.

℞. *Elixir. Lunatici D. Geilfus.* ℞ij. S. Mutter-Elixir. 25. Tropffen in Meissen-Wasser.

Debemus semper rationem habere cor-

roborationis viscerum; hinc convenit sequens pulvis Costeri, quem optimum semper expertus sit.

℞. *Spec. dianthos, diarrhodan,* aa. ℞j.

pulveris asari, ireos, cyclamin dictamni albi, aristoch, rotund. cyperi, gentiana, zedoaria aa. ℞ij.

Succini albi, myrrha, cinamom. aa. ℞ß.

Semin. seseleos, dauci aa. ℞j.

Essentia civi saccharinata ad pondus omnium: m. f. Tragea.

S. Stärckendes Pulver zwey Messer spiß voll Morgens! Mittags und Abends; vid. Costerum, potest esse instar omnium si nonnunquam interponantur leniter evacuancia.

CAPUT XII.

De partu difficili.

Definit. Est interclusus foetus exitus scilicet instante legitimo partus tempore, quod addendum definitioni.

Pars affecta; Variæ sunt & certò non potest determinari, nam quandoque est uterus adstrictior, interdum membranæ cassiores, &c.

Causæ; Etiam sunt variæ; vel enim in causa sunt mulieres nimis delicatulae, vel viæ si vel nimis sint exsiccatae vel minus patentes, vel foetus ipse nimis grandior.

Observand. (1) Nunquam exhibenda sunt partum promoventia medicamenta, nisi verum & legitimum partus tempus instet, & in hoc peccant multi Medici, hinc non sunt in principio adhibenda sed tum quando dolores augentur & symptomata adsunt graviora, si obstetrix situm foetus potest explorare manibus, si adsunt fortes conatus.

2) Abstinentum ab illis medicamentis & plane si foetus tenet exitum in situ praternaturalem, quia nihil juvant.

3) Singulis ferè momentis cordialibus & confortantibus parturienti succurrendum & extra & intra; Reliqua sunt committenda naturæ.

Medicamenta Authoris sunt laude digna & tuto possunt prescribi.

„ *Notandum;* Medicamenta partum „ promoventia etiam danda esse ante partum, 5. vel 6. septimanis ante partum tempus, ubi uti solemus humectantibus & relaxantibus, ut muscoli humectentur, hinc conveniunt balnea & inunctiones.

Balneum sequens 5. 6. vel 7. septim. ante convenit.

℞. *Rad. althæe* ℞ij.

Lilior. arbor. ℞ij.

Herb. malv. arthemif. meliss. branc.

ursin. flor. chamomill. aa. mij.

Lilior.

Lilior. albor. malv. aa. mj.
 Incisa grossè dentur. S. Species sum
 Kräuter & Wad.

℞. Unguent. emollient. vel clysmatici
 ℥i.

Axung. gallin. ℥ij.

Olei chamomill. ℥ß.

M. f. unguentum.

S. Salb zum Leib

Et hæc sunt quæ pro præservatione
 possunt præscribi ante partum.

jam in ipso partu.

*Ante omnia debet inquiri an alvus sit
 aperta nec ne. E. talis clyster.*

℞. Herb. mercurial. arthemis. flor.
 malv.

Chamomill. aa. mj.

Fol. lilior. albor. p. ij.

Rad. alb. bryon. aristoloch. rotund.

aa. ℥ij.

Colatur.

℞. Saltem ℥vj.

*(nam in minori quantitate debet
 injici, ne nimium distenduntur in-
 testina:)*

dissolve

Electuar. lenitiv. ℥ß.

Borracis Veneti ℥ß.

Olei. lilior. alb. amygdal. dulc. aa.

℥ß. vitelli ovi, f. clystma.

*Postmodum inst ante partu & ingraves-
 centibus symptomatibus ad alia acceden-
 dum.*

℞. Pulv. ad partum Augustan. ℥j.
 borracis Veneti ℥ß. M. pulvis. S. Puls
 ver auff einmahl.

℞. Pulv. ad partum Augustanor. ℥ß.

Salis volatilis succini gr. v. m. t.

pulvis, S. ut ante.

℞. Hepat. anguillarum pulverisati,
 rasura ligni sabinæ aa. gr. xv.
 Margarit. præparat. gr. vij. m. f.
 pulvis S. ut ante.

℞. Spirit. fuliginis, spirit. secundinar.
 aa. ℥j. S. Sonderlicher Spiritus
 30. oder 40. Tropfen auff ein
 mahl.

℞. Triperial. lil. albor. aa. ℥j.

Melissa compositæ ℥ß.

Lap. percarum, succini præparati

aa. ℥j.

Confelt. Alkerm. ℥ß.

Julep. gemmat. incomplet ℥ß. m.

S. Stärkender und treibender
 Trank / alle halbe Stunde
 zwey Löffel voll.

℞. Axung. serpent. ℥j.

o 3 succini ℥ß. M.

S. Sälblein in den Nabel zu strei-
 chen: sed nota, post partum sta-
 tim debet removeri.

*Nota, Nonnunquam in ipso paroxys-
 mo propter nimios conatus superveniunt
 morus corrosivi, & tunc non solum par-
 tum promoventia sed & antispasmodica
 sunt exhibenda, ut*

℞. Arcani Epileptici ℥ß. ad ℥j.

S. Pülverlein auff einmal im schwar-
 gen Rirschen. Wasser / simul
 hic pulvis etiam promovet par-
 tum, est & Anti-Epilepticum
 & Antispasmodicum.

*Nonnunquam post partum superveni-
 unt dolores colici à sanguine coagulato ni-
 mium distendente, tunc externè adhi-
 bentur carminativa.*

In doloribus colicis puerperarum:

℞. Chamomill. vulgaris, Romana,
meliloti aa. m℞.

absynth. arthemisf. mench. crispæ,
matricar. meliss. pulegii, fer-
pilli, flor. calendula aa. m℞.

sem. anethi, anisi, carvi aa. ℥ij.
incisa grosse dentur ad chartam.

S. Species gegen die Nachwehe / pos-
sunt in sacculo includi & coqui in
vino vel lacte vel aqua, & expres-
sus imponi externe.

Interne.

℞. Sperm. ceti elect. ℥℞.

S. Schmergen stillend Pulver auff
einmal wider die Nachwehe.

Etiā symptoma familiare est puer-
peris alvi obstructio, ubi caute proceden-

dum est, quia purgantia nocent & soluta
levitatis movenda.

Nota; Lochiis naturaliter fluentibus
nunquam purgandum præsertim primis
diebus, constat enim experientia, illas
quibus secundo tertio quartove die diar-
rhœa accidit, ut plurimum interire;
quod si lochiis suppressis post septimum
aut non diem alvi fluxu corripiantur,
liberari ut plurimum: quo igitur longius
distat puerpera à diebus partus, eò tuti-
us administratur medicamentum pur-
gans & contra.

Facilimè etiam incidunt in febres pu-
erpera, quarum curatio potest desumi
ex Riverio, qui securam & iuram in his
methodum medendi docet.

CAP. XIII.

De Nimio mensium fluxu.

NB. **I**n principio hujus affectus optimè
convenit V. S. in brachio præpri-
mis si sit ob insignem anastomasi, in aliis
caulis tutius adhibentur medicamenta
adstringentia.

℞. Tinctur. Martis aperitiva ℥ij.

S. Stahl = Essenz ʒs. Tropffen
auff einmahl.

℞. Spermicollæ Crollii gr. iv.

S. Stopffendes Pulverlein auff
einmahl.

Recommendamus etiam pulverem D.
Timai à Büldenlee.

℞. Rad. urtic. mortua, cort. radiceis

mori, acisorum granatorum aa. ℥i.

Lap. hematit. ℥i. gr. xv.

Laudani opiat. ℞. m. f. pulvis.

S. Unhaltendes Pulver/dol. ℥℞. potest
exhiberi in sequenti emulsionc.

℞. Amygdal. dulc. ℥℞.

Sem. melon. cucum. aa.

Excorticorum ℥j.

contusa emulgeantur cum aq. bur-
sa pastoris, plantag.

Folior. quercus aa. ℥ij.

Colatura adde aqua cordialis tem-
perata ℥℞.

Manus Christi perlatas ad gra-
tiam.

S. Stärckende Milch.

Multa etiam externa adstringentia
& fluxum impediencia adhibentur vel
in forma Emplastri vel linimenti, de
quibus habet Decker. multa enim videri
possunt in curatione dysenteria, qua hic
etiam possunt exhiberi.

Nota